

Аналіз українського інформаційного простору (в тому числі публічних дискусій з теми ідентичності та тематичних дописів лідерів суспільної думки), а також нормативних документів, що присвячені національному наративу в період 1 січня 2022 – 31 грудня 2023 року

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО НАРАТИВУ станом на 2023 рік

КАРКАС ПОБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО НАРАТИВУ

Теоретичною основою дослідження стала концепція К.Коростеліної*, яка виокремлює в національному наративі три ключові складові.

- **Бінарна опозиція**, що відділяє членів групи від не-членів.
- **Міфічна частина** – історії про заснування та розвиток нації.
- **Нормативний порядок** – судження про бажаний державний устрій і систему взаємин між членами групи.

* Korostelina KV (2014) Constructing the Narratives of Identity and Power: Self-Imagination in a Young Ukrainian Nation. Lanham: Lexington Books.

За даними К.Коростеліної*, в 2014 році в українському інформаційному просторі співіснували 5 типів національного наративу:

- **Наратив подвійної ідентичності**, базований на опозиції української та російської етнічних груп.
- **Прорадянський наратив** базований на протиставленні «золотих часів» СРСР та нинішньої корупційної загниваючої системи.

- **Наратив боротьби за українську етнічну ідентичність** Базується на протиставленні російської та української етнічних груп.
- **Наратив усвідомлення української національної ідентичності** побудований на протиставлення не етносів, а держав.
- **Громадянський**

мультикультурний наратив
Базується на протиставленні громадянського суспільства однаковою мірою як російським імперцям, так і вітчизняним націоналістам.

* Korostelina KV (2014) Constructing the Narratives of Identity and Power: Self-Imagination in a Young Ukrainian Nation. Lanham: Lexington Books.

1. Джерела даних:

- Акаунти лідерів суспільної думки в соціальних мережах і на блог-сервісах.
- Публічні події, присвячені темі національної ідентичності.
- Законодавство України, що стосується поняття національної ідентичності.

2. Вибірка:

- Для публічних подій та законодавства – суцільна, обмежена лише доступністю відеозаписів суспільних подій.
- Для лідерів суспільної думки: на першому етапі формувався попередній список, що включав 400 діячів і був сформований експертами, залученими до проєкту, без обмеження за кількістю. З цього списку було відібрано 50 діячів, відібраних за принципом максимізації відмінностей між ними. Це досягалося шляхом квотування діячів за політичним світоглядом, за родом діяльності, а також за сферою діяльності.

- ## 3. Організація кодування:
- три тренованих кодувальники оцінюють публікації з вибірок, працюючи паралельно, однак використовуючи стандартизовані списки параметрів кодування, які доповнюються лише спільним рішенням і за погодженням із аналітиками. Всі сумнівні для них рішення вони зобов'язані обговорювати у спільному чаті, в якому також присутні аналітики. Таким чином досягається однорідність підходів до кодування.

- ## 4. Параметри кодування.
- Кожен допис оцінюється на предмет того, чи містить він судження про одну з трьох складових національного наративу (за К.Коростеліною). Якщо не містить, то такий допис вважається нерелевантним і відкидається. Загалом у дописі визначаються:

- Категорія: частина національного наративу, якої стосується допис. Можливі значення: бінарна опозиція (судження про протиставлення між частинами українського суспільства або між цим суспільством та зовнішнім світом), міфічна частина (судження про становлення і розвиток української нації), нормативний порядок (міркування про те, яким має бути життя українців, чого вони потребують).
 - Судження. Стандартизовані меседжі, які описують значення категорій. Приклади значення для бінарної опозиції: радянське минуле – сучасне відродження, російськомовні українці – україномовні українці, тощо.
 - Контекст/оцінка. Нестандартизовані пояснення, які допоможуть у роботі аналітика.
 - Цитата. Частина тексту допису, яка висловлює релевантну для нашого дослідження думку.
- ## 5. Наративний аналіз отриманих результатів кодування:
- Спершу показники кожного досліджуваного джерела узагальнюються шляхом викладу короткої розповіді, яка цілком описує національний наратив на думку конкретного діяча.
 - На наступному етапі отримані наративи групуються за принципом схожості оповіді.
 - На фінальному етапі схожі оповіді об'єднуються, і на цій основі формулюється кілька узагальнених версій національного наративу, які поділяються різними носіями.

Медіа аналітика (2022-2023 роки)

ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО НАРАТИВУ НА ОСНОВІ ПУБЛІЧНОГО ДИСКУРСУ. ЧАСТИНА 1 – ЛСД

Бінарна опозиція

(Кількість суджень)

Міфічна частина

(Кількість суджень)

КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ В 2022-23 роках

Нормативний порядок

(Кількість суджень)

КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ: БІНАРНА ОПОЗИЦІЯ

Центральна лінія поділу – «**влада та суспільство**» – зустрічається здебільшого в дописах громадсько-політичних діячів, журналістів, публіцистів тощо, які є системними критиками влади. Зміст претензій частково корелює зі сферою експертності певного автора: підприємець В.Пекар висвітлює проблеми з оподаткуванням та силовиками, що стають на заваді бізнесу; волонтери критикують владу або за марнотратство й розкоші в умовах війни (А.Сененко), або за відставання від потреб війська (С.Стерненко); юрист і медик-доброволець Г.Друзенко протиставляє бюрократизоване військо гнучкішим добровольцям; Б.Логвиненко, що промотує українську культуру, критикує політику Мінкульту в цій сфері (й, зокрема, О.Ткаченка). Проросійська меншість (Ю.Подолька) у фреймінгу опору мобілізації зосереджується на розколі між владою і простими людьми, яких примусово заганяють в окопи. Зустрічаються міркування про «кріпацтво», а також ще й проблему легітимності влади з закінченням терміну повноважень (Ю.Романенко).

Подекуди основний фокус критики обернений на суспільство, яке автори звинувачують у політичній безвідповідальності та потуранні популістам (О.Зінченко, І.Фаріон). П.Казарін на цьому тлі робить висновок про несумісність виборів з воєнним часом.

Відмінності між Україною та Росією, українцями та росіянами комунікують переважно історики, політологи, культурні діячі, дотичні до цих тем блогери (Т.Микитенко, О.Алфьоров, Я.Грицак, І.Семесюк, О.Українець тощо). Більшість із них солідарна у негативному ставленні до російської мови та культури, а також у негативній оцінці самих росіян (безініціативні, байдужі, не мають емпатії). Політичні оглядачі (В.Портников, Є.Магда, В.Пекар) більше приділяють увагу аналізу відмінностей у державному устрої України й РФ (демократія-авторитаризм, свобода-несвобода).

Вагому різницю між українцями та росіянами вбачають і в контексті війни – за ознакою мотивації сторін, методів ведення війни та ставлення до солдатів. Українська армія цінує особовий склад (О.Алфьоров, О.Дроздов), бореться за своє існування (М.Берлінська, С.Стерненко, В.Портников). Росія тероризує українців (О.Дроздов), прагне їх знищити, є збіговиськом найманців і мародерів (В.В'ятрович), утилізує на війні свій непотріб на противагу Україні, що втрачає цвіт нації (Д.Казанський). З цього в більшості авторів випливає висновок про **неможливість компромісів з РФ**, інакше вона знову виграватиме лише час для підготовки нового наступу (Д.Казанський, В.Портников, С.Стерненко, Д.Гордон).

Ще один розкол, що має тенденцію до збільшення, має місце **по лінії «фронт – тил»**. У 2022 році це були відносно нечисленні міркування, здебільшого заклики до людей в тилу пам'ятати про ціну безпечного життя та допомагати війську. Комфорт тилу сприймався як позитивна оцінка роботи військових (Ю.Паєвська, П.Казарін).

З часом думки радикалізувалися, побільшало фізично тих людей, які долучилися до дискусії (з полону повернувся М.Колесников). Порівняння фронту й тилу лишається парафією військово-волонтерського руху: В.Кіпіані, А.Сененко, М.Колесников критикували знецінення військових метафоричними «фронтами», розходження слів «вірю в ЗСУ» з реальним внеском у наближення перемоги. Часом у цьому контексті фігурує наратив про дистанціювання влади в тилу, але здебільшого все ж таки негатив обернений в бік суспільства. Крайнім приводом для протиставлення фронту й тилу стали проблеми з мобілізацією («люди втомлюються/закінчуються»), що нагадає дискусію 1930-1940-х років між прихильниками продовження опору та «ситими філістерами», які обрали пристосування до поточних реалій. Дехто звертає побіжно увагу на **анархічність суспільства замість підпорядкування державі**, яке би й вирішило питання з мобілізацією (О.Арестович).

Ще одна тема в дискусіях про фронт і тил – проблеми демобілізації/ветеранської політики щодо тих, хто відслужив (медкомісії, адаптація до цивільного життя тощо), нерозуміння цивільними військових (ветерани М.Найєм, Ю.Гудименко).

Внутрішня лінія поділу між **україномовними та російськомовними українцями** артикулюється представниками різних ідеологічних таборів. Т.Микитенко наголошує на проблемі небажання частини співвітчизників спілкуватись українською і, зокрема, критикує відсутність альтернативи «нарваній» І.Фаріон для залякування російською мовою, тим часом сама І.Фаріон проводить різницю між недосконалими носіями мови (але все ж таки носіями) й тими, хто принципово не прагне вивчити її. Тоді як «мовний Талібан» і заборони чи утиски російської мови критикують спікери на кшталт О.Арестовича та А.Шарія. Між цими двома таборами є заочні суперечки: так, Д.Гордон закидав І.Фаріон зневагу до російськомовних військових. Дехто (О.Українець) закликає ігнорувати обидва «екстремуми політичної підкови»: і Фаріон, і умовного Арестовича.

Деякі автори, попри домінування концепції про тотальну проактивність українців і готовність до спротиву (на відміну від росіян), просувають ідею, що насправді різниця між **ініціативними українцями та сірою масою «какаяразніца»** зберігається (О.Дроздов). Як і між **справжніми патріотами та псевдопатріотами** (на цьому активно зосереджуються проросійські лідери думок).

Чинні або колишні медійники (М.Барчук, В.Кіпіані, Є.Глібовицький) разом з критиками влади звертали увагу на **обмеження владою медіа й неаргументовану цензуру на противагу свободі слова**, закидаючи найчастіше вимкнення каналів поза марафоном з ефіру Т2. Проте були й ті, хто вказував на монополію військового керівництва в інформуванні про події війни (М.Берлінська), критикував необачні зйомки військових об'єктів як подарунок ворогу (А.Шарій).

КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ: МІФІЧНА ЧАСТИНА

До подій з історії України, природно, апелюють передусім лідери думок, що за фахом є істориками (В.Кіпіані, О.Алфьоров, Я.Грицак тощо). Вони публікують описові просвітницькі матеріали – зокрема, про події, які відбувалися задовго до проголошення незалежності в 1991 році, а також і про сам 1991 рік. Намагаються пояснити суть певних подій чи процесів.

Яскравою **рольовою моделлю української державності виступає Київська Русь**: передусім – через прагнення спертися на певний міф про неї як сильну централізовану державу і першу – в ланцюгові української державності, з певними атрибутами (герб, грошова одиниця, військо, закони) й контролем над певною територією. Ґрунтовні міркування на цю тему є в О.Алфьорова (у життєписах князів, розповідях про історію тризуба та гривні, успішні дії всередині Русі та військові походи). Зрештою, Русь виступає і як перший взірць успішного ведення зовнішньої політики, тим паче суб'єктності на міжнародній арені (можна згадати, крім захисту від набігів зі сходу та походів на Візантію, династичні зв'язки з західноєвропейськими монархами).

Щодо **козаччини**, то ключовими реперними точками є перемоги Війська Запорозького над московськими військами (похід П.Сагайдачного на Москву в 1618 році, Конотопська битва 1659 року, гетьманство І.Мазепи). Має місце міф про звитяжних, жертвоних та волелюбних людей; також розповіді про війни з московитами виступають орієнтиром для українців, що воюють з Росією нині (мовляв, перемагали московитів тоді – переможемо й зараз).

У випадку з **революційними подіями початку 20 століття** основний акцент робиться на двох речах: по-перше, це розповіді про формування державних інституцій та атрибутів державності (герб, прапор, валюта тощо) і перші реформи – зокрема, за П.Скоропадського (в культурі, освіті, науці, армії); по-друге, це так само увага до опору зовнішнім агресорам. Центральним епізодом виступає міф про бій під Крутами: так, О.Алфьоров зробив спробу рефреймінгу, показавши учасників бою не як «сакральних жертв», а як виконавців бойового завдання і людей, що ціною власного життя змогли виграти час для оборони Києва та підписання Брест-Литовського миру.

Основними трансляторами меседжів щодо **культурної спадщини** є дотичні до культури люди (письменник Ю.Макаров, блогерка Т.Микитенко), частково деякі історики (В.Кіпіані). Вони діляться міркуваннями про видатних українських постатей (Г.Сковорода, Т.Шевченко), нагадують про музичний доробок та його міжнародне визнання (виконання «Щедрика» в Карнегі-холл 100 років тому, «Червона калина» в наш час), живопис тощо. Сенс цих міркувань полягає в подоланні комплексу меншовартості й міфів щодо відсутності власних здобутків.

Коллективною історичною травмою є **Голодомор**. Лідери думок солідарні в поширенні паралелей між 1932-1933 роками та нинішньою війною з окремими її проявами (Буча, Маріуполь, Каховська ГЕС тощо). Нинішні дії росіян подаються як спроба повторити геноцидну політику, здійснювану проти українців у минулому. Дехто (Б.Логвиненко) зосереджується на публікації зібраних спогадів про Голодомор від своїх дідів чи їхніх однолітків.

Приділяється увага й іншим трагедіям у межах **радянської доби** (розстріляне відродження, Куренівська трагедія, дисиденти, Чорнобиль тощо). Висвітлювалися селянські повстання, що передували вже згаданому Голодомору (в 1920-х роках), а також повстання українських ув'язнених у ГУЛАґу. Частково зачіпається тема опору УПА радянському режиму під час Другої світової війни (паралельно з опором німцям) та після неї.

Окремі лідери думок (О.Забужко, Г.Друзенко) висвітлюють **вплив українців на історію Росії**. Лейтмотив подібних міркувань – теза про те, що українці ж самі доклалися до створення імперії, були частиною її еліти (серед неї – Ф.Прокопович), формували там сенси.

Також фігурує пам'ять про **історичні українські землі, що нині опинились у складі РФ**, яку найактивніше просують О.Забужко і О.Алфьоров. Вони наголошують на необхідності правильного вживання деяких звичних географічних назв (наприклад, Білгород замість Белгород). Територіальних претензій не фіксується: це радше нагадування про те, що росіяни завжди займались експансією, і тому їм не можна подарувати наступного шансу захопити ще більше українських земель та асимілювати їх.

Сучасна незалежність у міркуваннях істориків – це період помилок у внутрішній та зовнішній політиці. У межах першої звертають увагу на збереження колишньої партноменклатури при владі й зростання кланово-олігархічної системи (О.Дроздов, Я.Грицак). Символом другої є Будапештський меморандум (Є.Глібовицький). Проте, разом з тим, висвітлювався й поступ у виборюванні власних прав – Помаранчева революція, Революція Гідності (В.В'ятрович, А.Дробович). До цього переліку О.Забужко додає і Революцію на граніті, спростовуючи в такий спосіб пропаганду про «Майдан-3», зважаючи на те, що в Україні **вже** було три Майдани.

Утім, дехто (П.Казарін) взагалі **уникає апелювати до конкретної історичної епохи** як зразка для наслідування. Мовляв, досвід, який був далекий від нас у часі, є вже застарілим і нерелевантним, тоді як сусіди України дійсно можуть похвалитися більшою історичною тяглістю. Що, зрештою, є причиною піднесення там популістських рухів.

КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ: НОРМАТИВНИЙ ПОРЯДОК

Засадничою та об'єднавчою для спікерів метою (крім відверто проросійських) є **перемога України над Росією**. Обрисом бажаної перемоги є здебільшого вихід на кордони 1991 року і вигнання російських окупантів з усієї території України, однак обмежено лунають голоси тих людей, які передусім наполягають на збереженні неокупованої території України, хоча і як фундаменту також для реінтеграції окупованих земель (С.Дацюк). Водночас транслюється й меседж про відсутність альтернатив, бо ж інакше Україну і українців фізично знищать (Є.Магда, Г.Друзенко, С.Стерненко). Перший допис М.Колеснікова після повернення з полону (початок лютого 2023 року) був про щастя бачити Україну такою, що «стоїть, живе, перемагає». При цьому одночасно з прагненням зустріти перемогу якомога раніше (наприклад, у О.Сенцова) транслюються заклики орієнтуватися на довгу війну (А.Сененко, С.Стерненко, Б.Логвиненко). Дехто заглиблюється в саму семантику слова «перемога», себто «пере-могти», перевершити рівень своїх можливостей (О.Алфьоров). Є також меседжі про те, що сама доля визначила наперед Україну переможницею: у В.Пекаря й І.Семесюка, зокрема, подібні міркування лунають у контексті протистояння майбутнього та минулого.

Із зазначеною ціллю пов'язана ще одна мета, яка полягає в **протидії російській агресії**: вона зображується радше як безперервний процес, який варто підтримувати і масштабувати (допомагати військовим, долучатися до опору, **розвивати ОПК**, вчитися стріляти, надавати медичну допомогу тощо). Заперечується ідея, що з виходом на кордони 1991 року Росія залишить Україну в спокої (зокрема, про це говорить О.Дроздов). В.Пекар і В.В'ятрович розмірковують про необхідність також сприяти розхитуванню Росії зсередини (зокрема, через підтримку там національно-визвольних рухів), заявляють, що сама наявність імперії на кордоні з Україною унеможлиблює безпеку для неї. **Відповідальність Росії за злочини** – покарання конкретних злочинців і репарації (С.Стерненко, В.В'ятрович, Д.Гордон), міжнародна ізоляція (Ю.Гудименко), навіть екзотична ціль експропріації ресурсів – нафти, газу тощо на благо України (Д.Корчинський).

Паралельно історики, культурологи та україноцентричні блогери (В.Кіпіані, А.Алієв, О.Зінченко, С.Громенко тощо) роблять наголос на ще одній меті – **національній самоідентифікації**. В.Кіпіані каже про створення України в 1991 році й відтак продовження роботи над створенням самих українців (як політичної нації). А.Алієв перелічує конкретні маркери, що надають сенс українському опору («земля, мова, культура, Батьківщина»), О.Зінченко прив'язується до символіки, що також виступає своєрідним маркером (прапор на блокпосту чи захований в будинку під час російської окупації). Однак самоідентифікація зводиться не лише до символів, а й до цілковитого усвідомлення себе українцями (про це йдеться в Т.Микитенко). Мають місце дискусії про громадянські права і обов'язки. Винятково позитивні характеристики українців – у волонтера С.Прутули (підтримують одне одного, донатять, є непереможними).

Ця ж категорія людей зачіпає важливість питання **українізації** суспільного життя (освіта, церква, культура тощо). Окремі спікери (як-от Б.Логвиненко) розмірковують про ідею інформаційної перемоги над Росією за рахунок простого збільшення чисельності носіїв української мови у світі (порівняно з носіями російської), але загалом здебільшого йдеться саме про українізацію всередині України. Мова йде про подолання комплексу меншовартості щодо власної Батьківщини та української мови як рідної (Т.Микитенко); прив'язується меседж про те, що мова – це інструмент захисту України від зовнішнього ворога (О.Дроздов); є заклики підтримувати власний культурний продукт гривнею (С.Жадан); тісно пов'язаними з українізацією є міркування про необхідність **позбавлення України від імперських маркерів** (С.Стерненко, Т.Микитенко), однак їм часом опонують аргументами, що Україна взагалі лишиться без пам'яток (М.Бужанський). Також є розбіжності у ставленні до культурних діячів на кшталт М.Булгакова чи навіть М.Гоголя (І.Семесюк, О.Українець виступають проти інкорпорації їх в українську культуру, С.Дацюк – за збереження). О.Арестович взагалі адвокує ідею **мультикультуралізму**, хоч і з єдиною державною мовою.

Слабше фігурує акцент на **прозахідному векторі розвитку України**. На цьому тлі вирізняється Ю.Паєвська («Тайра»): вона постійно пише про свої поїздки за кордон і в цьому контексті проговорює основні завдання, що стосуються внутрішнього життя України (привернення уваги Заходу до теми корупції, військовополонених, військової допомоги тощо). Йдеться їй і про культурну дипломатію. Є.Глібовицький, Ю.Макаров, О.Дроздов тощо розмірковують на стратегічну тему інтеграції в європейські та євроатлантичні інституції в майбутньому; більш дотичними до коротко- та середньострокової перспективи є міркування іншої частини лідерів думок (В.Кіпіані, В.Пекар, Є.Дикий тощо), які частіше апелюють до теми підтримки Заходу в нинішній війні з Росією. Найактивнішим адвокатом **інтеграції в НАТО** виступає В.Портников: він вбачає в ній рецепт припинення війни та сподівання на гарантії безпеки й уникнення нападів Росії на Україну в майбутньому. Інакше – війна на виснаження і до останнього українця. Проте не всі поділяють думку щодо можливості вступу до Альянсу ще під час війни, як-от С.Стерненко і Є.Дикий.

Додатково автори часто розмірковують на тему **внутрішніх змін** в Україні (боротьба з корупцією, реформування власних державних інституцій, підзвітність, соціальна справедливість, корекція суспільного договору), в тому числі як про запоруку успішності реалізації мети інтеграції в західний світ (про цю залежність розмірковують В.Портников і С.Фурса).

На культивуванні **недовіри до влади** (через корупцію, шахрайство, мобілізацію) зосереджуються лише ядерні проросійські автори (А.Шарій). Дехто (М.Чаплига) транслює взаємовиключні позиції: одночасно критику відсутності консолідації суспільства і твердження, що така єдність існує.

АЛІМ АЛІЄВ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Нормативний порядок. А.Алієв визначає пріоритетним факт усвідомлення українцями наявності в них колективного національного інтересу, а не лише індивідуальних (як-от виживання). На початку повномасштабного вторгнення він ділився спостереженням, що люди в першу чергу йдуть не «за цукром і тампонами», а в магазин за зброєю. Проте однаково важливими вважає і захист держави у війні за її існування, і «створення проєктів задля збереження її ідентичності» (в ширшому сенсі – виступає за те, щоб культура й під час війни залишалася на часі). 24 лютого 2022 року закликав кожного робити все, що виходить найкраще; трохи згодом писав, що Україна є одночасно країною воїна, лікаря, залізничника, дипломата, музиканта тощо.

Окреме місце в персональному наборі суджень про ідентичність автор відводить Криму, який для нього є «місцем сили всієї України». Він наділяє цей півострів рисами сакральності. У судженнях нормативного порядку, що стосуються цілі перемоги України, окреслює, серед іншого, прагнення «зустрітись у вільному Бахчисарай».

Бінарна опозиція. Вже за рік (у березні 2023 року) зауважував знецінення різниці між фронтом і тилом, закликаючи не вживати вислови на кшталт «інформаційний фронт».

Міфічна частина. Розповідає про окремі культурні здобутки та пов'язані з цим історичні віхи (наприклад, перше виконання «Щедрика» в Карнегі-Хол, Нью-Йорк 1922 року). Згадує основні віхи в становленні сучасної державності (День Конституції) у вітальних постах, відзначає як історичну мить підписання заявки на вступ до ЄС.

ОСНОВНИМИ Є МІРКУВАННЯ ПРО ЦІННІСНІ РЕЧІ, ЯКІ НАДАЮТЬ СЕНСУ РОБОТІ ВОЇНА НА ФРОНТІ, ЛІКАРЯ, ЗАЛІЗНИЧНИКА, ДИПЛОМАТА ТОЩО. ДАЛІ ЙДЕ ВПЕВНЕНІСТЬ У ПЕРЕМОЗІ НАД ПРОТИВНИКОМ, ЩО РОЗПОЧАВ ВІЙНУ, І ПОВЕРНЕННІ ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (АКЦЕНТ НА РІДНОМУ ДЛЯ АВТОРА КРИМІ Й БАХЧИСАРАЇ, КУДИ ВІН ОСОБИСТО ХОЧЕ ПОВЕРНУТИСЯ). СЕРЕД ЗАСАДНИЧИХ МАРКЕРІВ ДЕРЖАВНОСТІ – НАГАДУВАННЯ ПРО ДЕНЬ КОНСТИТУЦІЇ, ПІДПИСАННЯ ЗАЯВКИ НА ВСТУП ДО ЄС

(Кількість суджень)

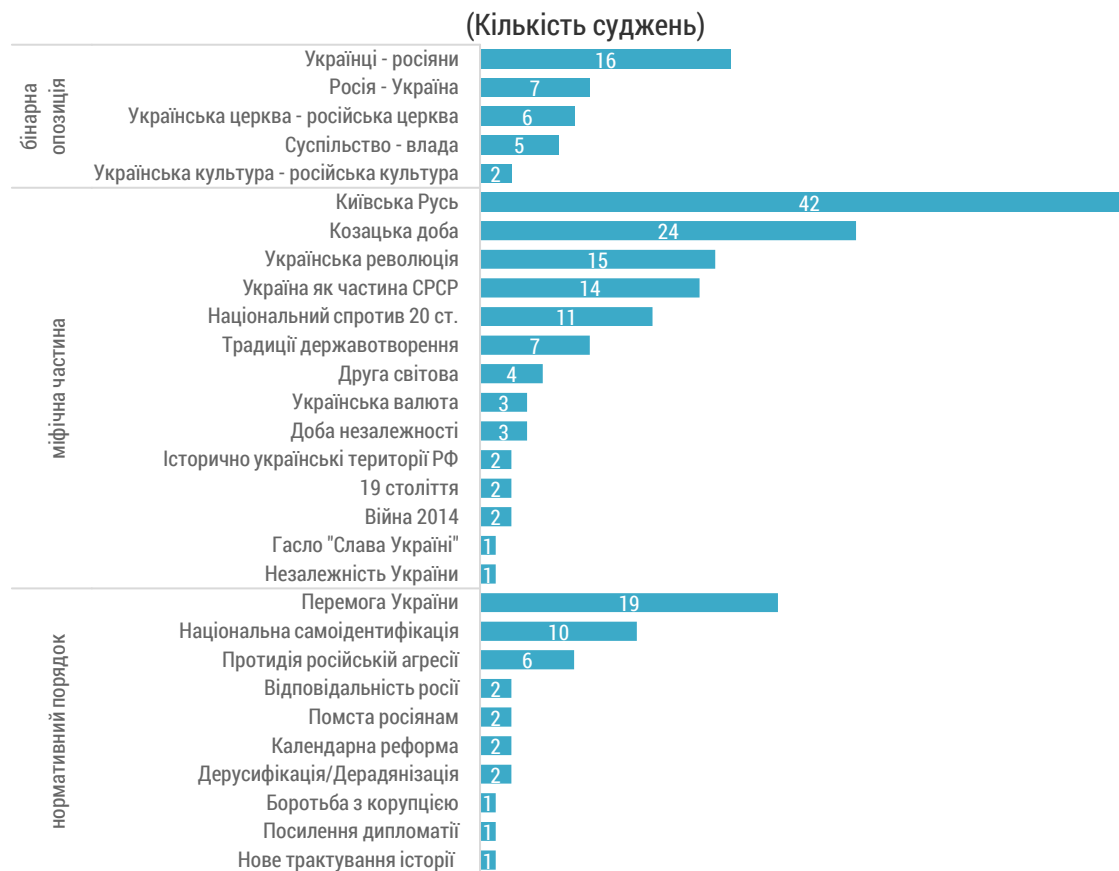
ОЛЕКСАНДР АЛФЬОРОВ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Від початку повномасштабного вторгнення на підґрунті історії розповідає про козаків і рицарів, які б'ють «армію кріпосних», пояснює відмінності між українцям та росіянами на екзистенційному рівні: «Навпаки, ми з вами армія людей, де в армії цінується людина, де цінують свій подвиг»; «Оця от є сміливість внутрішня у нас. Вони цього не розуміють. Вони ідуть і намагаються масою щось взяти.»; «Для них неважлива людська істота взагалі. І це їхня характерна риса, яка їм дісталася з азійського цього, золотоординського панування.» Підкреслює, що «українці виховані в контексті козацького наративу, козацького подвигу, героїзму», завжди прагнули до свободи в різних віхах історії, після скасування кріпацтва плакали від щастя, а росіяни – від горя, бо не знали, що робити, ніколи не знали свободи. У розділі по лінії держав протистоять російському наративу щодо Русі і розвінчує його. Розділення по лінії суспільство – влада проводить виключно у питаннях, які його особисто турбують як історика і громадського діяча – стосовно ініціатив МКІП щодо української символіки (скандали, зневага до держсимволів) та намагання фракції «ЄС» попри волю киян перейменувати вулицю Московську на вулицю Європейської солідарності.

Міфічна частина. Проводить просвітницьку роботу в наративі про національну ідентифікацію через екскурси в історію. Відсилається найчастіше до Київської Русі та Козацької доби, розповідаючи про походження українців, побут, звичаї і традиції наших нащадків, витоки і розвиток культури, різних сфер життєдіяльності, як формувалась нація загалом. Через ці розповіді пояснює ким є сучасні українці й чому, звідки в нас така любов до свободи, єдності. Охоплює не тільки ці основні, поверхневі, маркери ідентичності. Загалом цією діяльністю в соцмережах пропагує ідею, що наша історія багата і велична. Підкреслює суб'єктність різних державних утворень на території сучасної України, знову ж таки найбільше – в контексті Русі та козацтва.

Нормативний порядок. Через ці екскурси і виділення маркерів націдентичності українців логічно підводить їх у причинно-наслідковій зв'язки із вірою в перемогу та закликами наблизити її: «Ми українці, ми незнищенні. Як би нас не притискали, ми завжди боремося за свободу, бо ми є настільки нацією, народом свободолюбивим, що такий не знайти на цій планеті»; «І не забувайте про головне – ми з'явилися не в 1991 році, ми ведемо цю війну століттями і цього разу ми її переможемо!» Росія – абсолютне зло, перемога України – розпад РФ.

ІСТОРИК, НА ВІДМІНУ ВІД БІЛЬШОСТІ ВІЙСЬКОВИХ, УНИКАЄ ЧУТЛИВИХ ДИСКУСІЙ НА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМНІ ТЕМИ (ЯК-ОТ МОБІЛІЗАЦІЯ), ВОДНОЧАС ЗОСЕРЕДЖУЄТЬСЯ НА ОПОВІДЯХ ПРО КЛЮЧОВІ ВІХИ МИНУВШИНИ (ВІД ХРОНОЛОГІЇ ПРАВЛІННЯ КИЇВСЬКИХ КНЯЗІВ – ДО ХРОНОЛОГІЇ УНІВЕРСАЛІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ), АРТЕФАКТИ, АТРИБУТИ ДЕРЖАВНОСТІ (ІСТОРІЯ ТРИЗУБА, ГРИВНІ ТОЩО; ВСЕ ПЕРЕЛІЧЕНЕ СЯГАЄ СВОЇМ КОРИННЯМ КНЯЖОЇ ДОБИ, САМЕ ПРО НЕЇ ЙДЕТЬСЯ НАЙЧАСТІШЕ)

ОЛЕКСІЙ АРЕСТОВИЧ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. О.Арестович, який у повномасштабне вторгнення входив радником ОП, з часом (вже після звільнення з цієї посади) став системно зіштовхувати владу й суспільство: висував державі умову гарантувати безпеку і свободу для повернення українців додому, закидав їй поділ суспільства за різними ознаками (армія, мова, віра), водночас називав її вразливою до настроїв громадян. Виступає прихильником презумпції довіри: *«Государство должно базово доверять гражданину, пока он не доказал обратное, ...выходя из нравственного утверждения, что в человеке добра больше, чем зла»*. Підважує національні маркери, ставлячи знак рівності між ними та російською пропагандою (мовляв, там – культ Миколи II, у нас – культ шароварів, ЄС і НАТО). Критикує «мовний Талібан», маючи на увазі утиски російськомовних; адвокує також російську в українському публічному просторі, апелюючи до спілкування нею на фронті. Переговори з РФ – лише з позиції сильного, на умовах покарання російських воєнних злочинців. У контексті анархії, яка завжди панувала в Україні за відсутності традицій примусу, розвиває тему мобілізації: *«Неспособность государственной системы провести мобилизацию во время внешней агрессии – приговор этой системе»*.

Міфічна частина. О.Арестович висловлює судження про відповідальність за творення власної держави і свій вектор розвитку, пріоритет колективної волі над зовнішнім впливом та цивілізації замість *«замкнуто-ресентиментального трайбалізму»*. Про козацьку добу згадує, ідеалізуючи образ Пацюка з «Вечорів на хуторі...», що об'єднує архетипи Варяга (воїна), Єзуїта (мислителя) і Турка (підступної людини). Наслідок доби СРСР – відсутність довіри: *«невозможно перестать париться, не доверяют, обставляются, страховаться, прятать и переписывать»*.

Нормативний порядок. Первісною є самоідентифікація українців як таких – відчуття «своїх» без атаки на чуже, героїзм і звитяжність «нащадків Святослава Великого», необхідність знати свою історію та мову *«на рівні на якому ти зможеш забезпечити своє представництво у державних органах»*, лояльність до держави, при цьому – повага до різних етносів, народів та мов, об'єднаних під дахом українців передусім як політичної нації людей, яких веде воля. Проте іноді є критика відсутності самоідентифікації: мовляв, усі занадто різні, втратили *«связь с источниками»*, які замінили політтехнологи та ідеологи. Важлива роль у нормативному порядку відводиться демократії: для українців норма – це гідність і свобода, ідея боротьби за свободу проти рабства нагадує аналогічну, що відбувалася в США. Українця не можна *«гнать под государевы нужды»*, з ним треба говорити, його треба вислухати. Але зі свободою (і суб'єктністю на міжнародній арені) в Україні проблеми: мовляв, українці борються лише за *«смену хозяина»*, *«строительство хуторского путинизма»*. Хоча при цьому Заходу вигідна Україна як надійний захист Східної Європи: часто вони за нас більше борються, ніж ми за себе. Влада так і не задовольнила запит на справедливість, тому її варто змінювати (навіть попри війну).

О.АРЕСТОВИЧ АДВОКУЄ ПРЕЗУМПЦІЮ ДОВІРИ ДЕРЖАВИ ДО ГРОМАДЯН, КРИТИКУЄ ПОДІЛ ЛЮДЕЙ ЗА ОЗНАКАМИ «АРМІЇ, МОВИ, ВІРИ» Й ШАРОВАРЩИНУ. ЗАХИЩАЄ РОСІЙСЬКОМОВНИХ, ПРИКРИВАЮЧИСЬ ВІЙСЬКОВИМИ. ПРЯМО НЕ АГІТУЄ ЙТИ ДО АРМІЇ, АЛЕ ВИЗНАЄ, ЩО МОБІЛІЗАЦІЯ – ЦЕ ТЕСТ ДЛЯ ДЕРЖАВИ, ВІД ЯКОГО ЗАЛЕЖИТЬ ЇЇ ІСНУВАННЯ В УМОВАХ ОДВІЧНОЇ АНАРХІЇ. УКРАЇНЦІ МАЮТЬ СЕБЕ ВІДЧУВАТИ ЗДАТНИМИ ДО ЗВИТЯЖНОСТІ, СВІДОМИМИ ІСТОРІЇ Й ТАКИМИ, ЩО ЗНАЮТЬ МОВУ (АЛЕ ПОВАЖАЮТЬ ІНШІ МОВИ ТА ЕТНОСИ, АДЖЕ УКРАЇНА – ЦЕ ПОЛІТИЧНА НАЦІЯ)

(Кількість суджень)

МИРОСЛАВА БАРЧУК: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Згадуючи Георгія Гонґадзе, зазначає: *«Свобода слова придушується поступово і непомітно, «відкушується» маленькими шматочками, а повертається величезними зусиллями, жертвами, часто ціною життя. Тому нам так важливо не віддати тяжко здобуту свободу слова і протистояти будь-яким виявам політичної цензури, спробам тиску на медіа, якими димами війни ці спроби не прикривались. Після перших місяців повномасштабного вторгнення пише пост про ґрунтовні зміни в суспільстві, про те, як українці зробили «кілька важливих відкриттів, можна сказати ментальних проривів, причому на різних суспільних рівнях»: селяни побачили колосальну різницю в побутовій культурі з росіянами (дикуни), середній клас – боягузство «хороших росіян» (донедавна кумирів), інтелектуали – провали західних інтелектуальних еліт, покоління тітокерів зрозуміло, що російський контент – «униле г*мно», віряни – що у капеланів на передовій моральний компас краще, ніж у Папи Римського, «українські феміністки вжахнулись від тупості своїх західних колежанок, які виступили з гаслами «Ні війни! Війна це чоловічі ігри.», «українська армія за два тижні зруйнувала міф про силу російської армії і «славу русского оружия».*

Міфічна частина. Авторка звертається до радянського періоду історії України через розповіді про двох постатей, які уособлювали українство і важкий для нього час – В.Чорновол (*А чи знаєте ви про чорноволівський «Український вісник», який підпільно виходив в УРСР на поч. 70-х? За ним полював сам голова КГБ України, сумнозвісний Федорчук*) та Г.Тютюнник (*Письменник, який не вмівся в радянський канон, «працював не над темою, а над почуттями», письменник, що винайшов спосіб, слова для цих надтонких почуттів і був за це битий радянськими літературними прокураторами*).

Нормативний порядок. Наголошує на важливості відходу від усього російського на прикладі свого досвіду з дитинства: *«Я навчалася в російській школі і дуже реготала разом з усіма, коли ми в україномовному підручнику з ботаніки побачили слово «маточка». А ось слово «пестік» я (вдома україномовна дитина) вважала не смішним, а цілком нормальним і своїм. В процесі деколонізації у мільйонів людей відбувається те саме з прийняттям української культури, української рефлексії як власної. Нам лише здається, що шлях до маточки легкий. Насправді ні, це складний і повільний процес, навіть попри те, що російські ракети його пришвидшили в рази».*

ЖУРНАЛІСТКА ПІДКРЕСЛЮЄ ПРОБЛЕМУ ПОЛІТИЧНОЇ ЦЕНЗУРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ, ЯКОЮ КОРИСТУЮТЬСЯ МОЖНОВЛАДЦІ ДЛЯ ПРИКРИТТЯ ТИСКУ НА МЕДІА. НА ПОЧАТКУ ВТОРГНЕННЯ ПИШЕ ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗМІНИ, ЯКІ ВІДБУЛИСЯ В СУСПІЛЬСТВІ (ВІЙНА ВІДКРИЛА УКРАЇНЦЯМ ОЧІ ПРО СПРАВЖНЮ СУТНІСТЬ РОСІЯН). АВТОРКА ЗГАДУЄ ЯК РАДЯНСЬКА ВЛАДА БОРОЛАСЯ З УКРАЇНСЬКОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА ЗАКЛИКАЄ СУЧАСНЕ ПОКОЛІННЯ ВІДМОВЛЯТИСЯ ВІД РОСІЙСЬКОГО І ПРИЙМАТИ УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ (ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ)

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Влада - медіа	1
	Україна до вторгнення - Україна після вторгнення	1
міфічна частина	Український спротив в радянські часи	2
нормативний порядок	Дерусифікація/Дерадянізація	1

МАРІЯ БЕРЛІНСЬКА: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. М.Берлінська давно не здивована поведінкою росіян, які підривають дамби, скидають бомби на драмтеатри, влаштовують масові катівні. Водночас здивована, що не всі досі росіян вважають спроможними на будь-яку жорстокість. Ще до повномасштабного вторгнення попереджала в контексті протиставлення українців кровожерливим росіянам про те, що рано чи пізно вони прийдуть вбивати. Відзначає росіян, які прорахувалися з думкою, що українці будуть їх зустрічати як в Криму, мовляв, вони *«будуть максимум баррикадуватись»*. Але замість цього *«повсеместный п**дорез»*, робота підпілля, спалення танків.

Низка міркувань і про безвідповідальність влади, представники якої *«людей до останнього заспокоювали в Бучі, Ірпені, Маріуполі»*. Міркування про те, що треба розраховувати лише на себе. Протиставляє поведінку влади заявам Б.Клінтона, який хоча би вибачився за Будапештський меморандум в умовах, коли *«всі гинуть, окрім дідів, які за папірчик віддали ядерну зброю»*.

Міфічна частина. Ширилися привітання то з Днем незалежності, то з Днем єднання (16 лютого), в контексті закликів до єдності та взаємопідтримки. Серед історичних спогадів – судження про угорську спробу революції 1956 року і «Празьку весну» 1968 року, коли СРСР був змушений для виправдання придушення повстань називати протестувальників то «фашистами», то «контрреволюціонерами».

Нормативний порядок. М.Берлінська в перші дні великої війни після зустрічі в Генштабі була вражена інтелектом В.Залужного, розмірковуючи в цьому контексті про людяність, яка є основою національної ідентичності. При цьому до війни, на думку волонтерки, інтуїтивно готувалися все життя: *«росли в цих розлогих літніх полях, падали і вставали, раділи травневому сонцю, ловили океани долонями, обіймали теплом любимих»*, аби потім поборотися за свободу *«бути людьми»*. Критично необхідно інвестувати у власну обороноспроможність, бо *«не буде армії – не буде нічого»*. Підготовка і забезпечення армії – ключ до майбутнього. Запорука успіхів на полі бою – десятки тисяч дронів щомісяця, інвестиції в розвиток безпілотної галузі. Бо саме дрони масово врізаються у військові об'єкти, техніку та живу силу противника.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ М.БЕРЛІНСЬКОЇ ЗАСАДНИЧО БУДУЄТЬСЯ НА ОПИСІ СУТНОСТІ ПРОТИСТОЯННЯ УКРАЇНЦІВ РОСІЯНАМ (ТІ ОКРЕСЛЮЮТЬСЯ ЯК ВБИВЦІ), РАДШЕ СПОРАДИЧНІ СПОГАДИ ПРО МИНУЛЕ ОБЕРТАЮТЬСЯ ДОВКОЛА 20 СТОЛІТТЯ (ОПИС ДОСВІДУ АНТИКОМУНІСТИЧНИХ ПОВСТАНЬ У ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ ТА ПОРІВНЯННЯ З УКРАЇНСЬКИМ ОПОРОМ). ВВАЖАЄ АРМІЮ ЄДИНО МОЖЛИВИМ НАРАЗІ НАПРЯМКОМ ДЛЯ ІНВЕСТУВАННЯ КОШТІВ ТА РЕСУРСІВ ЛЮДЕЙ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Українці - росіяни	6
	Суспільство - влада	2
	Влада – медіа	1
	Україна до вторгнення - Україна після вторгнення	1
міфічна частина	Незалежність України	1
	Українська державність	1
	Україна як частина СРСР	1
нормативний порядок	Більша обороноспроможність	4
	Національна самоідентифікація	2

МАКСИМ БУЖАНСЬКИЙ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. М.Бужанський визнає за військовими монополне право на коментування доцільності тих чи інших оборонних операцій, закликає утримуватися цивільних від таких коментарів (на тлі відступу з Сєверодонецька в червні 2022 року й пізніше). Обурювався молоддю в Києві, яка не знає нічого про оборону Маріуполя (жовтень 2023), але прирівнював до неї заяви Д.Кулеби про повернення в Україну Zara чи McDonald's: «*Это ровно один и тот же подход, делать вид, что войны не существует, и идет обычная жизнь, в которой наличие или отсутствие Зары имеет хоть какое то значение*». Вважає, що під час війни немає президента і політики, натомість є Верховний Головнокомандувач, жорстка вертикаль і курс, яким має рухатися і влада, і опозиція. Лунали заклики до змістовної роботи під стінами Верховної Ради.

На початку вторгнення розмірковував про «педалювання» однією з політсил, «*потерявшей поддержку граждан и избирателей*» (натяк, імовірно, на П.Порошенка), роботи переговорної групи. Пізніше жодним чином не коментував ставлення до перемовин з РФ, на протигагу війни з нею.

Міфічна частина. Апелювання до історичних подій спорадичні й прив'язані до річниць певних подій: то згадки про Листопадовий Чин і проголошення ЗУНР 1918 року (як приклад волевиявлення та реалізації права українців на самовизначення в колишній Австро-Угорській імперії), то Гадяцька угода 1658 року (з Польщею і Литвою), підписана І.Виговським, як «*найбільш збалансована*» й така, що відповідає інтересам України.

Нормативний порядок. Нардеп висвітлює перемовини В.Зеленського щодо виробництва артилерійських снарядів, підтримуючи цю ідею. Також з кінця 2023 року заявляє про необхідність масового виробництва дронів і передачі їх на фронт (а не зберігання їх на складах), перегляд статей бюджету («*Никаких расходов на поддержание того, что не производит снаряды, или не финансирует их производство*»).

Є заяви на підтримку українізації (про єдину державну мову, необхідність знати українську та спілкуватися нею, а також фінансування її підтримки), проте це не заважає критикувати деколонізацію, мовляв, країна залишиться без пам'ятників узагалі, оскільки 99,99% їх встановлені за часів Російської імперії чи СРСР.

МЕСЕДЖІ М.БУЖАНСЬКОГО ЩОДО УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУПЕРЕЧЛИВІ: З ОДНОГО БОКУ, ВІН ВИЗНАЄ ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ПИШЕ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ У НЕЇ; З ІНШОГО БОКУ, ГОВОРИТЬ, ЩО В РАЗІ ДЕРУСИФІКАЦІЇ УКРАЇНА ЗАЛИШИТЬСЯ МАЙЖЕ БЕЗ ПАМ'ЯТНИКІВ (БО НАЧЕБТО ВСІ БУЛИ ЗВЕДЕНІ ЗА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ АБО ПІЗНІШЕ). ЖОДНИХ СУМНІВІВ ЩОДО ПРІОРИТЕТНОСТІ ВИДАТКІВ НА ОБОРОНУ. ТАКОЖ ЛУНАЮТЬ ЕМОЦІЙНІ ЗАКЛИКИ ДО ЦИВІЛЬНИХ НЕ ВКАЗУВАТИ ВІЙСЬКОВИМ, ЯК ЇМ ВОЮВАТИ. КРИТИКА ВЛАДИ ОБЕРЕЖНА: МОВА ЙДЕ НЕ ПРО ВЕРТИКАЛЬ ПРЕЗИДЕНТА І ПРОПРЕЗИДЕНТСЬКУ БІЛЬШІСТЬ, А ОГУЛЬНО ПРО ПОЛІТИКАНСТВО

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Фронт - тил	4
	Суспільство - влада	4
	Війна з РФ – перемовини з РФ	2
	Влада – медіа	1
міфічна частина	Українська революція	1
	Козацька доба	1
нормативний порядок	Більша обороноспроможність	4
	Українізація	3
	Дерусифікація/Дерадянізація	2

ВОЛОДИМИР В'ЯТРОВИЧ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Більший наголос В.В'ятрович робить на внутрішніх проблемах, що існують паралельно з війною: «*доведеться відновлювати не лише порушені росіянами будівлі та інфраструктуру, але й державні інституції та незалежність і професійність медіа, які нищить українська влада*». Критикує переслідування політичних опонентів, військових і волонтерів, а також «*становлення в Україні авторитарно-поліцейського режиму*», перешкоджання роботі місцевого самоврядування, небажання влади підтримувати заборону УПЦ МП, зволікання з Національним меморіальним військовим кладовищем (президент не підписує і не ветоє закон, Кабмін та УІНП змінили думку щодо місця розташування, родичі полеглих досі чекають на можливість їх гідно поховати). Різниця між Україною і Росією – це різниця між «*народом-військом*» і «*збіговиськом найманців та мародерів*». Секрет успіху – не лише ЗСУ, а й протиставлення (в інформаційній війні) російській централізованій брехні й цензурі української правдивої та оперативної інформації. У міркуваннях про перемовини було розрізнення між темою внутрішньої та зовнішньої політики (що не може бути предметом перемовин ні в якому разі) та воєнними темами (припинення вогню, доля полонених, репарації, покарання злочинців). Однак після Бучі роздуми щодо переговорів припинилися.

Міфічна частина. В.В'ятрович найчастіше апелює до історії України в складі СРСР, яка завжди була наповнена змістом боротьби: навіть сам поділ СРСР на республіки і певна «федералізація», а перед цим створення фіктивної «УНР» та інших «народних республік» – це наслідок компромісу більшовиків з націоналістами для утримання політичного контролю над захопленими територіями. Далі були збройний повстанський рух 1920-1930-х років (у Наддніпрянській Україні), в 1940-1950-х роках (в Західній Україні), ненасильницька боротьба інтелігентів (серед окремих епізодів – показ «Тіней забутих предків» у 1965 році). За цей опір радянська влада завжди карала – Голодомором і репресіями, депортаціями (в Західній Україні), арештами інтелігенції (у 50-80-ті роки). Проте навіть в умовах безвиході й війни двох тоталітарних режимів між собою (якою була Друга світова) знайшлася сила, що чинила опір ворогам з усіх сторін – це УПА.

Нормативний порядок. Не повинно лишитися жодної мітки «русского міра» в Україні, тому деколонізація вкрай необхідна. Саме вона дозволила зупинити зростання непокараного зла – навіть у практичному вимірі, коли окупанти губилися, не можучи знайти вулиць «*кіровських*» і «*ленінських*». Це повернення «*символічної власності на свою землю*». Не може бути й мови про святкування 9 травня як раніше, бо це про російське «побєдобєсіє», а не вшанування пам'яті жертв війни разом зі світом. Важливою є пам'ять про минулі й нинішні злочини росіян, зокрема Голодомор. Потрібно вшанувати своїх героїв – тих, що полягли 100 років тому під Крутами, і тих, хто бився у цій війні. «*Бо тільки там де пам'ятають загиблих є ті, хто готові захищати живих*». Історик переконаний у перемозі України ще з перших днів повномасштабного наступу, вважає, що вона складатиметься з кількох шарів «торта»: збереження державності, захист від ворога, перенесення війни на територію РФ, надалі – повне звільнення територій, членство в НАТО і, як вишенька на торті, – розпад Росії. Дві останні цілі – запорука безпеки для України та світу. Необхідно, зокрема, вибудувати стратегію щодо поневолених народів РФ, підтримувати там визвольні рухи (для цього вже створена комісія Верховної Ради). Запорука захисту України, окрім обороноспроможності, – українізація. Завдяки українській мові українці в часи бездержавності стали єдиною політичною нацією, що здобула незалежність. Завдяки українській мові так само вдасться реінтегрувати окуповані території («*реукраїнізація*») за участі вчителів, музейників, бібліотекарів, яким треба всіляко сприяти. Бо «*русифікація веде за собою окупацію*».

ПОПРИ НАЯВНІСТЬ СПІЛЬНОГО ВОРОГА В.В'ЯТРОВИЧ НЕ МОВЧИТЬ ПРО ВНУТРІШНІ ПРОБЛЕМИ, КОНФЛІКТИ ВЛАДИ З СУСПІЛЬСТВОМ. У ЦІЛЕПОКЛАДАННІ ПЕРЕВАЖАЮТЬ ДУМКИ ПРО ОЧИЩЕННЯ ВІД КОЛОНІАЛЬНИХ МАРКЕРІВ ТА ПОВЕРНЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

ЄВГЕН ГЛІБОВИЦЬКИЙ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. У перші дні повномасштабної війни звертав увагу на вимкнення Суспільного і тимчасову трансляцію замість нього Ради (у фреймінгу телефонного права і обмеження свобод), ще до відключення з ефіру каналів П.Порошенка. Що до лінії поділу «Росія – Україна», то російська сторона «засліплена власною пропагандою», українці ж відчайдушні та озброєні. При цьому вбачає ризик зараження пасивного російського імперського простору українським низовим активізмом. Й засуджує українських экс-пропагандистів, які миттєво «перевзулися» після 24 лютого вже на патріотичних телеканалах.

Міфічна частина. Є.Глібовицький у власних міркуваннях обмежується періодом після проголошення незалежності, не проєктуючи, зокрема, цей досвід на досвід попередніх епох. Найбільш концентровані спогади – про період після 2014 року, в яких автор вбачає, попри карколомні події (Майдан, Небесна Сотня, війна, анексія територій), поступовий розвиток. Досвід невивчених уроків – теж в межах доби незалежності (Будапештський меморандум).

Нормативний порядок. Виступає проти згоди на компроміси щодо НАТО, без якого і Україна, і Захід програють: *«це наша відповідальність допомогти партнерам відновити гостроту оптики. Героїзм ЗСУ і відпірність українського суспільства дозволяють переговорникам від України говорити з металом в голосі»*. Чимало уваги в контексті саміту НАТО, на якому Україна не отримала запрошення до Альянсу, автор приділяє необхідності зважених закритих дискусій, роботи аналітичного сегменту – замість швидких і необдуманих відповідей.

У пріоритеті – перемога у війні та збереження незалежності, а вже потім постановка владі складних запитань про доцільність обмежень. *«Спочатку незалежність. Потім демократія. Сподіваюсь, не дуже потім»*.

У розрізі партнерства з Заходом на першому плані – євроінтеграція, проте не в односторонньому порядку (Україна стає членом ЄС), а коли Україна є суб'єктом дискусії щодо реформування ЄС і водночас замислюється про формування власної східної політики.

У МІРКУВАННЯХ АВТОРА ВИРАЗНИМ Є ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СКЛАДНИК: ІНТЕГРАЦІЯ В УКРАЇНИ В ЗАХІДНИЙ СВІТ, ВОДНОЧАС СУБ'ЄКТНІСТЬ У ВІДНОСИНАХ ІЗ ЙОГО ІНСТИТУЦІЯМИ (ЗОКРЕМА, В КОНТЕКСТІ ПЕРЕДУВАННЯ ЧЛЕНСТВУ ТАМ). З ПЕРШОГО ДНЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ БУЛА УВАГА ДО ПОТЕНЦІЙНИХ РОЗКОЛІВ МІЖ СУСПІЛЬСТВОМ І ВЛАДОЮ (ЗОКРЕМА, ПРИВОДОМ СТАЛА ПЕРЕКОМУТАЦІЯ «СУСПІЛЬНОГО» НА ДЕРЖАВНИЙ КАНАЛ «РАДА»). ВІДЗНАЧАЄ ПРИ ЦЬОМУ СТІМКИЙ ПОСТУП У ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ВІД В.ЯНУКОВИЧА ДО В.ЗЕЛЕНЬСЬКОГО (КРІЗЬ МАЙДАН, ВІЙНУ ТА КАДЕНЦІЇ ПРЕЗИДЕНТІВ), НАВІТЬ В ЕВОЛЮЦІЇ ПОГЛЯДІВ В.ЗЕЛЕНЬСЬКОГО

(Кількість суджень)

ДМИТРО ГОРДОН: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. У протиставленні суспільства владі іноді знаходиться місце порівнянню з РФ, де люди не протестують проти влади за потреби. За словами Д.Гордона, президенти і будь-хто ще – це наймані працівники, і тому в нього немає перед ними «никакого пиетета». Навіть наприкінці другого року повномасштабної війни, проте, Д.Гордон переконаний, що критикувати президента і владу в такий час не можна, єдиний ворог – це Росія. Втім, це не заважає транслювати генералізовані претензії, не апелюючи до конкретного посадовця: влада має припинити красти, створити умови для повернення українців додому і для ветеранів війни. Ще одна лінія критики така: президент хороший – корупціонери погані.

Поступово дедалі більше стає міркувань про перемовини, до яких підштовхують нібито Україну, мовляв, скоротять їй допомогу і не буде чим воювати з РФ. А В.Путіну потрібна хоч якась «перемога» перед виборами.

Багато міркувань про міфічних псевдопатріотів і пошуків у різних контекстах «агентів Кремля». Відзначає Я.Соколову, що взяла інтерв'ю в І.Фаріон, звинувативши останню в розколі суспільства за мовною ознакою. Щодо мови – суперечливі судження: Д.Гордон не вважає російськомовних меншими патріотами, хоча і обурюється, що деякі люди живуть по 30-40-50 років і не спромоглися вивчити мову.

Міфічна частина. Д.Гордон згадує Львів до приходу радянської влади: там «жили в красоте вообщє, не в совке», «до 56-го года ещё ловили настоящих бандеровцев». Однак переконаний, що незалежність у 1991 році «просто упала с неба, за неї никто не боролся».

Нормативний порядок. Д.Гордон певен, що Україна неодмінно переможе, вийде на кордони 1991 року, а Росія програє і розвалиться. Кількаразово встановлював дедлайни реалізації таких цілей: закінчення війни в 2024 році, вже до зими 2023/2024 – вихід на адмінкордон з Кримом. Постійно переконує, що США не залишать Україну напризволяще, незалежно від того, яка там буде влада. Був певен, що до Нового року-2024 Конгрес таки виділить пакет допомоги. Один наполегливий прогноз таки збувся – щодо передачі АТАСМС.

Росія ж має відповідати за розв'язання війни – наслідками на своїй території (зокрема, зростанням злочинності), каяттям перед українцями й репараціями. Українці й росіяни зможуть обійняти одне одного після перемоги України – проте лише з часом.

Важливим Д.Гордон називає збереження свободи слова навіть під час війни, а також демократії, коли люди можуть ставити будь-яке незручне питання, зокрема й президенту на пресконференціях. Україна відбулась як держава, як нація, при цьому висувається також теза, що «Путин очень объединил Украину».

Д.ГОРДОН ПОСТІЙНО ТРАНСЛЮЄ ОПТИМІСТИЧНІ ПРОГНОЗИ, ЗАГОРТАЮЧИ ЇХ В ОБОЛОНКУ МІРКУВАНЬ ПРО СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ УКРАЇНИ (ПЕРЕМОГА, ЗВІЛЬНЕННЯ ВСІХ ТЕРИТОРІЙ, ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОПОМОГИ ЗАХОДУ). ПРОТЕ БІЛЬША ЧАСТИНА З НИХ НЕ ЗБУВАЄТЬСЯ. ТАКОЖ АВТОР ПЕРЕКОНАНИЙ, ЩО НЕ МОЖНА КРИТИКУВАТИ ПРЕЗИДЕНТА І ВЛАДУ ПІД ЧАС ВІЙНИ, А ВСІ, ХТО ЦЕ РОБИТЬ, ПРАЦЮЮТЬ НА КРЕМЛЬ (ЯК І РОЗКОЛЮЮТЬ СУСПІЛЬСТВО, ЗОКРЕМА ЗА МОВНОЮ ОЗНАКОЮ, ПІД ЧИМ РОЗУМІЮТЬСЯ НАСАМПЕРЕД ЗАКИДИ ДО РОСІЙСЬКОМОВНИХ). ВВАЖАЄ, ЩО НЕЗАЛЕЖНІСТЬ У 1991 РОЦІ ДІСТАЛАСЯ ВИПАДКОВО, А ЗАРАЗ ЗА НЕЇ БОРЮТЬСЯ ПО-СПРАВЖНЬОМУ

(Кількість суджень)

ЯРОСЛАВ ГРИЦАК: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Історик проводить розділення між українцями та росіянами не лише на рівні народів, а й засадничо на рівні самого цього терміну, підкреслюючи ключову відмінність: *«Ми більше не український народ – ми зараз українська нація. Народ – це там у них, у Росії.»* Класично з професійного боку лідер думки посилається на Козацьку добу при розділенні: *«Але російську історію можна написати без козацтва – натомість без козацтва українську історію не напишеш».* Розділення по лінії культури історик проводить на підґрунті колядок – їхньої ваги для українського фольклору і культури загалом та як проти них боролась російська влада. На рівні держав протиставлення фіксується в наративі історика вже у 2023 році про те, що Україна поховала СРСР та «русский мир». Прикметно, що в розповіді про становлення Незалежності України Я.Грицак віддає ключову роль Україні у розпаді СРСР.

Міфічна частина. У своїх соцмережах історик почасти вдається до ґрунтовних екскурсів у історію, через які пояснює події теперішнього. Зокрема, найбільше уваги він приділяє становищу України та українців у радянські часи: як *«незалежна Україна востала з України радянської»*, як СРСР стирив національну пам'ять українців тощо. А також Козацькій добі, яку описує як важливу віху історії України: з точки зору становлення державності, прихистку православ'я на цих землях та взаємодії козаків зі світом. Раз-по-раз Я.Грицак підкреслює термін історична пам'ять у своїх екскурсах в історію.

Нормативний порядок. Головний заклик Я.Грицака – віра в перемогу і завдання стратегічної поразки Росії. Він підкреслює, що навіть після розбиття цієї Росії *«загроза абсолютної влади та зовнішньої агресії»* може не зникнути і сама *«росія, на жаль, нікуди не зникне».* Одним із шляхів вирішення російського питання він бачить *«дзеркальне відображення планів Путіна щодо України. Він твердить, що Україну треба денацифікувати – що ж, нам доведеться Росію дерусифікувати... Він домагається демілітаризації України – і саме це треба буде зробити з Росією... Путін вимагає, що Україна має стати нейтральною державою – а насправді нейтральною державою має стати Росія».* Крім того, історик звертає увагу і на сценарії стратегічної поразки України: *«Це коли Путіну вдасться перевести Україну з режиму «більше ніколи» у режим «повторити знову».* Я.Грицак переконаний тому, що Росію треба остаточно перемагати зараз, бо наступний напад буде питанням часу, а *«Українська перемога дасть старт не лише новій Україні, а й новій Європі. Не тій, що зараз – комфортній, але сонній. А тій найкращій Європі, якою вже є Україна».*

Я.ГРИЦАКУ ПРИТАМАННО НАГАДУВАТИ ПРО РІЗНІ ВІХИ ІСТОРІЇ: ХРЕЩЕННЯ РУСІ, СТАНОВЛЕННЯ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ, УНР, ГОЛОДОМОР, УПА, РОЗПАД СРСР, НЕЗАЛЕЖНІСТЬ. ВІН ЖЕ НАГОЛОШУЄ НА НЕОБХІДНОСТІ СКОРИСТАТИСЯ ШАНСОМ ЗАВДАТИ ВИРІШАЛЬНОЇ ПОРАЗКИ ВОРОГУ, ЗБУДУВАТИ ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ ОНОВЛЕНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ, ПОДУМАТИ Й НАД ТРАНСФОРМАЦІЄЮ РОСІЇ (АЛЕ В ІНТЕРЕСАХ ВЛАСНОЇ БЕЗПЕКИ)

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Українці - росіяни	2
	Росія - Україна	1
	Українська культура - російська культура	1
міфічна частина	Україна як частина СРСР	3
	Козацька доба	3
	Українська революція	2
	Доба незалежності	2
	Київська Русь	2
	19 століття	1
	Український чорнозем	1
	Геноцид українців	1
нормативний порядок	Перемога України	4
	Протидія російській агресії	4
	Національна самоідентифікація	3
	Законодавчі реформи	1
	Більша обороноспроможність	1
	Українізація	1
	Партнерство з Заходом	1
	Дерусифікація/Дерадянізація	1

СЕРГІЙ ГРОМЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Кілька місяців після повномасштабного вторгнення категорично песимістичний стосовно внутрішньої політики держави, покладає вину на обох – і владу, і суспільство: *«Влада нічого не зрозуміла, нарід нічому не навчився. Тому наступного разу знову виберуть всю ту шоблу, яка розкрадає державу просто зараз».* Дає негативну оцінку ситуації щодо ухилинтів: *«Україна має піти на важливі, але вкрай непопулярні кроки, наприклад, мобілізувати 30-річних «студентів». І заштопати діри на кордоні, куди просочилися десятки, якщо не сотні тисяч втікачів».* «У протиставленні церков розглядає спад впливу РПЦ в Україні та Росії на тлі повномасштабного вторгнення: *«Московському православ'ю в Україні кінець. У Росії церковна криза відкладається – ненадовго».*

Міфічна частина. Як історик розповідає про важливі історичні події становлення української державності та підкреслює ці маркери в розвитку нації: *«Лютий місяць української державності у 1918, 1919, 2014 та 2022 роках»;* *«День Державності України прив'язаний до Хрещення Русі в 10 ст.»*, а також розповідає про незалежність і її виборювання як важливу складову української нації: *«Те, що ми переживаємо зараз – не просто наша відкладена війна за незалежність. Це ще й останній акт розпаду четвертої з російських імперій.»*

Нормативний порядок. Пояснює, чому українці борються за незалежність, що вона – це один з маркерів національної ідентичності. Акцент робить на прагненні українців до волі та свободи: *«Українці продемонстрували свою готовність покласти душу й тіло за свою свободу».* А також запевняє, що Україна бореться за увесь світ: *«Українці борються не лише за власну свободу. Вони борються за справу свободи по всьому світу»;* *«Ми зараз б'ємося не лише за своє майбутнє, але майбутнє всієї планети. Поки ми стоїмо, чергової світової війни не буде.»* Тому підкреслює важливість нинішньої боротьби для збереження ідентичності й на початку вторгнення наголошує на єдності, як важливому маркері української ідентичності: *«В чому історична унікальність нашої теперішньої війни? В тому, що вперше за 350+ років Україна з Росією зійшлися в герці, і всі українці - по один бік барикади!».* Крім того, закликає відмовлятися від російського/радянського спадку та українізуватись у різних сферах: від культури до Інтернету.

ІСТОРИК ПРИДІЛЯЄ УВАГУ КЛЮЧОВИМ ВІХАМ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ – ПЕРША КОНСТИТУЦІЯ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ (ХЕРСОНЕС), ДАТИ ПРОГолошення НЕЗАЛЕЖНОСТІ. ВІН – ЗА НАЦІОНАЛЬНЕ САМОУСВІДОМЛЕННЯ (АЛЕ БЕЗ МІФІВ), ОЧИЩЕННЯ ВІД РОСІЙСЬКОГО В УКРАЇНІ, АРТИКУЛЮЄ ГОТОВНІСТЬ УКРАЇНЦІВ БОРОТИСЯ. ТАКОЖ МОВА ЙДЕ ПРО ІНТЕГРАЦІЮ З ЗАХОДОМ (І ПОСТАЧАННЯ ЗАХІДНОГО ОЗБРОЄННЯ ЯК УМОВУ БІЛЬШОЇ ОБОРОНОСПРОМОЖНОСТІ)

(Кількість суджень)

ЮРІЙ ГУДИМЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Як ветеран Ю.Гудименко гостро підіймає питання повернення військових з фронту в цивільне життя і акцентує на майбутніх проблемах в суспільстві: *«Змінилися не тільки ми – змінився світ навколо. І ті, хто пішов воювати півтора року тому, мають всі шанси у цей дивний новий світ не вписатися і стати зайвими»; «Як тільки дембельнешся і вирішиш щось змінити хоч у власному селі, не кажучи вже про країну, одразу почуєш про себе, що воював ти не там і не так, на передку не був, і взагалі алкаш і наркоман».* Розділення по лінії «українці – росіяни» також проводиться через контекст війни – автор пояснює прірву на прикладі солдат та обстрілів: *«До цього вони були впевнені, що ми будемо зустрічати їхні війська з квітами. Сьогодні вони будуть впевнені, що ми здамося, якщо підірвати нам ТЕЦ, завтра будуть впевнені ще в чомусь. Будь-який українець вказав би їм на помилку. Але вони не українці»; «Спробуйте порівняти мотивацію українського та російського солдата».* Чітко автор проводить розділення між справжніми патріотами та псевдопатріотами одним висловом: *«Тому що не може бути, щоб Героями країни одночасно були і Бойко, і командир батальйону, який загинув, виводячі своїх морпихів з оточення. Або-або. Або жива, здорова проросійська тварина, що кликала сюди Росію – або той хто загинув молодим, виправляючи наслідки дій попереднього».* Розділення по лінії «влада – суспільство» лунає в обурливій реакції на заяву Р.Стефанчука про те, що Конституція не забороняє вибори під час воєнного стану, та в реакції на запит суспільства (згідно результатів соціопитування) на зменшення витрат бюджету і податків, щоб підприємці швидше створювали робочі місця, а люди заробляли більше грошей та витрачали їх на власні потреби.

Нормативний порядок. У 2022 році автор не ставить під сумнів перемогу України, однак чітко окреслює рамки, якою вона має бути: *«Тож для мене особисто перемога буде тільки тоді, коли Росія зникне з політичної мапи світу, а на її місці опиняться декілька (і чим більше, тим краще) окремих республік».* Поряд із цим Ю.Гудименко наголошує на важливості покарання для Росії: *«У російського бізнесу і у тих, хто їм допомагає, не має бути майбутнього ні у цій країні, ні у цілому світі»; «Навіть тих, хто підлогу мив на цих аеродромах, ми знайдемо».* Ключовим, особливо на початку вторгнення, у дописах, як про проблеми, так і позитивні моменти, є наголос на українцях: *«Давайте бути такими, якими ми маємо бути зараз. Українцями. Громадянами»; «Але ми впраємося з усім. Ми українці. Ми – Україна»; «бути українцем – це бути кимось з героїв античних легенд»; Українці поводять себе так, як не поводити ані спартанці з легенд, ані боги з міфів, ані римляни з підручників».*

ГЕРОЇЗМ УКРАЇНЦІВ, БОЙОВИЙ ДУХ ТА БЕЗЗАПЕРЕЧНА ПЕРЕМОГА УКРАЇНИ – ЛЕЙТМОТИВИ ПОСТІВ АВТОРА. ТАК САМО, ЯК І НЕНАВИСТЬ ДО РОСІЯН, ЇХНЯ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВТОРГНЕННЯ. НА ЦЬОМУ ТЛІ АВТОР НАГОЛОШУЄ НА СИЛЬНІЙ МАЙБУТНІЙ УКРАЇНІ, НА СВІДОМІЙ НАЦІЇ, ЯКА ЗАЯВИЛА НА ВЕСЬ СВІТ, ВОЗВЕЛИЧУЄ УКРАЇНЦІВ І НАВІТЬ СПІВСТАВЛЯЄ З ГЕРОЯМИ ЛЕГЕНДАМИ, ЗАКЛИКАЄ СУСПІЛЬСТВО НЕ ЗАБУВАТИ, ЩО ВОНИ УКРАЇНЦІ

(Кількість суджень)

СЕРГІЙ ДАЦЮК: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. У питання вирішення військового конфлікту не пристає на одну зі сторін, припускає перемовини з РФ як можливий варіант розвитку подій, однак підходить до цього варіанту скептично: «*Переговори вести можна. Но есть ли в них смысл? До 2025 года переговоры бессмысленны. Война пока не истощится Украина или россия.*». Натомість підкреслює важливість держави визначитись у цьому питанні: «*Нам нужны переговоры чтобы что? Мы не понимаем для чего нам нужны переговоры.*». Розділ між суспільством і владою проводиться через мобілізацію, під яку не підпадають міністри, і бажання влади проводити вибори під час війни, як дуже непопулярну ініціативу: «*если президент идёт на выборы, то к весне от его рейтинга ничего не останется.*». Критикує націонал-патріотів, які зрікаються Булгакова, Бердяєва, Голосовкера, «*хоча логічніше було б зректись нацистського прислужника Хайдегера*», та чітко розділяє українців за мовою: «*национал-патриоты, которые были уверены в том, что Россия нападет, только удостоверились в том, что говорили ранее. А русскоязычное население Украины находится фактически в шоке и депрессии.*». Неодноразово наголошує, що після перемоги Україна буде зовсім іншою, і це є проблемою, «*Потому что мы не знаем, что делать с этой победой. Мы превратим войну с Россией в гражданскую войну. Потому что ответы на базовые вопросы мы не получили: о коррупции, об олигархии, о свободе, об культуре, о том зачем нам быть вместе.*».

Міфічна частина. Вдається до роздумів про майбутню Україну, ідеї українства та розбудову держави, пригадуючи минуле: «*В ній має бути і Січ, і Духовна Республіка Бердника. На Січі хай собі буде Петлюра, Бандера, Дорошенко з Сагайдачним і Мазепою і навіть козак Мамай. А в Духовній Республіці буде інше – інакше. Мені б і в голову не прийшло натягувати Духовну Республіку на всю Україну. І Січ не треба на всю Україну натягувати, навіть під час війни, бо Україна має жити не лише війною*».

Нормативний порядок. Для цього головним завданням філософ вбачає перемогу над Росією – як на фронті, так і у сенсах, ба більше, чітко окреслює її рамки: «*Перемога у війні це здобуття стратегічної переваги на довгі роки*»; *Україні понад усе потрібно здобути перемогу над Росією так, щоб Росія втрималася над прірвою, а не здійснила апокаліпсис.*»; «*Суть перемоги у війні – створити інакший світ, а не довести своє і нав'язати його іншій стороні. Перемога у війні буде інтелектуальна, а не на полі бою.*».

ФІЛОСОФ РОЗМІРКОВУЄ ПРО ПОТРЕБУ ЗБЕРЕГТИ ДЕРЖАВНІСТЬ БЕЗВІДНОСНО ДО ЇЇ МЕЖ І ВОДНОЧАС ВИХІД НА КОРДОНИ 1991 РОКУ, ВСТАНОВИТИ ПАНУВАННЯ В УСІХ МОЖЛИВИХ ПРОСТОРАХ (НАСАМПЕРЕД – У ПРОСТОРИ СЕНСІВ). Є МІРКУВАННЯ ПРО МІСІЮ УКРАЇНИ В СВІТІ, ПРИВІЛЕЙ В.ЗЕЛЕНСЬКОГО ГОВОРИТИ ПРО НЕЇ НА МІЖНАРОДНИХ МАЙДАНЧИКАХ. ОРІЄНТИР – ВІЛЬНА УКРАЇНА (ЗГАДУЄТЬСЯ СІЧ) З ТОЛЕРАНТНІСТЮ ДО ВСІХ МОВ І КУЛЬТУР (АВТОР ВБАЧАЄ НАЯВНІСТЬ ПРИМУСУ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЧЕРЕЗ ЦЕ НАВІТЬ КРИТИКУЄ РУСОФОБІЮ). НЕ ВІДКИДАЄТЬСЯ ІДЕЯ ПЕРЕМОВИН (ІНАКШЕ ТІЛЬКИ ЯДЕРНА ВІЙНА), ПРОТЕ ВОНИ ПОВИННІ МАТИ ЦІЛЬ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Війна з РФ – перемовини з РФ	5
	Україна до вторгнення - Україна після вторгнення	5
	Суспільство - влада	3
	Українці - росіяни	3
	Українська культура - російська культура	1
	Влада – медіа	1
	Україномовні українці - російськомовні українці	1
міфічна частина	Українська державність	10
	Незалежність України	1
нормативний порядок	Перемога України	10
	Геополітичний лідер	4
	Більша обороноспроможність	2
	Протидія російській агресії	1

ЄВГЕН ДИКИЙ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Росіяни – інші, «і просто всі разом мають піти слідом за їхнім кораблем. Разом з усією їхньою толстоєвщиною». Тих, хто ще хоче дивитися в очі «росіянам та їхньому фюрерові», закликає спочатку поїхати до Бучі. Бо «світ після Бучі змінився назавжди». Ретроспективно оцінює первісні наміри росіян, які тепер «навіть не сподіваються» на якісь територіальні здобутки. А ось українці навряд чи могли собі взагалі уявити таку ситуацію та таку розмову пару років тому.

Чимало міркувань про зміни в Україні після вторгнення: для частини людей на їхньому внутрішньому календарі досі лютий 2022 року, але насправді «майбутнє не визначене і саме по собі не суб'єктне», «війна не може закінчитись, її можна лише закінчити». І хоча майбутнє створюється не на фронті, а в школах, де закладають в голови візію майбутнього, все ж таки «ті, від кого залежить тилловий комфорт, живуть у найбільш некомфортних умовах», тож неприпустимо знецінювати людей у формі розговорами про «армійське рабство» та життям за формулою «убезпеч себе за чужий рахунок». Лунає заклик не створювати з воїнів кумирів, бо в такий спосіб вони нібито віддаляються і здаються якоюсь особливою кастою.

Міфічна частина. Ще в привітанні з Днем соборності 2022 року закликав обирати собі місце в живому ланцюгові опорі. Вважає, що дискусія навколо С.Бандери в політичному та світоглядному сенсі є необхідною, бо «без нього і його руху не можна зрозуміти феномен опору сьогодні».

Нормативний порядок. Україні потрібен «мир переможців», «денацифікована та нейтралізована Московія», щоб «нашим дітям ніколи не довелося воювати за Україну». Бажання вступити до НАТО закріплене в Конституції та входить у сферу повноважень президента й прем'єра, тому не залежить навіть від думок В.Зеленського щодо НАТО станом на березень 2022 року (мовляв, нам туди і не треба, якщо вони нас не здатні захистити). Є.Дикий наголошує, що Альянс якраз і створювався передусім для оборони своїх кордонів, а не позаблокових держав. З перших днів у контексті обороноспроможності артикулював заклики ставати до опорі, потім транслював судження про необхідність достатніх обсягів озброєння (власного й від партнерів).

Вважає, що потужна мобілізація в кілька хвиль значно збільшить шанси не лише закінчити війну перемогою над Росією, а й закінчити її в більш-менш осяжні терміни (до 2025 року).

ЕКСПЕРТ РОБИТЬ НАГОЛОС НА НЕОБХІДНОСТІ ЧЛЕНСТВА В НАТО (АЛЕ ДЛЯ ЦЬОГО ТРЕБА ПЕРЕМОГТИ У ВІЙНІ), ЗБІЛЬШЕННІ ВЛАСНОЇ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ. ВІН ТАКОЖ РОЗМІРКОВУЄ ПРО ПОЧАТОК ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ ЯК ТОЧКУ НЕПОВЕРНЕННЯ, ПОРІВНЮЄ ФРОНТ І ТИЛ, КРИТИКУЄ ОСТАННІЙ (ЗА «КУМИРОТВОРЕННЯ» ЗСУ Й ВОДНОЧАС ДИСТАНЦІЮВАННЯ ВІД ВІЙСЬКОВИХ, НЕОХОЧУ МОБІЛІЗАЦІЮ)

(Кількість суджень)

Категорія	Тема	Кількість суджень
бінарна опозиція	Українці - росіяни	5
	Фронт - тил	3
	Україна до вторгнення - Україна після вторгнення	3
	Суспільство - влада	2
	Влада – медіа	1
	Війна з РФ – перемовини з РФ	1
	Українська церква - російська церква	1
міфічна частина	Національний спротив 20 ст.	1
	Українська державність	1
	Незалежність України	1
нормативний порядок	Україна як член Альянсу	2
	Перемога України	2
	Більша обороноспроможність	2
	Реформи ЗСУ	1
	Демократія	1
	Відповідальність росії	1
	Партнерство з Заходом	1
	Національна самоідентифікація	1

АНТОН ДРОБОВИЧ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Відреагував на підлив Каховської ГЕС, порівнявши ставлення українців і росіян до людських життів. Мовляв, Україні не вигідні жертви і руйнування, а ось РФ *«навіть не шукає способів мінімізації зла від своєї дикої агресії»*.

Міфічна частина. Щоразу в пам'ятні дати згадував про Революцію Гідності та Небесну Сотню (21 листопада, 20 лютого). За словами А.Дробовича, приклад боротьби з силовиками на Майдані став фундаментом для Сил оборони України і подальшої боротьби. Також – згадки про Крути і порівняння з сьогоднішнім (тоді ми програли, бо не мали достатнього озброєння і світової підтримки, як зараз). Є міркування про необхідність надалі пам'ятати про ціну нинішньої свободи і злочини росіян, зокрема найтяжчий – геноцид.

Нормативний порядок. На першому плані – позбавлення від радянської та російської спадщини. Воно підкріплене не лише відповідним законом (що прирівнює комунізм до націонал-соціалізму), а й всенародною підтримкою: 94% респондентів у Дії висловилися за демонтаж герба СРСР з Батьківщини-матері, потім пише, що *«все більше тих, хто каже: «наче тризуб тут був завжди»* (хоча цьому передувало активне обговорення з різними аргументами за і проти). Відзначає проактивну діяльність УІНП.

Є міркування про сенс опору ворогу в контексті самоідентифікації (захист своєї домівки, правди, життя, цінностей). У День ЗСУ (6 грудня) згадує згуртованість українців у відсічі ворогу під час перших днів великої війни і закликає знову до єдності.

Транслюються заклики дбати про культуру (зокрема, пам'ятати й шанувати своїх композиторів, *«бо окрім нас у них не лишилось інших нащадків та спадкоємців»*). Називає культуру важливою складовою перемоги: *«правду озброєну мистецтвом неможливо перемогти»*.

ІСТОРИК, ВІЙСЬКОВИЙ ТА ДИРЕКТОР УІНП НЕ ЗАЧІПАЄ ВНУТРІШНІХ ЛІНІЙ ПОДІЛУ. СЕРЕД КЛЮЧОВИХ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ ВИДІЛЯЄ НАСАМПЕРЕД РЕВОЛЮЦІЮ ГІДНОСТІ, НАЗИВАЮЧИ ЇЇ ВЗІРЦЕМ ДЛЯ СУЧАСНИХ СИЛ ОБОРОНИ ТА СПРОТИВУ В ЦІЛОМУ. ЦІЛІ В НОРМАТИВНОМУ ПОРЯДКУ ЗДЕБІЛЬШОГО СТОСУЮТЬСЯ СФЕРИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНТЕРЕСІВ АВТОРА: ОЧИЩЕННЯ ВІД КОЛОНІАЛЬНИХ МАРКЕРІВ, САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ, ПРОСУВАННЯ КУЛЬТУРИ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Українці - росіяни	1
міфічна частина	Українська революція	4
	Геноцид українців	2
	Українська державність	2
нормативний порядок	Дерусифікація/Дерадянізація	5
	Національна самоідентифікація	4
	Промоція української культури	2
	Історична пам'ять	2
	Перемога України	2

ОСТАП ДРОЗДОВ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Є активним критиком нинішньої влади, в риторичі грає на розділенні українців на суспільство та владу, яка є однією з головних проблем країни. Підсилюється така риторика, головним чином, через контекст корупції. Звинувачує владу в негативних змінах у суспільстві: «Це – прямий наслідок царювання мародерів, які за 2 роки щент зруйнували щире народну добровольчість. Своїми злочинними й прооїйобами відбили найменшу охоту боронити. Не державу – а саме ТАКУ державу». Використовує кліше поділу «держави» - «народу»: «Держава боїться озброєного й свідомого народу». Крім цього, у внутрішньому розділенні українців піднімає проблему пасивних громадян, ставить активних вище за пасивних, різко висловлюється про останніх: «Патріотична частина українців діє на два фронти одразу. А тим часом теж нарощується какаразнічна частина українецев, загублених десь посередині між прірвою й безоднею»; суспільство ділиться на тих, хто ясно усвідомлює сутність цієї війни, - й на тих невеличких телепнів, хто далі ні в зуб ногою.» А також ділить українців по мовній ознаці, вбачаючи у російськомовних ворогів країни: «Я з трепетом спостерігаю саме свідомий вибір багатьох співвітчизників на користь України, і за це кожному респектую. Кожному, хто свідомо не хоче бути наводчиком». У зовнішньому розділенні дотримується категорично проукраїнської позиції, роздумуючи про війну, пояснюючи причини нападу РФ на Україну: «Ми ведемо війну, а вони – терор. У війні перемагає сильніший. У терорі – зліший; «Війна триває саме тому, що вони виразно усвідомили нашу засадничу інакшість. Точніше – кращість». А також в контексті війни визначає засадничі відмінності між двома націями: «Тим ми й відрізняємся від орків – у своїй національній органіці вічноневдоволення. Вони – моноліт. Ми – мурашник». Підкреслює, що це геноцидна війна нації.

Міфічна частина. У наративі націдентичності рідко заглядає далеко в історію. Ключовими для нації визначає події 1991, 2013 і 2014 років, як такі, коли українці зробили вибір на користь самостійного життя та в протилежний від Росії бік.

Нормативний порядок. Різке ставлення автора до усього російського виливається в його заклик до позбавлення від колонізаторського спадку у різних сферах та українізації. А критика влади, яка часто базується на темі корупції, виливається в заклик до боротьби з нею, та до розвитку нової журналістики (критика через введення владою пропаганди під час війни – лінія подію незалежні медіа – цензура). Однак, автор не закликає щось робити із російськомовними та пасивним населенням, яким він обурений, просто вказує, що правильно робити вибір на користь України і українського.

НАЙАКТИВНІШЕ З УСІХ ЛСД З ВИБІРКИ КУЛЬТИВУЄ РОЗДІЛ МІЖ СУСПІЛЬСТВОМ ТА ВЛАДОЮ, РІЗКО КРИТИКУЮЧИ ОСТАННЮ (РОЗБУДОВА ТОТАЛІТАРИЗМУ, ПРОПАГАНДИ, КОРУПЦІЯ ТОЩО). НАСЛІДКОМ РЕГРЕСУ В СУСПІЛЬСТВІ НАЗИВАЄ ЗНЕВІРУ ДО ВЛАДИ («МАРОДЕРІВ»). ТАКОЖ ДІЛИТЬ УКРАЇНЦІВ НА АКТИВНИХ ТА ПАСИВНИХ ГРОМАДЯН І ПО МОВІ, НЕ БАЧИТЬ МІСЦЯ В СУСПІЛЬСТВІ ДЛЯ ТИХ, ХТО НЕ ПРАЦЮЄ НА КОРИСТЬ КРАЇНИ, ТА РОСІЙСЬКОМОВНИХ. ЗАГОСТРЕНА ПОВНОМАСШТАБНОЮ ВІЙНОЮ НЕНАВИСТЬ ДО РОСІЯН І РОСІЙСЬКОГО ВИЛИВАЄТЬСЯ В ЗАКЛИКИ ДО ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ І ВИБОРУ НА КОРИСТЬ УКРАЇНСЬКОГО В УСІХ СФЕРАХ

(Кількість суджень)

ГЕННАДІЙ ДРУЗЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Ключова претензія до тилу, порівняно з фронтом, – це марнотратство. Одні «гедоністично тішаться усіма приладами життя» і займаються business as usual, інші боронять країну. В умовах, коли чимало поранених на фронті, обурення викликають сотні мільйонів на серіали, бруківку та музеї. Г.Друзенко також критикує неаргументовану віру в перемогу, запитуючи про кореляцію з особистим внеском у неї. І заявляє, що в столиці та серед багатіїв – мало розуміння страшної ціни перемоги. Лінія поділу «суспільство – влада» органічно пов'язана з поділом на фронт і тил, але в контексті забюрократизованості, мовляв, держава так і не визнає добровольців (не надає ні приміщень, ні матеріальної підтримки, ні статусу учасників бойових дій), і це змушує мобілізуватися (але зупиняє те, що «добровольчий ДНК наразі несумісний з бюрократичним ДНК держави»). Критикує відсутність належного забезпечення, заявляючи, що держава, економлячи на турнікетах чи броніках, все одно «платить в рази, а то й на порядки більше» (у вигляді компенсацій загиблим). Заважають також догани (за відправлення лікарів на фронт), митники (не пропускають допомогу ЗСУ), оподаткування «швидких».

Менше міркувань про Росію (як саму по собі зрозумілу річ): рашизм називає «раковою пухлиною людства», при цьому «Україна та Росія – наразі сполучувані сосуди. Чим краще у нас, тим гірше у них».

Міфічна частина. Наголошує на ролі українців у становленні Росії, перетворенні її на імперію та збагаченні культурними здобутками (Ф.Прокопович створив імперський міф) й розбудові системи освіти, до певної міри – вестернізації колишньої орди. Згадує 2014 рік – перший прояв підступності росіян у вигляді Іловайська: дивувався, як можна було з росіянами вести перемовини.

Нормативний порядок. Україні потрібні зміни зсередини, вона має набути «кардинальної інакшості від ворога», жити за принципами поваги до гідності – тоді «воєнкомам не буде потрібно влаштовувати лови на потенційних "мобіків"». Потрібні реформи (боротьба з корупцією та соціальною несправедливістю), зовнішньополітичний прагматизм, захист демократії; мобілізація, оборона від ворога і подальша перемога – це «шанс на радикальні реформи в тилу». Бо суспільний договір, який тримається для того, аби «техас грабували техасці» (а не росіяни), довго не протриває, в такому разі ми «недостойні загиблих посестер і побратимів». При цьому на другому плані лунають навіть заклики до зміни влади: Україну треба «перетворити на КБ, в якому експериментуватимуть з майбутнім», бо чинна влада «боїться майбутнього». Також загалом «централізація протипоказана для України», тож треба залишати простір для маневру на місцях.

Україну Г.Друзенко порівнює зі США, заявляє про покликання «стати Америкою XXI століття – країною свободи та можливостей». Росія має бути примушена до миру: «як глобальний гвалтівник, має бути стерилізована», а до того – треба чинити їй опір.

ТЕЗИ ПРО РІЗНИЦЮ МІЖ СУСПІЛЬСТВОМ ТА ВЛАДОЮ Й МІЖ ФРОНТОМ І ТИЛОМ ПЕРЕГУКУЮТЬСЯ: ВЛАДА – КОРУМПОВАНА, КВОЛА, ЗАБЮРОКРАТИЗОВАНА; ДОБРОВОЛЬЦІ (НЕ МОБІЛІЗОВАНИ) – ЧЕСНІ, ШВИДШІ, ЕФЕКТИВНІШІ. НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД РОСІЇ – НЕ САМОЦІЛЬ, А ШАНС ДОВЕРШИТИ СИСТЕМНІ РЕФОРМИ

(Кількість суджень)

ВОЛОДИМИР ЄРМОЛЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Філософ протиставляє українське право (навіть недосконале) і російське безправ'я, українське «*я не здамся без бою*» і російське «*я сбегу до приборя*», український гумор (що вивільняє) і російський (який про абсурд і приреченість). Пише про росіян як людей, що схильні постійно повторювати чи то за минулими епохами (апелюючи до образу гоголівських «Мертвих душ» чи «Бісів» Достоєвського), чи то за українцями (на відміну від самих українців, які вирізняються креативністю). Незначна увага до інших ліній поділу: організована злочинність – «*неорганізована добродійність*»; довоєнні уявлення про євроінтеграцію – Україна як новий суб'єкт, що диктує правила гри.

Міфічна частина. Незалежність – це «відчуття великого живого ланцюжка» зі співгромадянами, приклад для «західних партнерів» і інших жертв колоніалізму. Батьком-засновником називає Т.Шевченка (той довів, що нація може існувати без суверена і до суверена). Згадує Голодомор як геноцид і критикує непокараність зла, що стала причиною нинішнього вторгнення.

Нормативний порядок. Самоідентифікація – це про внесок мільйонів людей у спільну справу «на кожному конкретному міліметрі реальності». Малих справ не буває. Символи олюднюються, коли прив'язані до долі людей: як приклад – цінування прапорів із підписами військових або тих, якими покривають полеглих і які майорять над могилами. Бути українцем – це про вдячність, життя – це «одне суцільне завдяки». Можна казати, що «*ніхто нічого не винен*», але при цьому іти захищати своє: індивідуальні свободи не суперечать колективному інтересу.

Автор неодноразо транслює міркування про Україну в контексті євроінтеграції не як прийняття поточних правил гри, а як творення нової Європи, повернення її цінностей «*честі і битви*» часів античності та середньовіччя, що були витіснені модерними цінностями «*компромісу та обміну*». Європа – це не про «*вільний ринок*» і «*спільний дім*», а про колективну безпеку («*стіна і фортеця*»). Серед інших суджень – відзначення здобутків українізації (на українську перейшли навіть футболісти), прагнення позбутися комплексу меншовартості щодо української культури і притягнути росіян до відповідальності за злочини.

ФІЛОСОФУ ПРИТАМАННО РОЗМІРКОВУВАТИ ПРО УКРАЇНСЬКУ САМОІДЕНТИФІКАЦІЮ В КОНТЕКСТІ ЦІННОСТЕЙ ТА СИМВОЛІВ. ОКРЕМО УВАГУ ПРИДІЛЯЄ ПЕРЕВИНАЙДЕННЮ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ, ЗМІСТ ЯКОЇ ТЕПЕР ПОЛЯГАЄ НЕ В ПРИЙНЯТТІ НАЯВНИХ ПРАВИЛ ГРИ, А В ДИКТУВАННІ ЄВРОПІ ВЛАСНИХ, ПОБУДОВАНИХ НА ДОСВІДІ БОРОТЬБИ ЗА ЇЇ ЦІННОСТІ

(Кількість суджень)

СЕРГІЙ ЖАДАН: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Розділяє українців і росіян через кардинальні відмінності у менталітеті: *«Доки росіяни тікають зі своєї країни, українці, які змушені були виїхати, активно своїй країні допомагають»*; Росіяни просто не розуміють, що в нас тут останні вісім років відбувалось. Звідси вся ця їхня маячня про денацифікацію. А натомість, що відбувалось? Ми розвивались. А вони розкладались.

Міфічна частина. Вдається до оповіді історії свого дідуся, який пережив Голодомор і розповідав онукам про пережиті страхи, однак, *«щойно мова заходила про Сталіна – спрацьовував якийсь перемикач, накочував страх, логіка зникала: Сталін лишався батьком народів. До самої смерті. Та про бабусю, яка була медпрацівницею і в складі червоної армії дійшла до Берліна, однак про війну ніколи не згадувала. Підкреслює свої спостереження за старшим поколінням, якому був притаманний «страх вимовити вголос найстрашніше, страх поділитися найбільчішим».*

Нормативний порядок. Лейтмотив постів автора – Україна має перемогти. У 2022 році він часто доповнює свої дописи короткими закликами працювати на перемогу, переконаннями в тому, що ми непереможні та обов'язково подолаємо ворога, а сама перемога ставиться як ключове завдання: *«Ми мусимо виграти цю війну щонайменше для того, щоби жодна сволота не вклала в голови наших дітей все те постсовкове імперське сміття».* Поряд із цим лунають і подібні заклики й переконання щодо важливості боротися, не зупинятися і протидіяти Росії: *«Ми маємо вистояти в цьому протистоянні з агресором. Ми маємо захистити своє майбутнє, якого не буде без нашої культури».* Почасти такі заклики лунають в контексті спонукань підтримувати військо.

Окремою активністю С.Жадана, як культурного діяча, в соцмережах є пости на відповідні теми. У них автор закликає підтримувати українську культуру та споживати український культурний продукт: *«Та й загалом - ходіть на українське кіно, підтримуйте його, воно того точно варте.»*

ЗОСЕРЕДЖУЄ СВОЮ УВАГУ НА ПЕРЕМОЗІ НАД РОСІЄЮ ЯК КЛЮЧОВІЙ ЗАДАЧІ УКРАЇНЦІВ, ТОМУ АКТИВНО ЗАКЛИКАЄ ВІРИТИ В НЕЇ І ПРОТИДІЯТИ АГРЕСОРУ, А НАЙГОЛОВНІШЕ – ПРАЦЮВАТИ НА ПЕРЕМОГУ. ЯК КУЛЬТУРНИЙ ДІЯЧ С.ЖАДАН ЗАКЛИКАЄ БІЛЬШЕ ЗВЕРТАТИ УВАГИ НА УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОДУКТ

(Кількість суджень)

ОКСАНА ЗАБУЖКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Євробачення дало привід згадати О.Забужко про те, як з моменту вторгнення різко змінилися музично-географічні вподобання українців: якщо раніше вони давали максимальні бали Росії й Білорусі (навіть після початку війни в 2014 році на Донбасі) за принципом «сусідського голосування», то тепер «свої» для України – це Польща, Литва тощо. «Триста років "навіки разом" звалилося з пліч, як присохла кора, і ми вернулися в "стару родину", в наш давній, питомий трансєвропейський кластер». Проте загалом письменниця уникає апелювання до ліній поділу.

Міфічна частина. О.Забужко часто апелює до зв'язків України з Росією, базовий меседж – це те, що самі українці доклалися до створення у 17-18 століттях імперії, «*which turned to be one of the biggest frauds in history*». Наприклад, козаки були причетні до створення флоту, яким так пишається Росія. Авторка часто звертається до спроб висвітлити «білі плями» в історії: зокрема, коли мова йде про повстання за ініціативи українців в ГУЛАГу 1950-х років, що передувало рішенням М.Хрущова його розпустити на XX з'їзді КПРС. Також акцент на тому, що чимало російських територій – це історично українські. Росія свого часу анексувала в Україні Східний Донбас і порт Таганрог, Стародубщину, інші землі. Закликає вживати правильні варіанти географічних назв, пов'язаних з Україною: Сватове замість Сватово, Білгород замість Белгород. Згадує опис селянських знімків початку XX століття з «Польових досліджень українського сексу» в контексті пам'яті про Голодомор, наголошуючи, що Росія вбила не тільки мільйони людей, а й цілу культуру, неповторний уклад життя. З іншого боку, заявляє про непроговорену дискусію в суспільстві щодо відповідальності катів. Також, серед іншого, О.Забужко спростовує пропаганду про «Майдан-3», адже в Україні і так було 3 Майдани (перший – Революція на граніті).

Нормативний порядок. Одна з важливих «тестових» тем у творчості молодих українських письменників – це деколонізація, «*повернення до своєї мови*». Мовляв, це цілком відповідає тематиці літературних творів української літератури двох останніх століть. При цьому фігурує критика Мінкульту за провал місії збереження культурної спадщини і навіть відсутність обліку втрачених культурних цінностей, реєстру «*нового Розстріляного Відродження*», а також брак комунікації на цю тему з міжнародними партнерами. Авторка переконана, що Україна неодмінно буде в ЄС і НАТО, зважаючи навіть на контекст побоювань Європи щодо загрози відсутності парасольки безпеки з боку США. Тож у самої Європи вся надія – на українські збройні сили.

О.ЗАБУЖКО ЗГАДУЄ ЕПІЗОДИ, КОЛИ УКРАЇНЦІ САМІ ДОКЛАДАЛИСЯ ДО ТВОРЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ, ЯКА В НИНІШНІЙ ІТЕРАЦІЇ ДІЙШЛА ДО ТЕРОРИЗМУ, І ЗАГАЛОМ ВПЛИВАЛИ НА ПОДІЇ В ІСТОРІЇ РОСІЇ, ЯКА, СВОЄЮ ЧЕРГОЮ, ЗАБРАЛА В УКРАЇНИ ЧАСТИНУ ІСТОРИЧНИХ ЗЕМЕЛЬ. ЗАСУДЖУЄ ДЕРЖАВУ, ЩО ТА НЕ ВБЕРЕГЛА КУЛЬТУРНІ ПАМ'ЯТКИ ВІД ВІЙНИ, АЛЕ ЗАКЛИКАЄ ВИКОРИСТОВУВАТИ АРГУМЕНТ ПРО РУЙНУВАННЯ ПАМ'ЯТОК ДЛЯ КОМУНІКАЦІЇ ЗА КОРДОНОМ

(Кількість суджень)

Категорія	Тема	Кількість суджень	
бінарна опозиція	Україна до вторгнення - Україна після...	1	
	міфічна частина	Українці в історії РФ	4
		Історично українські території РФ	3
		Геноцид українців	2
		Перша українська Академія наук	1
		Українська революція	1
		Україна як частина СРСР	1
		нормативний порядок	Дерусифікація/Дерадянізація
Збереження культурної спадщини	1		
Євроінтеграція	1		

ОЛЕКСАНДР ЗІНЧЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Аргументовано критикує політику В.Зеленського: як внутрішню («відповідальність політиків за необачні слова. Зокрема політика Зеленського та його найближчого оточення», так і зовнішню, щодо російського питання: «Добре, що минає час ілюзій. Зле, що ціна прощання з ілюзіями - десятки тисяч загиблих українців»; Для мене це була історія не про Порошенка, чи Зеленського. Це не була історія про персоналії. Це був вибір, якою фігурою ходити у цій шаховій партії. Але від цього залежав її результат. Бо в одному випадку безпекові виклики виглядали суттєво більш імовірними і трагічними, ніж в іншому.» Однак, автор не проводить звичний розділ між «державою» та «простим народом», а покладає відповідальність на обох – і не тільки у постах про нинішню владу, її відповідальність і відповідальність виборців, а й про голосування жителів Мар'їнки за Януковича у 2004 і 2010 роках. Проте, наголошує, що «Українці НІКОЛИ не довіряли державним інституціям». По ще одній внутрішній лінії поділу – фронт та тил – теж лунає критика рішень влади і покладається відповідальність на її руки за смерті воїнів: «Поясніть хтось слугам, які голосуватимуть за цю дурню, що на їх руках – буде кров наших хлопців на фронті; Ця відставка – це реальні смерті реальних людей.» По зовнішній лінії поділу – українці та росіяни – автор аналізує, як влада РФ готувала росіян до війни через пропаганду неависті й демонізації України і Заходу.

Міфічна частина. Ключовими віхами розвитку нації та держави історик вважає дати, пов'язані зі становленням Незалежності (підкреслює це у поширенні документального циклу відео «Колапс» від Суспільного та книжки за його мотивами «Як українці зруйнували імперію зла»: 22 січня 1918 року, 24 серпня 1991 року (Це - найголовніший день в нашій історії?); 1 грудня 1991 (У цей день 32 роки тому забили останній цвях у домовину Імперії Зла). Також з історичної перспективи пише про геноцид українців (голодомор, Волинь 1943 року).

Нормативний порядок. Саме збереження пам'яті про такі трагічні події в історії нації О.Зінченко вважає ключовим завданням сьогодення: «Ми точно не виграємо війни, якщо не побудуємо Музей Голодомору.»

У ПЕРШІ ДНІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ АВТОР БІЛЬШЕ ПРИДІЛЯЄ УВАГУ ОПОРУ, ЗБЕРЕЖЕННЮ СВОЄЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (ЗОКРЕМА, В ПЕРІОД ЖИТТЯ НА КИЇВЩИНІ ПІД ЧАС ОКУПАЦІЇ). ВВАЖАЄ, ЩО КОНЧЕ ВАРТО ПРОГОВОРЮВАТИ СВОЇ ІСТОРИЧНІ ТРАВМИ. ФІГУРУЄ ОДНОЧАСНА КРИТИКА ВЛАДИ (ЗА ОБМЕЖЕННЯ СВОБОД) І СУСПІЛЬСТВА (ЗА БЕЗВІДПОВІДАЛЬНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ВИБОРІВ, НА ПРИКЛАДІ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ У 2019 РОЦІ, ПРО ЩО ЙДЕТЬСЯ В ТЕКСТІ «ЦІНА НЕОБАЧНИХ СЛІВ»)

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Суспільство - влада	6
	Фронт - тил	3
	Анархічні українці - спроможна держава	2
	Незалежність медіа – цензура	1
	Українці - росіяни	1
міфічна частина	Незалежність України	6
	Геноцид українців	2
	Культурна спадщина	1
нормативний порядок	Національна самоідентифікація	11
	Більша обороноспроможність	2
	Українізація	1

ДЕНИС КАЗАНСЬКИЙ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Двічі (коли загинули Р.Ратушний в червні 2022 і Д.Коцюбайло в березні 2023) нагадував, що Україна, хоч і намагається берегти життя людей, втрачає на війні цвіт нації, тоді як Росія – покидьків (вбивць, зеків, наркоманів), що їх можна використовувати як витратний матеріал. Російські військові – злочинці, українські – визволителі. Українська влада не боїться навіть фронту, тоді як російська не вилазить з бункерів. Україна не воює з цивільними, на відміну від РФ, а лише б'є по військових об'єктах. При цьому навіть після ракетних атак вода з крана в Києві все одно чистіша, ніж у Волгограді. Переговори з РФ неможливі: вона їх використовує лише як паузу для підготовки до наступної агресії.

Нормативний порядок. Україні потрібно більше систем ППО для захисту від атак росіян, а також більше укріплень, щоб *«сама думка про наступлення викликала у росіян деморалізацію, ужас и ощущение полной бессмысленности происходящего»*. Найкращий спосіб помститися за російські військові злочини – донати на армію. Росія ще поплатиться за масові страти, земля під ногами загарбників горітиме.

РПЦ – «тупа», «зловна» і небезпечна секта, яка підтримує тортури і масові вбивства своїх же парафіян. Блогер закликає УПЦ МП або повністю розірвати зв'язки з патріархом Кирилом, або ж припинити своє існування.

Вважає за необхідне фіксувати заяви, в яких росіяни виправдовують агресію проти України, для подальших позовів у міжнародні суди. Так само треба фіксувати для історії наслідки війни, щоб передавати пам'ять про неї. Після вчиненого росіянами «ніяким Пушкіним-Лермонтовим тим більше не місце». Колаборанти будуть першими, кого зрадить сама ж Росія, коли Україна поверне собі території й путінський режим впаде. Також йдеться про зміни в Україні: зокрема, автор висловлює міркування про релокацію бізнесу в західні регіони з одночасним працевлаштуванням ВПО.

ОСКІЛЬКИ ТЕМАТИКА БЛОГУ Д.КАЗАНСЬКОГО ПОВ'ЯЗАНА З ДОСЛІДЖЕННЯМ РОСІЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ, ТО ЧАСТО ФІГУРУЮТЬ ПРОТИСТАВЛЕННЯ УКРАЇНИ Й РОСІЇ, УКРАЇНЦІВ І РОСІЯН. ПЕРШІ – ЦИВІЛІЗОВАНІ, ЦІНУЮТЬ ЖИТТЯ; ДЛЯ ДРУГИХ ЛЮДСЬКЕ ЖИТТЯ НЕ КОШТУЄ НИЧОГО. БАЗОВІ ЗАКЛИКИ – ОБОРОНЯТИСЯ, ВИКОРИНЮВАТИ РОСІЙСЬКІ ВПЛИВИ (ЗОКРЕМА, ЦЕРКОВНІ), ДОПОМАГАТИ АРМІЇ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Росія - Україна	8
	Українці - росіяни	7
	Війна з РФ - переговори з РФ	2
	Справжні патріоти - псевдопатріоти	1
нормативний порядок	Помста росіянам	3
	Більша обороноспроможність	3
	Українізація	2
	Відповідальність росії	2
	Законодавчі реформи	1
	Історична пам'ять	1
	Деокупація територій	1
	Дерусифікація/Дерадянізація	1
	Протидія російській агресії	1
Зміни в Україні	1	

ПАВЛО КАЗАРІН: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Основний поділ пролягає між фронтом і тилом. Фронт відчуває на собі весь тягар війни, платить за можливість тилу жити відносно комфортно, своїм часом або навіть життям. Мирне життя тилу не викликає обурення (адже якраз фронт «захищає право тыла на невоєнний ритм существования»), але обурення викликають ті, хто стежить за війною з дивану «як футбольні вболівальники», говорить про існування «економічного» та інших «фронтів», експлуатує тему війни в рекламі, розповідає про «армійське рабство», знецінює роботу військових.

З часом ставало більше наголосів на різниці у ставленні до необхідності захищати свою країну між людьми: «Одним зручніше оголошувати себе маленькими та безпорадними. Іншим доводиться тягнути за себе та "за того хлопця", «Звичайні люди сходили до військкомату. Як мінімум, для того щоб оновити персональні дані, повідомивши армію про власну кваліфікацію, місце проживання та стан здоров'я... А маленькі люди стали заднім числом переписувати свій соціальний контракт із державою. Почали дописувати туди нові пункти та вимоги». П.Казарін врешті підсумовує: «Ті, хто сьогодні обирають стратегію "нічого не робити", стануть нормою в одному випадку. Якщо ми програємо війну».

Розповіді про інші лінії розділення були притаманні швидше початку вторгнення, коли потреба в мобілізації була не такою гострою, й можна було приділяти увагу стратегічним міркуванням. Було порівняння поведінки до вторгнення і після нього експедитивних каналів Медведчука («Те, хто до 24 лютого отрабатывал пророссийскую повестку – теперь ведут телемарафон»), українців у ставленні до оборони (на прикладі війни РФ проти Грузії, коли українці не займались просуванням тез про необхідність покарати та ізолювати агресора, а тепер майже всі включені у війну) та до Росії («Для носія радянської пам'яті війна України з Росією – нелогічна та неможлива. Для вимушених переселенців російське вторгнення – це удар у спину та зрада»). Також публіцист розмірковує про різницю між популізмом і політичною відповідальністю («...передвиборча кампанія ніколи не була часом непопулярних рішень. Саме їх сьогодні вимагає від країни повномасштабна війна»), яка приводить до висновку, що ідея виборів під час війни – вкрай шкідлива і неприйнятна, не сприяє єднанню суспільства. П.Казарін не заперечує мети звільнення всіх територій, але попереджає, що тільки ними не може обмежитися перемога України, бо РФ тоді залишиться і надалі загрозою. При цьому з розумінням ставиться до тих людей, які не ставлять наразі максимальістських очікувань, оскільки «такий формат очікувань страхує від можливих розчарувань та апатії»

Міфічна частина. П.Казарін не вважає, що є сенс міркувати про тисячолітню традицію державотворення України, оскільки досвід попередніх державних формацій занадто розтягнений та фрагментований у часі. Немає «золотої доби», куди можна захотіти втекти, на відміну від держав-сусідів, у яких нині «торгівля ностальгією за минулим стає головним заняттям політиків». Про Другу світову війну автор розмірковує в контексті витіснення Росією пам'яті про неї поточною війною: «тепер Росія робить все, чтобы нынешняя война стала новой главной войной для Украины и украинцев».

МЕСЕДЖИ П.КАЗАРІНА, НА ВІДМІНУ ВІД БІЛЬШОСТІ ІНШИХ АВТОРІВ, ЯВЛЯЮТЬ СОБОЮ ВІДСТОРОНЕНІ МІРКУВАННЯ ПРО ПРОЦЕСИ В ДЕРЖАВІ, НА БАЗІ ЛІНІЙ ПОДІЛУ МІЖ ФРОНТОМ І ТИЛОМ (ЗОКРЕМА, В КОНТЕКСТІ ПОСТУПОВОГО ЗРОСТАННЯ ПОТРЕБИ В МОБІЛІЗАЦІЇ), ПОПУЛІЗМОМ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ, ЧАСОМ «ДО» ТА «ПІСЛЯ» ВТОРГНЕННЯ, МЕНШОЮ МІРОЮ – УКРАЇНЦЯМИ Й РОСІЯНАМИ. Є ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ПРО ІСТОРИЧНІ МІФИ, ОДНАК РАДШЕ ФІЛОСОФСЬКОГО Й ЗАГАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ (А НЕ ВИХВАЛЯННЯ КОНКРЕТНОЇ «ЗОЛОТОЇ ДОБИ», ЯКОЇ, ЗА СЛОВАМИ АВТОРА, В ІСТОРІЇ Й НЕ БУЛО)

		(Кількість суджень)
бінарна опозиція	Фронт - тил	15
	Україна до вторгнення - Україна після...	4
	Українці - росіяни	4
	Популізм - політична відповідальність	2
	Війна з РФ - перемовини з РФ	2
	Прихильники Зеленського - ...	2
	Росія як агресор – Росія як сусід	2
	Справжні патріоти - псевдопатріоти	1
	Анархічні українці - спроможна держава	1
міфічна частина	Українська державність	1
	Друга світова	1

ВАХТАНГ КІПІАНІ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Лінія поділу «фронт – тил» актуалізувалася в 2023 році: В.Кіпіані час від часу описує історії уникнення мобілізації футболістами, рибалками, бізнесменами тощо. Вважає, що «якби за першою ж повісткою громадяни, які вважають себе чоловіками, прибували до військоматів, то не треба було б нікого шукати на вулицях». Замислюється про можливі проблеми з соціальною адаптацією (й працевлаштуванням) ветеранів у контексті конфлікту з тилом, який «відкосив» і який сміється з «лохів» і «лузерів», що не «відкосили»..

Міфічна частина. В.Кіпіані оперує спогадами про 1990-і роки в контексті перших етапів становлення сучасної української держави: жовтень 1991 – початок створення ЗСУ, 1 грудня – референдум і вибори президента. Він же значною мірою фокусується на символічних подіях, зокрема за участі пересічних громадян: ланцюг соборності 1990 року, передача повноважень уряду УНР в екзилі Л.Кравчуку 1992 року тощо. Згадує спроби проголосити незалежність 100 років тому (4 універсал Центральної Ради в 1918 році). Паралельно ділиться різними культурними знахідками (перше видання «Кобзаря», перший український звуковий фільм «Наталка Полтавка» тощо).

Нормативний порядок. У судженнях про національну самоідентифікацію – чималий наголос на історіях військових, що по жертвували задля цього комфортним цивільним життям: «тисячі тих, які цього дня перестали бути бізнесменами, вчителями, айтішниками, журналістами...», «кожен, хто готовий робити те, що треба, а не те, що хочеться». Згадує, що сам переліз через паркан, аби стати до лав ЗСУ поза чергою у військоматі, а його син навіть не мав приписного свідоцтва, вступаючи в ТрО. Ще один пріоритет – українізація й витіснення російської мови: «мова має значення», «вже у Лаврі звучить українське слово», «Могилянка хоче бути вишем без російської мови». Історик називає українську мову «цементом для нації». Ретроспективно згадує не найкращі для неї перші роки незалежності: «в часи Кучми і проросійських партій у Раді було важко уявити, що колись кінопрокат, радіоэфір, телебачення, реклама, все буде українською», «щойновідкрита перша українська школа у тоді понадмільйонному Донецьку зустрілась з надзвичайно великими труднощами».

В.КІПІАНІ РІДШЕ ПРИДІЛЯЄ УВАГУ ЛІНІЯМ РОЗДІЛЕННЯ (ЗАСАДНИЧА – ЦЕ ВІЙСЬКОВИ ТА ЦИВІЛЬНІ, ЯКІ УНИКАЮТЬ МОБІЛІЗАЦІЇ; ВВАЖАЄ СЛУЖБУ НЕ ГЕРОЇЗМОМ, А ОБОВ'ЯЗКОМ), ПРОТЕ ВИСЛОВЛЮВАННЯ В ЦЬОМУ АСПЕКТІ ДОСИТЬ РІЗКІ. ІСТОРИК ПОВНІСТЮ ПІДТРИМУЄ ВИТІСНЕННЯ ВСЬОГО РОСІЙСЬКОГО В КУЛЬТУРІ ТА НА ВУЛИЦЯХ МІСТ, САМОУТВЕРДЖЕННЯ СЕБЕ ЯК УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ. У МІФІЧНІЙ ЧАСТИНІ – ЗДЕБІЛЬШОГО ЗГАДКИ ПРО ОСНОВНІ РЕПЕРНІ ТОЧКИ ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1918, 1991, 1996), СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Фронт - тил	5
	Суспільство - влада	1
	Україномовні українці - російськомовні українці	1
	Незалежність медіа – цензура	1
	Анархічні українці - спроможна держава	1
	Справжні патріоти - псевдопатріоти	1
міфічна частина	Українська державність	17
	Культурна спадщина	6
	Незалежність України	2
	Українці в історії РФ	1
	Геноцид українців	1
нормативний порядок	Українізація	20
	Національна самоідентифікація	16
	Партнерство з Заходом	2
	Дерусифікація/Дерадянізація	1
	Протидія російській агресії	1

АНДРІЙ КОКОТЮХА: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Міркування А.Кокотюхи щодо наявної поляризації в суспільстві стосуються релігійної компоненти (протиставлення націєцентричної церкви московському патріархату, який має бути ліквідований), а також відносин між цивільними та військовими («Проте в одній країні з нами живуть – без перебільшення! – інші мільйони, котрі військових не сприймають як захисників, героїв, тих, хто кинув усе заради захисту своєї держави»), хоча радше в контексті заперечення частиною суспільства цінності ЗСУ як інституції.

Нормативний порядок. Ключовий аспект нормативного порядку – це українізація всередині країни: прагнення мати більше літератури власною мовою (зокрема, перекладів іншомовних творів), відповідне україномовне наповнення бібліотечних фондів замість російськомовного, ба навіть акцент на творенні власної героїчної міфології. Бо українське «мітить територію й захищає, боронить, робить кращим, надихає». Ще одна вимога – аби історія була обов'язковим предметом на ЗНО.

На другому плані – міркування, що Україна неодмінно переможе, вийде на кордони 1991 року, прожене росіян з власних земель (фізично і культурно), стане членом ЄС та НАТО (але «НАТО можливе після проведених реформ, які включають зменшення корупції»).

Міфічна частина. Лише одне зафіксоване судження стосується апелювання до історичних міфів минулого: автор згадує період проголошення незалежності в 1991 році й стрімке дипломатичне визнання молодій держави.

ЛЕЙТМОТИВ ПИСЬМЕННИКА – НЕОБХІДНІСТЬ ТВОРЕННЯ УКРАЇНОМОВНОГО КНИЖКОВОГО (Й КУЛЬТУРНОГО ЗАГАЛОМ) ПРОСТОРУ, ВКЛЮЧНО З ПЕРЕКЛАДАМИ ІНШОМОВНИХ ТВОРІВ. НА ДРУГОМУ ПЛАНІ – МІРКУВАННЯ ПРО БАЖАННИЙ ПЕРЕБІГ ВІЙНИ

(Кількість суджень)

МАКСИМ КОЛЕСНИКОВ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. У своїх дописах М.Колесников розмірковує про створення хибних завищених очікувань для суспільства й війська щодо перебігу війни. Він вважає, що «*війна - надовго. Це треба прийняти, війна буде йти ще 2-3 роки, і ми в армії до кінця, нашого або війни*». З розумінням ставиться до втоми цивільних (набридають тривоги, страшно під час обстрілів за себе і за рідних), але закликає це не порівнювати з втомою тих, хто на фронті – і, тим паче, не розповідати про «економічний» або «культурний» фронти.

Міфічна частина. Міркування в цій темі неконкретні, автор висловлює загальні тези про звитяжність військових, їхню роль у збереженні української державності. При цьому не вважає досвід України якимось унікальним, через який історію не можна пити «без броду»: «*Ми НЕ унікальні. Такі самі проблеми переживали інші країни. І дехто їх пережив. Значить в нас є шанс*». Епізодично – привітання з визначними святами, прив'язаними до пам'ятних дат (День Незалежності).

Нормативний порядок. Перший допис після повернення з полону на початку 2023 року стосувався радості, що Україна стоїть, живе і не відмовилася від цілі перемогти у війні. Суспільство, переконаний М.Колесников, має активно відстоювати позицію, що не можна розмовляти російською. Зазначає, що в Україні вже є люди, які з дитинства україномовні й не знають російської, що є наслідком українізації. Щодо національної самоідентифікації основний меседж такий: Україна цінна сама по собі як така, як «*сутність*», як «*країна українців*». Автор не дає Україні ніяких особливих характеристик. При цьому визнає, що після всіх скоєних «*п*дарами*» злочинів з ними не хочеться мати нічого спільного – «*ні крові, ні мови, ні культури*». Тобто, все ж таки є наголос на відмежуванні від росіян.

УСІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ КОНЦЕНТРУЮТЬСЯ В МЕЖАХ 2023 РОКУ (МАЙЖЕ ВЕСЬ 2022 РІК АВТОР ПРОВІВ У РОСІЙСЬКОМУ ПОЛОНІ). ОСНОВНІ МЕСЕДЖІ – НЕ ПОРІВНЮВАТИ ВТОМУ ЦИВІЛЬНИХ ІЗ ВТОМОЮ ВІЙСЬКОВИХ, НЕ МНОЖИТИ «ФРОНТИ», ПОВАЖАТИ ВІЙСЬКОВИХ (БІНАРНА ОПОЗИЦІЯ Є, АЛЕ АВТОР НАМАГАЄТЬСЯ УНИКНУТИ ЗІШТОВХУВАННЯ ЛЮДЕЙ, ВИЗНАЄ ПРАВО ЦИВІЛЬНИХ НА ЇХНЮ ВТОМУ). ТАКОЖ ЗАСАДНИЧІ РЕЧІ – ЗАХИСТИТИ ДЕРЖАВНІСТЬ І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ, ДИСТАНЦІЮВАТИСЯ ВІД РОСІЯН, СПІЛКУВАТИСЯ ВИНЯТКОВО УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

(Кількість суджень)

ДМИТРО КОРЧИНСЬКИЙ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Між перемовинами і війною Д.Корчинський однозначно обирає перше, бо Росія в разі перемир'я лише готуватиметься до нового наступу. Питання, що має обговорюватися на перемовинах, – це «скасування» самої РФ. *«Московія завжди програвала на полі бою і виграла в геноциді»*. При цьому також автор застерігає від спроб примирення з росіянами і забуття їхніх злочинів. У мовному питанні автор вказує на парадокс: українську мову захищають ті, хто добре володіє й російською, а російську – ті, хто взагалі не здатен опанувати бодай 300 слів українською.

Міфічна частина. Судження про національні історичні міфи неконкретні й поодинокі, сам по собі спротив українців виступає таким міфом.

Нормативний порядок. Здебільшого Д.Корчинський просуває базові орієнтири для українського народу: єднання, волонтерство, героїзм, звитязність – як частина самоідентифікації. Націоналісти – це люди, що стоять біля витоків добровольчих батальйонів і є основою мотивації на фронті. Війна з Росією – в ім'я свободи, за самозбереження й водночас за територію. Крім того, на тлі війни Україна стала суб'єктом світової політики.

Українцям у відносинах з РФ автор відводить роль «новітніх більшовиків», які мають влаштувати там громадянську війну, звільнити багато народів і *«поводитися з ванюшками так як вони звикли»*. Окрім того, просуваються думки про необхідність експропріації в Росії ресурсів – як своєрідного трофею: мова йде про родовища нафти і газу, ракетні шахти, ліс тощо – як засоби майбутнього добробуту.

Війна, за словами Д.Корчинського – не привід перестати займатися культурою. Навпаки, її варто не лише творити, а й просувати на шкільних уроках (зокрема, праці Д.Донцова).

На початку 2023 року він констатував збереження підтримки США і допомоги Заходу в цілому. Пізніше, на тлі затримки з пакетом допомоги від США – роздуми про механізми компенсації цієї затримки іншими партнерами (наприклад, закупівля зброї зі складів у США).

Д.КОРЧИНСЬКИЙ – ТРАНСЛЯТОР МЕСЕДЖІВ ПРО ІДЕНТИФІКАЦІЮ СЕБЕ УКРАЇНЦЯМИ І ВІЙНУ ЯК БОРОТЬБУ ЗА ПРАВО БУТИ НИМИ (ДЕ НА ПОЛІ БОЮ ЧИМАЛУ РОЛЬ ВІДІГРАЮТЬ ІДЕЙНІ НАЦІОНАЛІСТИ). ПЕРЕМОВИНИ З РОСІЄЮ НЕМОЖЛИВІ, НА ПРОТИВАГУ ВІЙНИ, ВОНА МАЄ БУТИ РОЗЩЕПЛЕНА НА ДЕКІЛЬКА ДЕРЖАВ І ПОЗБУТИСЯ ДОСТУПУ ДО ВЛАСНИХ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Війна з РФ - перемовини з РФ	3
	Українці - росіяни	2
	Україномовні українці - російськомовні українці	1
	Суспільство - влада	1
	Українська культура - російська культура	1
міфічна частина	Незалежність України	1
нормативний порядок	Національна самоідентифікація	7
	Відповідальність росії	2
	Промоція української культури	2
	Перемога України	2
	Євроінтеграція	1
	Дерусифікація/Дерадянiзація	1
	Українізація	1
	Більша обороноспроможність	1
	Посилення дипломатії	1
	Боротьба з корупцією	1
	Мобілізація	1
Протидія російській агресії	1	

БОГДАН ЛОГВИНЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Основне протиставлення відбувається по лінії «українське – російське», мова йде про зіставлення на різних рівнях: народи, культура, а всередині самої України – ще й мова спілкування. Українці – звитяжні та волелюбні, їх можна ракетними обстрілами лише ще більше розізнати та мобілізувати, а не змусити мовчати, як раніше, й терпіти; тоді як росіяни змирилися з відключенням соцмереж за тиждень і не знають, за що воюють. Пише про спроби росіян «закидати нас фейками «відбудови» Маріуполя», а рік по тому визнав, що «в інформаційній боротьбі ми дуже здали», знецінюючи її порівняно з фронтом (хоча фронт справді один). Основний контекст критики влади – діяльність Мінкульту часів О.Ткаченка, закиди щодо перешкоджання роботі УКФ, Держкіно тощо. Вважає катастрофою можливість зникнення Довженко-центру і паралельно – існування музею М.Булгакова (в цьому контексті – протиставлення української та російської культур). Йде протиставлення журналістів, яким складно отримати акредитацію на фронт, та «придворних» «шоуменів» на кшталт Д.Комарова. Скептичний щодо перспектив успішних приватно-державних партнерств наразі, але не відкидає цієї ідеї повністю.

Міфічна частина. Щороку згадує історії предків, які пережили Голодомор. Розповідав про свої поїздки на кладовища й констатував, що в разі поразки України ми навіть не дізнаємося місця поховань своїх предків, зате могили окупантів будуть доглянутими. Причиною поразки 100 років тому називав неспроможність на різних рівнях до самоорганізації. Згадує (в період незалежності, про яку є особисті спогади) досвід боротьби за збереження українських книгарень у «нульові» та Майдан 2004, на якому виборили «право на протест і справедливість», хоч і розчарувалися під приводом «москвофільського інформаційного тла». Але вже не розчарувалися в Революції Гідності.

Нормативний порядок. Пріоритети в бінарній опозиції корелюють з артикульованим наміром проводити українізацію, аби в такий спосіб якомога більше людей залучити на свій бік. Б.Логвиненко спирається на заклики до широкого загалу: «давайте ж разом забувати російську», треба «перестати відповідати на неї», «споживати їхній контент». Щодо «бездіяльної» влади скептичний, закликає брати самостійно на себе відповідальність за протидію культурній експансії. Протидія агресії в міркуваннях здебільшого охоплює інформаційну площину: поширення різними мовами інформації про війну (зокрема, від Україner). Лунають заклики допомагати армії, але не забувати й про «інформаційні війська». Виступає за бойкот навіть дотичних до РФ месенджерів (Telegram). Закликає готуватися до найгіршого, «і**ити та заробляти, аби донатити», вчитися самим про всяк випадок літати на дронах (для армії).

БЛОГЕР АКТИВНО ПРИДІЛЯЄ УВАГУ ЛІНІЯМ РОЗДІЛЕННЯ, ПРОТЕ В КОНТЕКСТІ ВАЖЛИВОСТІ ЇХ МІНІМІЗУВАТИ. ЄДИНА ЛЕГІТИМНА ДЛЯ НЬОГО ЛІНІЯ ПОДІЛУ – МІЖ УКРАЇНЦЯМИ І РОСІЯНАМИ (МИ – ОБОРОНЦІ, ВОНИ – ВБИВЦІ). ВЛАДА ПІДДАЄТЬСЯ КРИТИЦІ ЗА ПОВІЛЬНИЙ ПОСТУП У КОНЧЕ ПОТРІБНИЙ, НА ПЕРЕКОНАННЯ АВТОРА, УКРАЇНІЗАЦІЇ, ЯКА ВИДАЄТЬСЯ ПЕРЕВАЖНО НИЗОВИМ ЯВИЩЕМ. ВІСТРЯ КРИТИКИ ВЛАДИ СПРЯМОВАНО ПЕРСОНАЛЬНО НА О.ТКАЧЕНКА, ЯКИЙ КЕРУВАВ МІНКУЛЬТОМ

(Кількість суджень)

ЄВГЕН МАГДА: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Росія сподівалася на швидке захоплення України, нині робить ставку на виснаження України – але Україна вистоїть. Ворожа пропаганда всередині країни намагається підірвати довіру до ЗСУ. Росія атакує енергосистему, аби вивести її з ладу – Україна посилює ППО. В.Зеленський, що перед візитом США відвідав Бахмут – сміливець; В.Путін на його тлі – боягуз. Українці не прагнули війни з РФ, не мали, на відміну від росіян, експансіоніських прагнень.

У межах внутрішніх ліній поділу – обурення діями окремих бізнесменів, що навіть в умовах війни співпрацюють з росіянами, тоді як більшість підтримує ЗСУ. Підтримує ПЦУ і УГКЦ на противагу УПЦ МП, проте зазначає, що церква апіорі є дуже консервативним інститутом, тому на стрімкі перетворення розраховувати не варто.

Є системним критиком влади, протиставляє її суспільству й медіа (за відключення опозиційних каналів, корупцію).

Міфічна частина. Порівнює результати Всеукраїнського референдуму 1991 року з рейтингами воєнного часу: 90% людей і підтримали незалежність, і довіряють нині ЗСУ. Також – паралелі між Голодомором за часів СРСР і намаганнями росіян зараз влаштувати глобальний голод через блокування експорту зерна (навесні 2022, коли ще не було «зернової» угоди).

Нормативний порядок. Політичний аналітик постійно повторює заклики до відповідального споживання інформації та протидії ІПСО («бийте по руках провокаторів»). Водночас вважає, що владі не вигідно розвивати навички критичного мислення, бо це підважує довіру до неї. Радить читати книжки.

Українці, переконаний Є.Магда, спростовують «міф про мирних гречкосіїв», і «помста катам свого народу – прерогатива не лише ізраїльтян». Україна не має іншого вибору, як перемогти. І вона виграє війну, бо це війна за незалежність. Не можна більше говорити «Ніколи знову», бо вже була і Буча, і Ізюм. Натомість треба зробити так, щоб наблизити перемогу і мир. Потрібно вірити в ЗСУ і допомагати їм, жити теперішнім часом і «створити Україну, заради якої варто жити». Віри в ЗСУ надають згадки про воєнні здобутки: відбиття блицкригу росіян, острів Зміїний, Харківщина, Херсон. При цьому Росія приречена на припинення свого існування.

В умовах, коли через повномасштабну війну Україна стала найбільш бідною країною Європи, корупція – це державна зрада, вважає політолог.

У БАГАТЬОХ ДОПИСАХ РЕФРЕНОМ ФІГУРУЮТЬ МЕСЕДЖІ ПРО НЕОДМІННУ ПЕРЕМОГУ, ПОЄДНУЮЧИСЬ ІЗ ЗАКЛИКАМИ ПРАЦЮВАТИ НА НЕЇ, ВОЛОНТЕРИТИ. ПАРАЛЕЛЬНО ВАЖЛИВУ РОЛЬ ПОЛІТОЛОГ ПРИДИЛЯЄ Й ІНФОРМАЦІЙНІЙ ГІГІЄНІ УКРАЇНЦІВ

(Кількість суджень)

ЮРІЙ МАКАРОВ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. У 2023 році автор чітко ставить крапку у питанні різних тилкових «фронтів»: «Фронт у нас один, тільки дуже довгий, півтори тисячі кілометрів, решта – у найкращому разі сприяння йому». Та підкреслює безтурботність населення, що часом ображає військових, які приїхали з фронту. А на початку повномасштабного вторгнення підтримує масову відмову українців від російського та називає це природнім процесом: «Украинский стихийный порыв cancel culture – никакое не мракобесие, что бы там ни говорили Лозница и Шендерович, это проявление адекватности в состоявшемся по факту культурном столкновении».

Міфічна частина. Ю.Макарова цікавлять культурні події та сфера загалом, часто в дописах він реагує на іфоприводи та рефлексує на спадщину. Часом це простежувалося і в межах його наративу щодо національного наративу українців: «Kyiv Symphony Orchestra грає Березовського і Скорика для голів держав НАТО. У мене нема слів!»; «Тарасові Григоровичу вдалося диво: він один-єдиний переформатував націю.» Цікаво, що у межах таких роздумів він також піднімає питання і радянського спадку: «В уяві сучасного українця сперечаються два різні ставлення до культурного спадку радянської доби. З одного боку це, безумовно, тоталітарне мистецтво, яке слід засудити, декомунізувати й забути. З другого – це наш спадок».

Нормативний порядок. На тлі подібних роздумів про культурну спадщину Ю.Макаров не тільки наголошує на якості культурного продукту наших предків, а й закликає розвивати і популяризувати його: «Зрештою, в нас є «Лента за лентою» й «Ой у лузі червона калина» й ще сотні, можливо, тисячі яскравих, неповторних, неймовірно талановитих пісень, вони заслуговують на те, щоби їх реанімували й популяризували.» Крім того, окреме місце в наративі автора посідає мовне питання – Ю.Макаров вважає мову ключовим чинником у формуванні ідентичності та виступає за її захист: «В кінці має залишитися тільки один. І це не ознака агресивності, безжальності, націоналізму. Це ознака адекватності. Так влаштовані мови»; «З величезною повагою ставлюся до тих моїх україномовних, україноцентричних друзів і знайомих, які висловилися проти заборони на російську в коридорах Могилянки.»; «роботи залишається чимало, тимчасом у побуті столиці нормою стало звертатися державною й відповідати державною.» (щодо закону про мову).

Ю.Макаров закликає українців вірити у перемогу, апелює до тези про націю переможців «Українці вперше за кількасот років наочно переконалися, що можуть бути спільнотою переможців» та ставить завдання: «створення принципово нової – не просто квітучої, а розумної, креативної, захопливої України – ось, якщо хочете, наш обов'язок перед полеглими. Ми просто мусимо здобути досвід перемог і над ворогом, і над собою. А також неодноразово підкреслює демократичність суспільства і країни навіть під час війни.

У МІФІЧНІЙ ЧАСТИНІ – АКЦЕНТ НА КУЛЬТУРНОМУ БАГАЖІ: Г.СКОВОВОДА, Т.ШЕВЧЕНКО, «ЧЕРВОНА КАЛИНА» ТОЩО. ВИСЛОВЛЮЮТЬСЯ ДУМКИ ПРО БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНІСТЬ УКРАЇНІЗАЦІЇ ТА ПЕРЕМОГИ У ВІЙНІ, ПІСЛЯ ЯКОЇ Є ШАНС ПОБУДУВАТИ УСПІШНУ ДЕРЖАВУ. ПРИ ЦЬОМУ НАВІТЬ ВІЙНА НЕ Є ЗАВАДОЮ ДЕМОКРАТІЇ

(Кількість суджень)

ОЛЕКСАНДРА МАТВІЙЧУК: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Розглядає війну з професійної точки зору вирішення конфлікту – або протистояння або примирення. Розкладає обидві позиції по полицях, відстоюючи чітку позицію справедливого покарання агресора. Наголошує на небезпечності «компромісів», до яких схиляють Україну, та підкреслює маркери національної ідентичності українців, які не припускають таких «примирень»: «Українці не будуть відмовлятися від цінностей свободи, демократії та прав людини навіть під загрозою продовження війни з Росією, бо знають їх високу ціну». Зовнішня лінія поділу – між українцями та росіянами – доволі чітка та стосується вбивчої агресії останніх проти мирних українців. На рівні державному контекст той самий, але відповідальність покладається на РФ, а не людей, і описується протистояння держав (напад держави на державу, військові злочини, злочинний режим РФ тощо). Внутрішній розподіл – між фронтом та тилом – проводиться стримано і тільки в резонансному контексті корупції: *«Я не розумію, чому поки ЗСУ дорогою ціною звільняють метр за метром українські території, глибоко в тилу окремі посадовці займаються шкідництвом».*

Міфічна частина. О.Матвійчук звертається до спадку СРСР з метою рефлексії на трагічні події, до яких призводили дії радянської влади (масова депортація кримських татар; смерть В.Стуса в карцері табору), щоб наголосити на тому, як режим знищував національну ідентичність. Доба незалежності описується із настроєм успіху в контексті Євромайдану – 30 листопада кожного року авторка писала про річницю / 10 років створення Євромайдан SOS та згадувала, як ініціатива допомагала суспільству в той трагічний період.

Нормативний порядок. Поряд із цими далекими або відносно недавніми подіями у національному наративі Ю.Матвійчук виділяється ключова ціль українців – боротися. В аргументації цього вона наводить такий маркер ідентичності українців, як свобода та людська гідність – найголовніші цінності: *«Ми будемо захищати людей, нашу свободу та людську гідність»;* *«Ми будемо захищати нашу країну, нашу свободу та людську гідність.»;* *«Свобода – найголовніша цінність для українського народу.»* Водночас вона й закликає до більш конкретних практичних дій всередині країни: *«Це ми маємо дбати, щоб наші захисники та захисниці поверталися у цивілізований облаштований простір»;* *«До самозарадності треба поступово перейти»;* *«негайно ратифікувати Римський статут Міжнародного кримінального суду та підписати закон про воєнних злочинців 2689»;* *«Неймовірно складно проводити демократичну трансформацію країни під час повномасштабної війни. Але ми маємо демонструвати бодай якісь кроки на цьому шляху.»*

ГОЛОВНА ЛІНІЯ ПОДІЛУ – В КОНТЕКСТІ СВОЄЇ АДВОКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА КОРДОНОМ – МІЖ ПРИХИЛЬНИКАМИ ПЕРЕМОВИН З РФ (ДО ЯКИХ СХИЛЯЄ ЧАСТИНА ЗАХІДНИХ ПОЛІТИКІВ) ТА ЇХ ОПОНЕНТАМИ. АРТИКУЛЮЮТЬСЯ ЦІЛІ ЗБЕРЕГТИ СВОБОДУ, ДЕМОКРАТІЮ, ЄВРОАТЛАНТИЧНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ПОРЯД ІЗ БОРОТЬБОЮ ПРОТИ РОСІЇ, ЩО ЗАКЛАДЕНО В КЛЮЧОВИХ ЦІННОСТЯХ УКРАЇНЦІВ – СВОБОДА ТА ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Війна з РФ – перемовини з РФ	5
	Росія - Україна	3
	Українці - росіяни	2
	Фронт - тил	1
	Українська церква - російська церква	1
міфічна частина	Україна як частина СРСР	2
	Доба незалежності	2
нормативний порядок	Протидія російській агресії	5
	Зміни в Україні	3
	Україна як член Альянсу	2
	Партнерство з Заходом	2
	Перемога України	1
	Демократія	1
	Законодавчі реформи	1

ТЕТЯНА МИКИТЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Основною лінією розділення є зовнішня: між росіянами та українцями (*Вони нас ненавидять за те, що ми не хочемо бути ними. І це єдине, що роздуває їх про те, в чому їхня суть*). Ця ворожнеча існувала в усі роки нашої історії. До цього поділу дотичні і інші, пов'язані з цим лінії: між українською та російською церквами, українською та російською культурами (*Як на Заході сприймають українську культуру загалом? Як "малу", "залежну від росії" чи все ж як окреме цікаве явище?*)

А проте, існує і інша, внутрішня лінія поділу: між справжніми українцями – та тими, хто не дотягує до цього звання. Перш за все, це російськомовні українці. Русифікація досі становить велику загрозу, і для її подолання підходять досить радикальні методи (*Цікаво, що Фаріон - це войовнича українізація. А системне викладання російською і підручники російською в українському ВНЗ - нічого такого*). Та навіть якщо ти україномовний, але не зміг вирватися з полону російської культури, ти не набагато кращий за росіянина (*якщо ти про Єсеніна знаєш більше ніж про Симоненка, а про Горького більше за Винниченка... чого ти не русській, якщо є всі формальні ознаки?*)

Міфічна частина. Історія України – це перш за все історія її культури, всіх тих людей, які долучилися до творення української самобутності: Всеволод Нестайко, Поліна Райко... Всі ті люди, які творили культуру попри геноциди українців у ХХ столітті, де йдеться не лише про Голодомор 1932-33 рр (*Буденне відвідання в січні 1946 року стройовим підрозділом Радянської армії звичайного села на Рівненщині - селяни, спалені у своїх хатах живцем, згвалтовані, вбиті, серед них трирічна дитина*).

Нормативний порядок. Усе це свідчить, що українці мають перш за все рухатися до більшої ролі української мови (*Агресивної українізації у нас і немає взагалі, а якщо у вас є бажання навести як приклад Фаріон чи Ніцой - це не воно, це якраз те, що використовують агресивні деукраїнізатори, аби дискредитувати право українців на українське*). Це напряму пов'язано з боротьбою проти росіян і, водночас, усвідомленням себе як українців (*Те, що зараз відбувається, те, ким ми стаємо - буквально героїчний епос*). Важливі і інші символічні жести: знесення радянських і російських пам'ятників (*На мою думку, те, що постамент Леніну досі стоїть - це дикуха*) та промоція української культури.

БЛОГЕРКА КРИТИКУЄ ОДНОБОКІСТЬ СУДЖЕНЬ ПРО МОВУ (НАПРИКЛАД, ВІДСУТНІСТЬ ЯСКРАВОГО УКРАЇНОФОБНОГО АНТИПОДА І.ФАРІОН В ПУБЛІЧНІЙ ДИСКУСІЇ, ЯКА БИ ТЕЖ СЛУГУВАЛА «ЛЯКАЛКОЮ», ПРОТЕ ДЛЯ РУСОФІЛІВ). САМА ПО СОБІ ІДЕЯ УКРАЇНІЗАЦІЇ НЕ ПІДДАЄТЬСЯ СУМНІВАМ, ЯК І СЕНС БОРОТЬБИ З РОСІЯНАМИ, РОСІЙСЬКОЮ ЦЕРКВОЮ. КЛЮЧОВИЙ ПУНКТ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ У ВИСЛОВЛЮВАННЯХ АВТОРКИ – ГОЛОДОМОР ЯК КОЛЕКТИВНА ТРАВМА І НАГАДУВАННЯ ПРО СХИЛЬНІСТЬ РОСІЯН ДО ГЕНОЦИДІВ

(Кількість суджень)

МАСІ НАЙЄМ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Підіймає відносно нову проблему українського суспільства, яка, на думку автора, гостро проявилася під час повномасштабної війни з РФ – розрив між військовими та цивільними: *«Ветерани відчують фрустрацію – їхні очікування не справдилися. Цивільна реальність не сприяє адаптації, а люди в тилкових містах, навіть ті, які дуже того хочуть, ніколи не зрозуміють досвід військового, поки самі не стануть мобілізованими»*. Закликає поважати військових, які пішли на фронт, незалежно від *«мотивів, походження, політичної ідеології»*. І підкреслює необхідність розуміння цивільними своєї відповідальності захищати військових в тилу (мова про правозахист військових). Розділення по лінії суспільство – влада М.Найєм теж проводить через контекст ветеранів, підкреслюючи обов'язок держави забезпечити їх після війни належними послугами у різноманітних сферах (пільги, лікування, реабілітація, освіта, робота тощо).

Міфічна частина. Підкреслює, що нинішня війна – це війна за Незалежність, згадуючи її проголошення 24 серпня та воїнів, які віддали за неї життя.

Нормативний порядок. У наративі М.Найєма про національну ідентичність українців прослідковуються звернення до символізму *«Зруйновані росіянами дома і маленька дівчинка в кольорах України, яка символізує мені надію на майбутнє.»* Українці для автора – це сучасні герої, які *«роблять звичайні речі в надзвичайних обставинах»*. У судженнях про самоідентифікацію неодноразово описує її через військових, тобто: в наративі автора сучасний український воїн є важливим образом, який символізує силу і перемогу. Як і ряд інших ЛСД, автор визначає єдність як одну з ключових рис нашої нації та закликає до неї: *«Турбота всього суспільства про поранених на війні – це невід'ємна складова формули нашої перемоги»*; *«Українці, єднаймося, у цьому наша сила!»*. І тому М.Найєм впевнений у перемозі України, однак наголошує, що за цим стоїть колосальна праця, яку повинне робити все суспільство (військові, держінституції, цивільні).

Автор переймається станом війська і військових в країні, підкреслює, що *«зараз найбільш цінною складовою перемоги України є саме військовослужбовці»*, тому слідкує за ініціативами влади та закликає вирішувати проблеми зараз: *«Щоб прибрати корупцію з військкоматів, просто звільнити всіх обласних військкомів недостатньо. Треба змінювати саму систему»*; *«Нардепи пропонують звільнити тимчасово непридатних військовослужбовців у запас. Це хороший крок. Але треба врахувати, що є люди, які хочуть пройти реабілітацію і повернутися служити далі.»*

ЛЕЙТМОТИВ МЕСЕДЖІВ М.НАЙЄМА – ВАЖЛИВІСТЬ УСВІДОМЛЕННЯ СЕБЕ УКРАЇНЦЯМИ, ГОТОВНОСТІ ЗАХИЩАТИ СВОЄ ПРАВО БУТИ НИМИ. ПАРАЛЕЛЬНО АВТОР (ЯК ПРАВНИК ЗА ФАХОМ) ОКРЕСЛЮЄ ПРОБЛЕМИ З НЕРЕФОРМОВАНОЮ СИСТЕМОЮ ЗСУ (ВЛК, ВІЙСЬККОМАТИ) І СТАВЛЕННЯМ ДО ВІЙСЬКОВИХ У СУСПІЛЬСТВІ (ЗАКЛИКИ ПОВАЖАТИ БІЙЦІВ І ВОДНОЧАС МЕСЕДЖІ ПРО ДЕФІЦИТ РОЗУМІННЯ ЦИВІЛЬНИМИ В ТИЛУ ВІЙСЬКОВИХ, ЯКІ ПОВЕРНУЛИСЯ З ФРОНТУ)

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Фронт - тил	6
	Суспільство - влада	1
міфічна частина	Українська державність	2
	Незалежність України	2
нормативний порядок	Національна самоідентифікація	12
	Реформи ЗСУ	5
	Перемога України	3
	Демократія	2
	Більша обороноспроможність	1

ЮЛІЯ ПАЄВСЬКА: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Закликає цивільне суспільство забути про сварки і діяти так, як армія на війні: *«Армія під час бойових дій сильна тим що може діяти в співпраці і координації, втілюючи мету, якою є перемога над ворогом, а не з'ясуванням у кого красивіший колір берета, і хто коли де накосячив»*. З іншого боку не підтримує думку про проблему розслабленості тилу: *«Якщо мирні люди в рідному місті не відчують війни, значить ми молодці, і чудово робимо свою роботу»*.

Міфічна частина. Апеляції до окремих віх розвитку лунають виключно в контексті війни. Війна за незалежність та проти одвічного ворога, який століттями вбивав українців (Російська імперія, голодомор). Також авторка згадує події Майдану в контексті повномасштабного вторгнення: *«10 років. Знаєте, як би я знала наперед що нас очікує, все одно не спинилась би.»; Не знала я дев'ять років тому що з часом проявиться справжня надціль Майдану - перемога над імперією зла і відбудова нової України»*.

Нормативний порядок. Висвітлення своїх візитів закордон і зустрічей з іноземцями різних рівнів – вагома частина Facebook-сторінки Тайри. Вона часто дякує їм за підтримку, підкреслюючи важливість співпраці у протидії агресору.

Створення майбутньої України українцями, які платять високу ціну за свободу, волю і перемогу – лейтмотив закликів авторки, на які її спонукають життєві речі – посмішки дітей, Державний прапор, День пам'яті захисників України: *«Я сміюсь знову і знову посміхаюсь, хоча думала що назавжди втратила цю навичку. Я безмежно вдячна нашими дітям за це нагадування і буду захищати їх в будь який день, а не тільки в день захисту дітей. Будемо разом будувати нову Україну.»*

Ю.ПАЄВСЬКА ПОСТІЙНО ПИШЕ ПРО СВОЇ ПОЇЗДКИ ЗА КОРДОН І В ЦЬОМУ КОНТЕКСТІ ПРОГОВОРЮЄ ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ УКРАЇНИ (ПРИВЕРНЕННЯ УВАГИ ЗАХОДУ ДО ТЕМИ КОРУПЦІЇ, ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ, ВІЙСЬКОВОЇ ДОПОМОГИ ТОЩО; КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ)

(Кількість суджень)

ВАЛЕРІЙ ПЕКАР: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Лінія поділу «суспільство – влада» виразно дотична до бізнесової складової: «*підприємці проти свавілля силовиків*». Лунають заклики не чіпати оборонні підприємства (в контексті простоювання їх через обшуки абощо), звинувачення влади в зупинці ОПК. Фігурують тези про «*ручне блокування*» і «*ручне регулювання*» економіки, непрозорість правил гри (що дорівнює корупції). На другому плані в міркуваннях – відмінності між Росією і Україною (Україна «*слабша й менша, але більш життєстійка*», на відміну від «*крихкої*» Росії), меседжі про семантичну війну між двома державами («нацисти» замість українців у пропаганді РФ). В.Пекар називає перевагою росіян наявність сильних інституцій та традицій, які в Україні ніколи не приживалися через століття бездержавності. Втім, на початку вторгнення підніс саму силу «*сучасного мережевого суспільства вільних громадян*».

Міфічна частина. Судження цієї категорії нечисленні й несистемні, частково прив'язані до певних спогадів із життя самого В.Пекаря (наприклад, у некролозі Л.Кравчука була згадка про зустріч з ним на з'їзді Народного Руху 1989 року – про те, як Кравчук, коли йому хотіли причепити на одяг синьо-жовту стрічку, намагався не образити одночасно комуністів та націонал-демократів).

Нормативний порядок. Україна має збільшувати оборонні витрати, завдати достатньо болючої поразки Росії. Бажано, аби та взагалі перестала існувати. Інакше ніколи «*не будемо розбирати наплічник безпеки, бо готуватимемось до наступної війни*». Поневолеми Росією народам потрібно дати свободу. «Лібералам» в РФ – не дати стати наступниками Путіна і відновити відносини з Заходом, поступово домагаючись зняття санкцій. Війна – на виснаження, треба будувати власні інституції та займатися деградацією ворожих еліт. Візія перемоги має бути прокомунікована з західним світом та з «глобальним Півднем». Що до мети перемоги, то це не просто вихід на кордони 1991 року (бо Росія все одно залишиться), а «*мир, кращий за попередній: відновлена Україна в ЄС і НАТО та деїмперіалізована РФ, яка ніколи більше не має можливості загрожувати Україні*». Внутрішні суперечки – вторинні, віддаляють перемогу. «*Якщо ні, то чиновники, громадські активісти та журналісти лежатимуть на узбіччі в однакових чорних мішках -- бо це було перше призначення тих мішків*». Однак зміни в країні все одно потрібні (зокрема, судова реформа). Євроінтеграція – шанс здійснити ці зміни. Поради про медіаграмотність швидше притаманні першим дням повномасштабної війни, коли ворог активно поширював дезінформацію.

ЛІНІЯ ПОДІЛУ «СУСПІЛЬСТВО – ВЛАДА» РАДШЕ Є ЛІНІЄЮ «БІЗНЕС – ВЛАДА». ІНСТИТУЦІЇ В УКРАЇНІ ЩЕ НАДТО СЛАБКІ. ПРІОРИТЕТНА НАРАЗІ ЦІЛЬ – ПЕРЕМОГА НАД РФ І «МИР, КРАЩИЙ ЗА ПОПЕРЕДНІЙ», ТОБТО РОЗВАЛ РФ (І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ НАРОДАМ У ЇЇ СКЛАДІ). РОЗБУДОВА СИЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ – ОДНА З ЗАПОРУК ПЕРЕМОГИ. СКЛАДОВА ЦІЄЇ РОЗБУДОВИ – РЕФОРМИ (НАЙВАЖЛИВІША – В СУДОВІЙ СИСТЕМІ).

ЮРІЙ ПОДОЛЯКА: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Із серпня 2023 до кінця року Подоляка лякає страшною мобілізацією. Це головне питання у його риториці в межах лінії розділення «суспільство – влада»: *«Нацистским упырям в Киеве судьба украинцев безразлична. И для спасения своих шкур они готовы пойти и на мобилизацию женщин»; «Перед военками режима стоит задача увеличить в разы отлов "мяса" для армии Зе-ка»; «Грести будут всех кого могут всеми правдами и неправдами».* Саме розділення простежується в тезах, дзеркальних до ситуації в росії: *«Их дети жируют по америкам и европам»; «несколько сот тысяч потенциальных солдат смогли за деньги покинуть страну в 2022-23 годах, а остальные уже почти готовы стрелять в военкомов».* Акцент в риториці робиться на «простих мужиках», які протиставляються «режиму Зеленского». Вочевидь розпалюється ненависть суспільства до влади через чутливу тему. А справжніми українськими патріотами автор називає солдат ЗСУ, які доєдналися до російської армії: *«Эти ребята начинали войну в составе "армии" преступного режима Зеленского. Но, осознав, что воевали не на той стороне, стали солдатами ВС РФ. И теперь они успешно воюют за освобождение Украины от нацизма»; «Первый батальон из бывших солдат ВСУ отправился на линию фронта. И это правильно. Освобождение Украины от нацистов, засевших во властных коридорах Киева, должны мы все».*

Під кінець 2023 року Подоляка почав активно просувати меседж про те, що офіційний Київ хоче перемовин з РФ та інформаційно готує суспільство під це: *«На Украине уже вовсю готовят общественное мнение к переговорам с Россией»; «Украинская ЦИПСа начинает пошагово отрабатывать тему переговоров».* Натомість не заперечує готовність РФ до перемовин: *«Их Россия никогда не отвергала, в отличие от безумных властей Украины».* Головний акцент робиться на проведенні «СВО» у 2024 році до *«разоружения украинских войск и отказа нынешнего украинского государства от идеологии неонацизма».* Крім того, автор просоуває меседж про бажання переговорів самим Вашингтоном і традиційно для проросійської риторики підважує суб'єктність України: *«которых уже очевидно очень хочет Вашингтон (а значит, очень скоро захочет и Киев)».*

БЛОГЕР НАЙЧАСТІШЕ ЗА ВСЕ РОЗМІРКОВУЄ ПРО ЛІНІЇ РОЗКОЛУ В УКРАЇНІ. КЛЮЧОВИЙ ПРИВІД – МОБІЛІЗАЦІЯ: МОВЛЯВ, ВЛАДА ПРИМУСОВО ЗАГАНЯЄ ВСІХ В ОКОПИ, А ЧОЛОВІКИ НАМАГАЮТЬСЯ ВРЯТУВАТИСЯ (ЗОКРЕМА, ВТЕКТИ ЗА КОРДОН). АВТОР ЗАОХОЧУЄ ПЕРЕХІД БІЙЦІВ ЗСУ НА БІК РОСІЇ (НАЗИВАЄ ЦЕ ДОЛУЧЕННЯМ ДО БОРОТЬБИ З НАЦИЗМОМ В УКРАЇНІ), РОЗГАНЯЄ ТЕЗУ ПРО ЩЕ ОДИН ПОДІЛ – НА РОСІЙСЬКОМОВНИХ В ОКОПАХ І УКРАЇНОМОВНИХ У ЛЬВОВІ. ІНІЦІАТИВИ УКРАЇНИ ЩОДО ПЕРЕМОВИН – НЕЩИРІ, РОСІЯ Ж НІБИТО ЗАВЖДИ ШУКАЛА МИРУ

(Кількість суджень)

ВІТАЛІЙ ПОРТНИКОВ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Війна між Україною та Росією – не лише війна між народами і за територію чи цінності, а «*війна минулого із майбутнім*». Між Україною та Росією завжди буде існувати суперечка за право на території. Росія – людиноненависницька, Україна воює за своє існування. Україну довго сприймали як продовження Росії, але Україна насправді має багату і самотуню історію, яка не обмежується лише періодом перебування лише в складі Московії. «*В Україні завжди існував консенсус щодо її існування, а в Росії був консенсус щодо ліквідації України. Рано чи пізно нам довелося би зіштовхнутися*», – переконаний В.Портников, а отже, перемовини з РФ неможливі. Вона скористається перемир'ям, щоб підготуватися до нового нападу, а не знайти компроміси. Територіальні поступки – це створення передумов для знищення і вигнання населення, окупації надалі всіх територій. Лунають попередження, що війна може тривати десятиліттями.

Міфічна частина. Добу Київської Русі журналіст використовує для ілюстрації тези, що війна з росіянами триває вже тисячоліття – зонайменше з пограбування Києва суздальським князем А.Боголюбським. Україна має давні традиції державотворення: після Київської Русі були Галицько-Волинське князівство, Велике князівство Литовське, Річ Посполита. Проте перша модерна держава на українських землях постала в 1918 році. Колись у складі України були етнічно українські міста, які нині є частиною тієї ж Росії (Таганрог).

Нормативний порядок. В.Портников регулярно повторює, що бажана мета для України – це вступ до НАТО як альтернатива довгій війні на виснаження. Але також варто відвоювати свої землі, відновити територіальну цілісність. При цьому автор вважає за необхідне домогтися гарантій безпеки навіть до закінчення війни і, загалом, вважає, що треба прагнути політичного вирішення конфлікту, інакше він буде тривати нескінченно: «*Ніяких інших планів, які могли б гарантувати українцям мирне життя у 20-х 30-х роках ХХІ століття не існує в природі*». Україна має співпрацювати з західним світом і, зокрема, ЄС та НАТО, прагнути інтеграції в ці структури. Необхідна допомога від партнерів: «*це не тільки українське питання, це питання гідності цивілізованого світу і його здатності відповідати на виклик*». Без допомоги Україна давно була би «*просто серія областей у складі РФ*». Наразі ж варто чинити опір росіянам на фронті, на морі, в тилах; необхідно намагатися перенести війну на територію самої РФ, «*перевести війну високої інтенсивності на війну низької інтенсивності*», знищувати економічний потенціал ворога. Перемога для В.Портникова – це збереження державності та встановлення миру. «*Нам потрібно виконати дуже просте завдання: зробити так, щоб ці землі більше ніколи не були кривавими*». Із необхідністю вижити та інтегруватися в західний світ пов'язані надії на внутрішні реформи в Україні, створення чесних судів, існування незалежних медіа, боротьбу з корупцією.

КОМПРОМІС МІЖ УКРАЇНОЮ І РОСІЄЮ НЕМОЖЛИВИЙ, ВІЙНА БУЛА НЕМИНУЧОЮ. РОСІЯНИ ПРАГНУТЬ ЛІКВІДАЦІЇ УКРАЇНИ, А УКРАЇНЦІ ЗАХИЩАЮТЬ СВОЄ ПРАВО НА ІСНУВАННЯ. БАЖАНА ЦІЛЬ – ВСТУП ДО НАТО Й ГАРАНТІЇ БЕЗПЕКИ НАВІТЬ ЛИШЕ ДЛЯ ПІДКОНТРОЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ, ІНАКШЕ ВІЙНА НА ВИСНАЖЕННЯ ТРИВАТИМЕ НЕСКІНЧЕННО

(Кількість суджень)

СЕРГІЙ ПРИТУЛА: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Уникає класичного розділу суспільство – влада в негативному фреймінгу та навпаки підкреслює відсутність розриву: *«Зараз пів країни волонтерить. Це сила, яка щоразу підставляє плече державі у скрутний час»; «мені вкрай важко уявити, як в той момент, коли українське суспільство стукається в двері Євросоюзу, комусь в голову може прийти ідея піти супроти волі народу.»* Так само, зокрема і через призму волонтерства, просуває тези на користь єдності українців на фронті та в тилу: *«Завдяки нашим захисникам ми можемо з'їсти мандарин у новорічну ніч чи ложку куті на Різдво. Завдяки тим, хто це усвідомлює, дякує і донатить, наші захисники безперерійно отримують важливу допомогу по лінії волонтерської допомоги.»*

Міфічна частина. Звертається до недалекого минулого, підкреслюючи правильний шлях, які обрали українці в 2013 році, відвернувшись від «русні» і почавши рух до ЄС, через що *«наш народ сплачує страшну ціну за право бути вільними людьми!»*

Нормативний порядок. Тому провідною ідеєю автора в частині кроків заради майбутнього є патріотичні заклики до перемоги, боротьби і протидії ворогу, до єдності, поваги і турботи, як ключових маркерів української ідентичності: *«Наш народ не перемогти. Ми українці, і це наша земля!»; «Але українці не здаються. Українці дають відсіч і карають у відповідь.»; «Українці тримають стрій! Українці працюють! Українці донатять на допомогу Армії!»; «Ми дивуємо світ, бо ми об'єднані та непереможні»; «Єдність та повага! Гідність та турбота! Любов для українців, а ненависть для ворогів!»; «Українці! Наша згуртованість та підтримка ЗСУ допоможуть нашим захисникам вирвати тому ведмедю ікла та пазурі».*

Крім того, неодноразово наголошує на важливості міжнародної підтримки для протидії агресору як у закликах донатити, так і у висвітленні зустрічей з партнерами: *«Міжнародна підтримка у боротьбі з агресором вкрай важлива для України. Тому комунікації з нашими партнерами відбуваються на різних рівнях»*

УНИКАЄ РОЗДІЛУ СУСПІЛЬСТВА, НАТОМІСТЬ ЧЕРЕЗ ПРОТИСТАВЛЕННЯ ПРОСУВАЄ НАРАТИВ ЄДНОСТІ УКРАЇНЦІВ. ЦЕ Ж І СЛУГУЄ ДЛЯ АВТОРА МАРКЕРОМ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ, ЩО ДОПОМАГАЄ БИТИ ВОРОГА, ДО ЧОГО ВІН І ЗАКЛИКАЄ НАЙБІЛЬШЕ

(Кількість суджень)

ЮРІЙ РОМАНЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. У питанні «війни чи перемовин РФ» автор вбачає пряму залежність між цими протилежностями: «*Задача ЗСУ - выйти на границы Крыма, чтобы Украина имела выгодную переговорную позицию*». Як і у питанні відмінностей між українцями та росіянами: «*Разница в том, что русский направляет свою тупость на экспансию, а украинец на самопожирание. Потому в итоге оказывается инструментом экспансии русского*». Покладаючи частину відповідальності за війну на українців. Автор виступає критиком влади у різних сферах і оперує термінами «держава» і «народ», що є маркерами розділення по лінії влада – суспільство: «*Поэтому государство должно все делать, чтоб у людей была мотивация остаться, а не вводит крепостное право, ласково называя крепостных «героями*». В його риторичі чітко прослідковується тенденція розділення українців по цій лінії: «*потому что государство продолжает демонстрировать чудеса слабоумия в распоряжении ограниченными ресурсами. В итоге месяца через три-четыре народное пока еще доверие сменится ненавистью. Со всеми вытекающими*.» Цікавим є це розділення зовсім в іншому контексті – на початку вторгнення в обнадійливих думках про Україну після війни: «*После войны Украина станет раем... Это будет государство близкое к народу. Потому что народ – простые мужчины и женщины сегодня несут на себе все тяготы войны*». Градус розділення підвищується в контексті корупції: «*что мотивирует этих тварей, которые с утра до вечера безнаказанно публично грабят страну на тысячах тендеров во время жесточайшей войны пока народ последнее отдает армии и выживает из последних сил*»; «*Для народного обожания нужно, чтобы народ не сбрасывался на шины для стареньких пикапов, которые народ же и покупает, пока десятки миллиардов гривен расписываются на плитку и прочий коррупционный бред*.»

Нормативний порядок. Ця проблема є однією з ключових в Україні для Ю.Романенка, тому він виступає за кардинальну боротьбу з корупцією на вищому рівні: «*Прежде, чем решать проблему мусора, нужно избавиться от мусора на всех уровнях власти, который допускает такие траты во время войны. Да они и войну то не ведут, просто возможность попилить еще больше бабла. Нам нужно возвращать позорные столбы и порку*». Автор на початку повномасштабного вторгнення на тлі поставок зброї партнерами запевняє, що Україна вистійть: «*Украина получает все больше тяжёлого вооружения с Запада, которое помогает развёрнуть баланс сил в нашу пользу*». Надалі протягом двох років у роздумах щодо посилення обороноспроможності як ключового напрямку України відводить західній допомозі ключову роль: «*Украина выиграет от ситуации в Израиле, поскольку стала частью пакета безопасности. Оружие и деньги у нас будут*». Але й зачіпає і внутрішній розвиток галузі, знову таки, в підв'язці до влади: «*В будущем наличие ракетной программы Украины, способной производить ракеты с дальностью поражения от 1500, а лучше на тысячи 3000 километров, будет одним из ключевых критериев оценки власти*».

КРИТИКУЄ ВЛАДУ, ПІДКРЕСЛЮЄ НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ ЇЇ РІШЕНЬ НА СУСПІЛЬСТВО (ДОВІРА, ОБМЕЖЕННЯ ДЛЯ ГРОМАДЯН, ТИСК НА БІЗНЕС ТОЩО). СТУРБОВАНИЙ ПРОБЛЕМОЮ КОРУПЦІЇ В КРАЇНІ ТА БОРТЬБИ З НЕЮ, РОЗКРАДАННЯ ЧИНОВНИКІВ ПОСИЛЮЮТЬ РОЗДІЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ ПО ЦІЙ ЛІНІЇ В РИТОРИЦІ АВТОРА. ЦЕЙ ПОДІЛ ГЛИБОКО СИДИТЬ У СВІДОМОСТІ АВТОРА, ВІН ЗАСТОСОВУЄ ЙОГО НЕ ТІЛЬКИ В КРИТИЦІ ВЛАДИ, А Й В ОБНАДІЙЛИВОМУ ПОСТІ НА ПОЧАТКУ ВТОРГНЕННЯ ПРО КВІТУЧУ УКРАЇНУ ПІСЛЯ ВІЙНИ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Суспільство - влада	7
	Війна з РФ - перемовини з РФ	1
	Україна до вторгнення - Україна...	1
	Українці - росіяни	1
нормативний порядок	Більша обороноспроможність	4
	Перемога України	3
	Боротьба з корупцією	3
	Національна самоідентифікація	2
	Відповідальність росії	1
	Дерусифікація/Дерадянізація	1
	Євроінтеграція	1
Геополітичний лідер	1	

ІВАН СЕМЕСЮК: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. І.Семесюк вважає, що немає сенсу промотувати умовного П.Чайковського, якого і так усі знають, бо це імперський композитор, на відміну від сотень композиторів, які так і не стали відомими через неімперськість. Також критикує намагання включити в український літературний спадок «*росського колоніста*» М.Булгакова, М.Гоголя. Бо «*не буває української культури російською гавканиною*». Сама Московія й Україна ототожнюються з релігійними персонажами – колективним Сатаною та архангелом Михаїлом. Є й інші художні образи в судженнях: «*Русській Комбайн Смерті*» та «*Небесна Молотарка ЗСУ*», «*груба магія*» росіянина – Україна, що спирається «*на знання, по суті на містику*». Проводиться лінія поділу між двома державами й за ставленням до держави: в Україні – це просто суспільний договір, а в Росії – сутність, яка керує народом. Росіяни, за словами автора, не розуміють, що замість України насправді нібито зносять УРСР (тобто, змушують через війну позбутися нас колоніальних атрибутів).

Судження про внутрішні конфлікти малочисельні, стосуються здебільшого подій у культурній сфері: це протест проти «нападу» держави на Довженко-Центр (з серпня 2022) або сарказм з приводу посту Д.Яневського рік по тому про А.Куркова, якою було знецінено військових на фронті («*у кожного своя Кліщівка...*»).

Нормативний порядок. Митець вважає, що Україна «*переможе прокляту Московію і зітре саму пам'ять про неї*». Російська культура – причина нинішньої війни. «*Україна переможе, бо таким є закладений сюжет, а я тіпа майже пророк, тому буде так*». Проте кожен має «*вкладатися в оборону по повній*», щоб військо було «*найзапакованішим у світ*». Причиною успіху українців є те, що Україна – розумна, випромінює «*масовий гнозис*» (див. порівняння з росіянами, які роблять ставку на грубу силу).

БАЗОВІ МІРКУВАННЯ ПРО СУТНІСТЬ УКРАЇНЦІВ (ІНІЦІАТИВНІ, НЕЗАЛЕЖНІ, КРЕАТИВНІ) ПОДАЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ ПРОТИСТАВЛЕННЯ З РОСІЄЮ (ЇЇ ЛЮДИ ПІДПОРЯДКОВАНІ ВОЛІ ВЛАДИ, ПОЗБАВЛЕНІ ВЛАСНОЇ ДУМКИ, ЗАПОЗИЧУЮТЬ ЧУЖІ СЕНСИ Й ІСТОРІЮ).

МИТЕЦЬ ВИСТУПАЄ ПРИНЦИПОВО ПРОТИ ВНЕСЕННЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ДОРОБКУ РОСІЙСЬКОМОВНИХ АВТОРІВ НА КШТАЛТ М.ГОГОЛЯ ТА М.БУЛГАКОВА. ЗАСАДНИЧА ЦІЛЬ І ПРОГНОЗ, ЯКИЙ ПОДАЄТЬСЯ ЯК ЄДИНО МОЖЛИВИЙ ТА САМ ПО СОБІ ЗРОЗУМІЛИЙ, – ПЕРЕМОГА НАД РОСІЄЮ

(Кількість суджень)

АНТОН СЕНЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. У 2022 році в межах лінії поділу «суспільство – влада» А.Сененко критикував ідею державного регулювання цін на пальне: мовляв, навіть ніякого удару росіян не потрібно, аби бензин зник із заправок. Пізніше зосередився на проблемі утисків волонтерів, яким влада, нездатна забезпечити військо, блокує можливість самостійно завозити авто.

З другої половини 2023 року – системна критика соціальної нерівності в умовах воєнного часу: *«поки одні донатять по 20 гривень, всі вихідні проводять в дорогах на фронт чи плетінні маскувальних сіток, решта ж - бере хабарі по 3 мільйони, заковує новенькі тойоти камрі за держрахунок і дарує спецперепустки своїм дружинам», «хтось витягує війну на собі, віддаючи найдорожче, а комусь море, неймовірні статки і кордони - по коліно».* Тези про нерівність також стосуються питання мобілізації й – ширше – відірваності тилу від проблем та реалій фронту: *«економічний фронт тримається в три ряди автівок на в'їзд до ТРЦ і це трохи бентежить на фоні нестачі машин на фронті реальному».*

Нормативний порядок. Попри описані вище проблеми, автор переконаний в перемозі України. Дописи (зокрема, волонтерські звіти про передачу техніки ЗСУ) закінчуються односкладними реченням на кшталт «Переможемо». Вважає, що питання перемоги – це лише питання часу. Також транслює заклики: «шануймося», «не скиглимо і не плачемо».

Із цією ціллю нерозривно пов'язані міркування щодо необхідності спротиву і участі людей в спротиві: *«підтримуйте Збройні сили», «озбройтесь», «вчіться стріляти».* Попереджає, що ще багато випробувань в часі належить пройти українцям: *«Попереду ще не один жакливий ракетний удар. Ще не одна гора російського мародерського м'яса».* Але, за словами Сененка, іншого шляху немає, *«Карфаген має бути зруйнований».*

Що ж до ставлення до росіян, то воно категоричне: *«на всі прохання росіян про їжу чи ліки для них та їхніх дітей, можна відповідати одним коротким словом: Маріуполь».* А.Сененко вважає, що *«Росія має бути зруйнована».*

НАУКОВЕЦЬ І ВОЛОНТЕР ОЗВУЧУЄ РЕГУЛЯРНО ТЕЗИ ПРО БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНІСТЬ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ ЯК ЦІЛІ (ІНАКШЕ РОСІЯНИ ВСІХ АБО МАЙЖЕ ВСІХ ЗНИЩАТЬ), НЕОБХІДНІСТЬ ВМІТИ ТРИМАТИСЯ КУПИ ТА ЧИНИТИ РОСІЯНАМ ОПІР (АКЦЕНТ НА ОПОРІ ЗІ ЗБРОЄЮ В РУКАХ). ВЛАДА ЗВИНУВАЧУЄТЬСЯ В ІГНОРУВАННІ ПОТРЕБ ОБОРОНИ КРАЇНИ, РОЗКІШНОМУ СПОСОБІ ЖИТТЯ (В ТОЙ ЧАС, КОЛИ ЛЮДИ ІНОДІ ВІДДАЮТЬ СВОЇ ОСТАННІ КОШТИ НА ЗСУ), ДЕЩО СЛАБШОЮ Є КРИТИКА ДИСКУРСУ ПРО «ЕКОНОМІЧНИЙ ФРОНТ», ЯКИЙ ЗНЕЦІНЮЄ ФРОНТ РЕАЛЬНИЙ (ТЕЖ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ)

(Кількість суджень)

ОЛЕГ СЕНЦОВ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. З точки зору бійця на фронті автор розділяє цивільне життя і фронт, одночасно проводячи між ними прямий зв'язок з власного досвіду: *«Коли в тебе є дім, в якому тебе чекає твоя родина, це дає зовсім інший рівень мотивації, тут, на фронті. Ти точно знаєш заради кого ти ризикуєш життям, ти точно знаєш заради кого ти повинен вижити».*

Міфічна частина. У День Соборності робить наголос на єдності як національній рисі українців, яка потрібна для перемоги.

Нормативний порядок. Саме це для О.Сенцова нині є головним завданням українців. Загалом національна ідея українців у роздумах автора прослідковується на тлі повномасштабного вторгнення й полягає у переможному дусі нації та єдності (національна самоідентифікація), який допоможе неодмінно подолати агресора: *«Народ України - непереможний!»; «Українці своїх не кидають!»; Тому що ми українці, а це значить – незламні!».* Тому О.Сенцов неодноразово на цьому робить акцент і закликає йти до перемоги: *«Разом до Перемоги, браття та сестри!»; «Разом робимо нашу перемогу ближче»; «Перемога буде за нами!»; Луганщина, Херсон, Крим - тримайтесь, перемога буде за нами!»* Особливо це прослідковується у дописах автора в перші місяці повномасштабної війни.

О.СЕНЦОВ, ПЕРЕБУВАЮЧИ МАЙЖЕ ВЕСЬ ЧАС НА ФРОНТІ, РІДКО ДІЛИТЬСЯ МІРКУВАННЯМИ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕЮ. БІЛЬШІСТЬ СУДЖЕНЬ – БАЗОВІ МІРКУВАННЯ ПРО ТЕ, ЩО ТРЕБА РАЗОМ РУХАТИСЯ ДО ПЕРЕМОГИ (З УТОЧНЕННЯМ, ЩО ВАРТО ПОВЕРТАТИ ВСІ СВОЇ ОКУПОВАНІ ТЕРИТОРІЇ, ВКЛЮЧАЮЧИ РІДНИЙ ДЛЯ РЕЖИСЕРА КРИМ), ЩО ПЕРЕМОЗІ НЕМАЄ АЛЬТЕРНАТИВ

(Кількість суджень)

СЕРГІЙ СТЕРНЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. С.Стерненко наголошує на принциповій різниці між українцями й росіянами в контексті війни («вони воюють за зло. А ми на своїй землі, за нами правда та добро») та рівня персональних свобод («нація рабів не може перемогти вільних»), проте попереджає про ризики з боку Росії, яка має перевагу над Україною за рахунок більшої гнучкості держaparату («у нас в Україні ці дрони тягнуть волонтери та фонди. А у росіян до цього залучений державний, адміністративний, фінансовий ресурс») та критикує повільну бюрократичну й управлінську машину України (зокрема, в межах лінії «суспільство – влада»). Будь-які перемовини з РФ неприйнятні в чинному її становищі («Переговори із росією можливі тільки через труп путіна»), скільки б не тиснули партнери і не хотіли перемовин деякі українці, бо в такому разі агресор лише виграє час для нових атак. Єдино можливий варіант перемовин – коли Росія повністю виведе війська з України і виплатить репарації, інакше українців і України не стане взагалі.

Нормативний порядок. Меседжі про обороноспроможність тісно пов'язані з комунікацією волонтерства: постійно транслюються наголоси на необхідності збільшити постачання дронів та іншої техніки до війська, заклики допомагати Силам оборони («Ми маємо в рази збільшити поставки FPV (але далеко не тільки FPV)», «Нам треба більше засобів ураження, і важливо регулярно донатити на армію»), водночас – заклики до міжнародних партнерів передавати більше зброї, які були нагальними увесь час, але загострилися наприкінці 2023, на тлі ситуації з затримкою допомоги від США («нам необхідна збройна допомога від наших союзників, але вона, м'яко кажучи, затримується»), а також – до Міноборони України щодо масштабування закупівель для війська. Зрештою, заклики до обороноспроможності підпорядковані меті протистояти росіянам задля виживання: «Це нелюди, це звірі, які прийшли на нашу землю із однією метою - вбити нас із вами усіх, друзі. Тому ми мусимо і далі боротися, тому ми мусимо знищувати росіян». Капітуляція рівносильна смерті. Перемога неодмінно станеться, але буде нелегко і не швидко: «Україна є, була та буде. І ми обов'язково переможемо», «Буде дуже непросто, буде ще багато втрат, але ми вистоймо. І переможемо». Росія має відповісти за свої злочини, бути повністю знищеною («будуть горіти і на землі, і у пеклі», «кожна російська паскуда, яка прийшла на українську землю, має бути та буде знищена»), зникнути з українського культурного та публічного простору («в Україні немає місця пам'ятникам російським вбивцям», «повернути Лавру Україні, аби звільнити її з-під російської окупації»), забратися з окупованих територій. У контексті реформування ЗСУ С.Стерненко просував ідею інституціоналізації операторів БПЛА («Нам необхідно мати більше операторів frv і необхідно створювати нарешті структурні підрозділи у війську під це»).

С.СТЕРНЕНКО ПРІОРИТЕТНУ ЛІНІЮ ПОДІЛУ ВБАЧАЄ МІЖ УКРАЇНЦЯМИ ТА РОСІЯНАМИ, КЛЮЧОВІ ЦІЛІ ПІДПОРЯДКОВАНІ САМЕ ОПОРУ ПЕРШИХ ДРУГИМ, МАЮЧИ ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ХАРАКТЕР (ЯКЩО УКРАЇНА НЕ ВОЮВАТИМЕ, РОСІЯНИ ВСІХ ВБ'ЮТЬ). УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ВЛАДА МАЮТЬ ДОКЛАДАТИ ВСІХ ЗУСИЛЬ ДЛЯ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКУ, ТАК САМО З ВІЙСЬКОВОЮ ДОПОМОГОЮ НЕ МАЮТЬ ЗВОЛІКАТИ МІЖНАРОДНІ ПАРТНЕРИ. КРИТИКА ВЛАДИ – ДРУГОРЯДНА, ЯКРАЗ У КОНТЕКСТІ БРАКУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АРМІЇ

АНТОН ТИМОШЕНКО: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Міфічна частина. Основні віхи української історії – це саме по собі здобуття незалежності (в привітанні, де артикулюється її намір захищати, «встаючи з коліна, тільки щоб краще прицілитись із Джавеліна») та війна, якої би автор не хотів (як і не хотів би жити в історичний час), але виклик прийняв.

Нормативний порядок. Публічно стендап-комік відзначав українців на окупованих територіях, які, попри тиск окупантів, плакають національну ідентичність (зокрема, в дописі до Дня гідності та свободи). Він цілком поділяє також думку про те, що публічна людина має комунікувати українською і формувати нею українську культуру – зокрема, жартувати українською. Однак є прихильником українізації не за примусом, а шляхом подавання прикладу: *«Я їх не примушую, їм пояснюю, що я виступаю українською, що українська багата мова, нею можна більше сказати»*. Іронічне ставлення до боротьби з корупцією в Україні: мовляв, вона може бути тільки «за власним бажанням» (реакція на звільнення К.Тимошенка з посади заступника голови ОП в лютому 2023 року).

СТЕНДАП-КОМІК ВІДДАЄ НАЛЕЖНЕ ВНЕСКУ ЗСУ (ГЕРОЇВ СЬОГОДЕННЯ, ЗА ЙОГО ВИЗНАЧЕННЯМ) У ІСНУВАННЯ УКРАЇНИ ЗАРАЗ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЇЇ В ПРИНЦИПІ (З 2014 РОКУ). НЕ БРАКУЄ МІРКУВАНЬ ПРО СВИТОГЛЯДНІ МАРКЕРИ (ЯК-ОТ ЖОВТА СТРИЧКА НА ЗНАК СОЛІДАРНОСТІ З ОКУПОВАНИМИ ТЕРИТОРІЯМИ), ЦІННІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (АЛЕ НЕ ТОМУ, ЩО «ТРЕБА», А ТОМУ ЩО ВОНА САМА ПО СОБІ ДУЖЕ БАГАТА)

(Кількість суджень)

міфічна частина	Незалежність України	1
	Війна 2014	1
нормативний порядок	Боротьба з корупцією	1
	Українізація	1
	Національна самоідентифікація	1

ОСТАП УКРАЇНЕЦЬ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Автор підкреслює проблему по лінії розділення суспільство – влада та сам проводить його. У дописах прослідковується системна недовіра до влади і певна злість на неї через «палки в колеса від своїх же». Критикує дії влади в різних питаннях: комунікація з суспільством, підтримка бібліотек, мовне законодавство тощо та зазначає, як це шкодить суспільству і віддаляє від нього владу: «Наша влада настільки регулярно і наскрізь про*обувала комунікацію, що тепер у неї просто немає належного кредиту довіри». Та навіть емоційно проводить чіткий поділ по цій лінії: «Реально, з кожною новиною від нашої влади хочеться доволонтерити до кінця війни і емігрувати з цієї країни нах*й». Автор уважно спостерігає і описує зміни, які відбулися в суспільстві після вторгнення, зокрема «перевзування», псевдопатріотизм, пасивність: «вони рятують здебільшого невідому їм сучасну українську культуру від забуття, прив'язуючи її до російського дискурсу». І ставить їм на протиположність іншу частину суспільства – відверту, патріотичну та проактивну: «Багато митців стали солдатами або човниками. Багато почали працювати задля збору коштів, а не з власних бажань». У протиставленні російського та українського проводить чітке розділення (коли ми кажемо фразу "українська культура близька з російською", вона не просто неточна. Вона взагалі нічого не означає), але й вказує на спільне (російська мова слов'янська. Деякі слова у нас спільні, а деякі відмінні) і вплив російського на Україну (росія, російська культура діяльність та цікаві росії теми визначають порядок денний в Україні).

Міфічна частина. За тиждень до повномасштабного вторгнення підкреслює важливість Дня Соборності, коли українці заявили, що є окремим народом. Через рік приходиться до висновку, що з початку подій 2013/2014 в Україні «світові диктатури зробили значно більше правильних висновків, ніж світові демократії».

Нормативний порядок. Бачить загрозу в усьому російському, висвітлює процеси на державному рівні з дерусифікації, критикує їх, розповідає як треба робити, пояснює чому це важливо: «Поганим прикладом реституції є перенесення Гоголя в курс української літератури... Те, що зараз роблять з Чайковським – буквально найгірший приклад. Чайковського намагаються взяти гамузом, як він є в російському контексті, і зробити вигляд, що насправді він просто завжди був українцем.» Популяризує українську через просвітницькі тексти, активно закликає переходити на неї і підтримує тих, хто це зробив: «найліпша послуга, яку можна зробити своїм дітям - це говорити з ними українською».

ПІДІЙМАЄ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ВЛАДИ СУСПІЛЬСТВУ, ПРОТЕ КРИТИКУЄ АРГУМЕНТОВАНО І ПОЯСНЮЄ, ЯК ЇЇ ВЧИНКИ ВПЛИВАЮТЬ НА СУСПІЛЬСТВО І ДОВІРУ ДО НЕЇ. АКЦЕНТ НА СФЕРАХ КУЛЬТУРИ ТА ОСВІТИ. ПРОВОДИТЬ ЧІТКЕ РОЗДІЛЕННЯ МІЖ РОС. ТА УКРАЇНСЬКИМИ КУЛЬТУРАМИ І МОВАМИ, АЛЕ Й ВКАЗУЄ НА СПІЛЬНЕ. РОЗДІЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА ПРОВОДИТЬ В КОНТЕКСТІ ЗМІН, ЯКІ ВІДБУЛИСЯ В НЬОМУ ПІСЛЯ ВТОРГНЕННЯ (ПСЕВДОПАТРІОТИ, СТАВЛЕННЯ ДО РОСІЙСЬКОЇ ТОЩО)

(Кількість суджень)

ІРИНА ФАРІОН: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Для мовознавиці типовим є моралізаторство: вона звинувачує повсякчас народ у неправильному голосуванні на виборах (замість українців голосують за «чужинців чи олігархів»). Робить висновок, що держава в Україні буде винятково такою, яким є суспільство. Ще один сплеск обурення викликали вимоги звільнити І.Фаріон з Львівської політехніки після заяв на адресу російськомовних військових. Мовляв, це помста націоналістам за викриття *«ганебної влади»*. Критикує закони щодо нацменшин і англійської мови, вбачаючи в них *«здачу»* України і *«таємну злучку з московськими варварами»*. Звинувачує не тільки владу, а й вірян за те, що вони системно сприяли розгулу *«феєсбешної церкви»*, маючи на увазі УПЦ МП. Загалом, чимало уваги приділяє боротьбі з російським релігійним впливом. Критикує *«ліберастичну»* Львівську міськраду за рішення заборонити УПЦ МП лише на 8 році війни.

Міфічна частина. Витоки української державності І.Фаріон виводить з княжої Русі, продовжуючи послідовно козаччиною, ЗУНР та УНР, а відтак УВО-ОУН-УГВР. Відзначає пам'ятні дати, пов'язані зі С.Бандерою, мовляв, світ досі воює проти бандерівської ідеології, та саме вона здатна забезпечити перемогу Україні. Згадує П.Орлика як автора першої європейської конституції. Окремо мовознавиця приділяє увагу подіям Української революції 1917-1921 років: героїчним боям під Крутами, Листопадовому зриву 1918 року (що проголосив ЗУНР), зимові походи армії УНР (у фреймінгу жертвовності, навіть коли Україна була приречена на поразку). У новітній історії І.Фаріон вважає послідовно «зрадами» Будапештський меморандум 1994 року, Іловайський «котел» та Мінські угоди 2014 року (дві останні події – привід критикувати П.Порошенка). Незалежність 1991 року не була здобута заново, вона була відновлена, період з 1921 по 1991 роки – це радянська окупація.

Нормативний порядок. Мова – це *«зброя і кордон»*, *«чинник національної безпеки»*. Військо має говорити своєю мовою, а не ворожою. Що більше української мови – то менше загроз від Москви. При цьому ставлення до недосконалому знання мови і навчання спілкуватися нею цілком толерантне, на відміну від свідомого небажання переходити на українську. *«Навіть найгірший суржик сьогодні в устах кожного українця краще ніж російська літературна мова»*. Треба ставати націоналістами, *«нацією з колючками»* (Фаріон вводить образ троянди), жити задля України, не доводити «мовних аксіом». *«Бандеризація»* і *«зміна мислення з підлеглого на національне»* є запорукою й перемоги над Росією, бо це в принципі єдиний шлях *«знищити Москву»*. Україна неодмінно переможе, бо ми *«на своїй землі святій»*.

ЗАСАДНИЧИЙ ПРІОРИТЕТ – СПІЛКУВАННЯ ВЛАСНОЮ МОВОЮ (ЦЕ СТОСУЄТЬСЯ Й ВІЙСЬКА, ЗОКРЕМА; МОВА ЙДЕ НАВІТЬ ПРО «МОВНИЙ ФРОНТ»). І.ФАРІОН ПРИТАМАННІ ТАКОЖ РОЗЛОГІ МІРКУВАННЯ ПРО ВИТОКИ ДЕРЖАВНОСТІ, ОКРЕМІ НАГОЛОСИ НА ОПОРІ НАВІТЬ В УМОВАХ ПРИРЕЧЕНОСТІ (РЕВОЛЮЦІЯ 1917-1921, БАНДЕРІВЦІ). РІЗКО НЕГАТИВНОЮ Є ПОЗИЦІЯ ЛИШЕ ЩОДО ЛЮДЕЙ, ЯКІ ПРИНЦИПОВО ВІДМОВЛЯЮТЬСЯ СПІЛКУВАТИСЬ УКРАЇНСЬКОЮ, ВОДНОЧАС ЛЮДИ З НЕДОСКОНАЛОЮ МОВОЮ ЗАСЛУГОВУЮТЬ НА ПОВАГУ І ПІДТРИМКУ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Суспільство - влада	8
	Українська церква - російська церква	3
	Фронт - тил	1
міфічна частина	Українська державність	8
	Українська революція	5
	Незалежність України	5
	Війна 2014	3
	Геноцид українців	2
	Український спротив в радянські часи	1
нормативний порядок	Козацька доба	1
	Національна самоідентифікація	18
	Українізація	17
	Перемога України	9
	Дерусифікація/Дерадянзація	3
	Геополітичний лідер	3
	Промоція української культури	1
Відповідальність росії	1	

БОРИС ФІЛАТОВ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Б.Філатов вбачає загрозу в реінкарнації політиків, які до вторгнення займалися криміналом та корупцією, а зараз мімікують під волонтерів і навіть військових. Вважає, що перед повоєнною Україною відкриються зовсім інші перспективи (в плані розвитку економіки), ніж були до вторгнення.

Міфічна частина. Автор обмежується згадками про початок Революції Гідності, коли *«свободу та гідність було не відтіснити бронетранспортерами, не зупинити кулями»*, як зараз *«не знищити ракетами і не залякати ІПСО»*. Також кожного 24 серпня базово міркує про ціну української незалежності.

Нормативний порядок. Один із важливих напрямків діяльності Б.Філатова, зважаючи на його статус як міського голови Дніпра – це міжнародна співпраця: була офіційна інформація щодо підписання угод про дружбу та партнерство з містами Осака, Кельн, Гельсінкі. Просуває ідеї про те, що отримані результати мають бути *«чимось набагато більшим за декларацію на папері»*, характеризує підписантів угод (фіні, наприклад, дуже неквапливі і розважливі, проте, коли переконуються в усьому, то діють швидко). Окремо відзначає Чехію, що взяла патронат над Дніпропетровщиною в повоєнному відновленні. А також дякує за двопартійну підтримку США і закликає її цінувати, демонструвати також власний one voice policy.

Є також базові міркування про ідентифікацію себе – як *«нація політичних українців»* (незалежно від походження), вільні, нескорені, з безцінним військовим та цивільним досвідом, відкриттям для себе справжньої історії.

Пригадує, що раніше, коли в Дніпрі повалили пам'ятник Леніну, а згодом – Г.Петровському (на честь якого раніше було названо місто), він був до цього не причетний. До деколонізації ставиться обережно: у нього мова йде про перенесення пам'ятників Пушкіну та іншим діячам російської культури (мовляв, нехай там поки постоять, цілішими будуть).

МІСЬКИЙ ГОЛОВА ДНІПРА РОБИТЬ ВЕЛИКИЙ АКЦЕНТ НА ПОСИЛЕННІ ДИПЛОМАТІЇ, ПРИВОДОМ ДЛЯ ЧОГО СТАЮТЬ ПІДПИСАНІ УГОДИ ПРО СПІВПРАЦЮ З ЗАКОРДОННИМИ МІСТАМИ. РЕШТА МІРКУВАНЬ ПРО ІДЕНТИЧНІСТЬ МАЮТЬ ШВИДШЕ БАЗОВИЙ ХАРАКТЕР: ЦЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТОГО, ХТО ТАКІ УКРАЇНЦІ, ЗА ЯКІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ ВОНИ ЗМАГАЮТЬСЯ

(Кількість суджень)

СЕРГІЙ ФУРСА: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Коментуючи закон про е-декларування наводить тезу про те, як спроби влади обдурити суспільство посилюють неприязнь другого до першої: *«через спробу обдурити здійснюється галас, українське суспільство бачить, що відбувається, і починає ще більше не любити власних політиків».* Натомість в іншому дописі пише, що саме на підрив довіри суспільства до влади б'є російська пропаганда, посилюючи розділ. При протиставленні фронту та тилу робить наголос на першій ролі військових, однак закликає не поділяти таким чином суспільство: *«І дуже не коректно демотивувати військових, розповідаючи про мирний тил як про набір людей, які всі забули про війну і все корупціонери»;* *«Не можна казати людям «Ти не втомився насправді, бо комусь важче». Так, комусь важче. Але це не змінює того факту, що люди страждають. І що цивільні мають такий самий ПТСР, як і військові.»;* *«І ми, цивільні, маємо просто не заважати їм. Солдатам і офіцерам, чие життя зараз набагато менш комфортніше, ніж у мешканця будь-якого району будь-якого мирного міста».*

Нормативний порядок. Активно аналізує те, як партнери України надають підтримку, постійно наголошує на тому, що без західної зброї і фіндопомоги Україна би не впоралась. Прикметно, що робить він це в контексті боротьби з корупцією в Україні. Неодноразово проводить пряму залежність між корупцією та рівнем підтримки союзників. У своїх роздумах навіть приходиться до висновку *«Перемоги у боротьбі з корупцією можуть призвести до перемог на полі бою. Бо усвідомлюючи, що їх чують, люди у Білому Домі будуть більш схильні ухвалювати рішення і перетинати червоні лінії Путіна».* Тому характерними для автора є заклики (головно до влади) виконувати всі вимоги і зобов'язання перед партнерами, бо підтримка Заходу – критична для України – як для фронту, так і для економічного виживання. До суспільства лунає більше заклик спонукати владу боротися з корупцією, а з іншого боку автор зазначає, що сама така залежність від партнерів і буде стимулом: *«Таким чином буде прийнято ще багато корисних речей, які наблизять нас до верховенства права і буде сприяти боротьбі з корупцією. А ще просто наблизять нас до цивілізації».*

ПРИ РОЗДІЛЕННІ «СУСПІЛЬСТВО – ВЛАДА» ТА «ФРОНТ – ТИЛ» ОПИСУЄ ПРОБЛЕМИ З РІЗНИХ СТОРІН, А НЕ ВДАЄТЬСЯ ДО ПОДІЛУ, В ДРУГОМУ ВИПАДКУ ВЗАГАЛІ ЗАКЛИКАЄ ДО ПРОТИЛЕЖНОГО. ПРОСУВАЄ НАРАТИВ ПОВНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ ВІД ПАРТНЕРІВ, ТЕЗУ, ЩО УКРАЇНА БЕЗ ЗАХОДУ Б НЕ ВСТОЯЛА, ТА ЗАКЛИКАЄ РОБИТИ ВСЕ, ЩОБ ПІДТРИМКА ПРОДОВЖУВАЛАСЬ, ЧОМУ ЧАСТО ЗАВАЖАЄ КОРУПЦІЯ МОЖНОВЛАДЦІВ

(Кількість суджень)

МИХАЙЛО ЧАПЛИГА: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Просуває меседжі про те, що влада в Україні вища над народом та проти громадян: «Если власть ПРОТИВ граждан то пусть так честно и скажет». Особливо працює з цим у темі біженців: *«Зеленский говорит, что люди прежде всего и нужно создавать условия для возвращения, а в Раде и СНБО только и пытаются вытолкнуть новых и запугать уехавших».* А в переддень повномасштабного вторгнення взагалі підкреслює колосальну прірву між цими інститутами: *«Попытка ввести ВП под видом ЧП воспринимается народом как ВАШУ попытку зажать горло народу ибо вам страшно не Путина, а собственных людей. Народ уже ДАВНО не рассчитывает на власть и ее защиту.»* Поряд із цим підкреслює засадничу різницю між інститутами: *«Права у Граждан, а обязанности у Власти... это Общественный Договор при котором власти дается право перераспределять общественные блага.»* У перші дні вторгнення та півтора року потому аналізує можливість переговорів з РФ, особливо не вбачаючи в цьому перспектив через масовані обстріли України та неможливість врахування інтересів обох сторін: *«Недавние обстрелы окончательно похоронили любые темы "переговоров" и вновь актуализировали "воинственную" тематику».* Також підважує суб'єктність України в цьому питанні: *«Далее начнутся "переговоры" между США и РФ при участии Украины под видом переговоров РФ и Украины с участием США.»*

Міфічна частина. Наголос робиться на Конституції України як на засадничому документі державності: *«Все же нужно вернуться к Цели – она записана в преамбуле КУ, где дается описание государства Украина.»*; *«Я верю, что наступит тот день, когда ты, Конституция, снова воссияешь своей первозданной красотой».* Другим таким документом називає Декларацію про державний суверенітет України, що сприяло проголошенню незалежності.

Нормативний порядок. Підкреслює, що в Україні головне – це громадяни, закликає любити країну, до щирого патріотизму та відстоювання інтересів українців, бо тоді *«Вы автоматически будете за интересы страны».* Все в загальних фразах, не конкретизує, практичних закликів не дає. Підкреслює успіх України, яка перемагає по правилам і звичаям ведення війни. Судження на підтримку України вводяться переважно через антизахідний наратив з тезами на кшталт: США придумали термін «СВО», Британія – терористи і т.д. Натомість зовсім алогічними виглядають пости про допомогу від партнерів, яка подається автором схвально і в позитивному тоні. Так само алогічними виглядають і судження, які зовсім суперечать риторичі автора про розділення влади і суспільства: *«И в этом наше мировоззренческое отличие от РФ - мы ценим каждого, мы забываем о ссорах и иерархиях - мы как одна семья от солдата до министра».*

РОЗГЛЯДАЄ ВЛАДУ ЯК ОДНУ З ГОЛОВНИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНЦІВ, БО НЕ ПРАЦЮЮТЬ ГОЛОВНІ ПРИНЦИПИ НАРОДОВЛАДДЯ, ОБРАНА ВЛАДА ВИСТУПАЄ ПРОТИ ГРОМАДЯН, А НАСЕЛЕННЯ НЕ МАЄ ДО НЕЇ ДОВІРИ. ВИЗНАЧАЄ ЛЮДЕЙ ЯК ГОЛОВНУ ЦІННІСТЬ В УКРАЇНІ, ЗАКЛИКАЄ УКРАЇНЦІВ ЛЮБИТИ СВОЮ КРАЇНУ, ПРАЦЮВАТИ В ІНТЕРЕСАХ ЇЇ ГРОМАДЯН І КРАЇНИ ЗАГАЛОМ. АЛЕ ПРОСУВАЄ АНТИЗАХІДНИЙ НАРАТИВ І ВИКОРИСТОВУЄ КОРИСНІ РОСПРОПАГАНДІ МЕСЕДЖІ, В ЯКИХ ПІДСВІДОМО З НЕЇ ЗНИМАЄТЬСЯ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА РОЗВ'ЯЗАНУ ВІЙНУ. ОДНАК, ВИКОРИСТОВУЄ І ПРОТИЛЕЖНІ ТЕЗИ – «РФ НАПАЛА НА НАС». ЗАГАЛОМ РИТОРИКА СПОВНЕНА ПРОТИРІЧ, В НІЙ НАРАТИВИ РОСПРОПАГАНДІ МОЖУТЬ ЙТИ ПОРУЧ ІЗ ЗОВСІМ ПРОТИЛЕЖНИМИ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Війна з РФ - перемовини з РФ	10
	Суспільство - влада	9
	Україна до вторгнення - Україна після вторгнення	1
	Українська церква - російська церква	1
	Фронт - тил	1
міфічна частина	Українська державність	4
	Геноцид українців	1
	Незалежність України	1
нормативний порядок	Більша обороноспроможність	4
	Національна самоідентифікація	4
	Перемога України	3
	Партнерство з Заходом	3
	Євроінтеграція	2
	Мобілізація	2
	Боротьба з корупцією	1
	Демократія	1
	Україна як член Альянсу	1

АНАТОЛІЙ ШАРІЙ: КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В СОЦМЕРЕЖАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Бінарна опозиція. Розповідає про комфортне життя можновладців, їхніх родичів за кордоном («Народный депутат Алексей Гончаренко помог своему "любимому" покинуть Украину»), корупцію та маніпулятивно протиставляє їм українців, про яких влада зовсім не піклується («Нет никаких "пунктов незламности", люди полностью брошены на произвол судьбы»), посилає солдатів на смерть («Получивший под зад в Штатах и похоронивший дебильным контрнаступом десятки тысяч солдат идет, любуясь собой, и что-то хрюкает»). Ще один трек обвинувачень стосується мови: Шарій критикує ініціативи з заборони російської (Могилянка, перерви в школі), чітко працюючи на розділення українців («ничего удивительного - они всегда были конченными»). У конфлікті ПЦУ та УПЦ МП А.Шарій стає на бік другої, дискредитує інші парафії: пише про «отжатиє» Києво-Печерської лаври, згадує митрополита Драбинка з ПЦУ з палацом за 10 млн доларів на Печерських пагорбах, молитви ПЦУ нібито за «вбивць» (засуджує вбивство В.Татарського). Просуває ідею російської культури як домінуючої в Україні та загалом працює з меседжами меншовартості (зокрема, в контексті марнотратства - . Проводить паралелі між Росією та Україною і росіянами та українцями на користь перших. Звинувачує українців у розпаленні ненависті до росіян: «В России конченных дегенератов тоже пруд пруди. И они изрыгают свою ненависть, оскорбляют украинскую нацию. Но я четко вижу счет в этой игре где-то так 2:15 в пользу Украины, и открыт счет был задолго до войны и даже задолго до 2014 года».

Нормативний порядок Маніпулятивно працюючи на розділення українців по лінії суспільство – влада підкріплює свій наратив дискредитацією волонтерських ініціатив і корупцією влади. Мовляв, дрони, на які донатили в межах «Армії дронів», ніхто з військових не бачить на фронті, ця афера «сравнимая по тупости разве что со "спутником" Притуль», і «люди же не дебилы и видят, куда тратят деньги в Раде и как живут чиновники Зеленского». Українські медіа брешуть про війну і теж не заслуговують на довіру: видають застарілі кадри за свіжі відео військових операцій, розсекречують позиції військових. Зокрема, А.Шарій гнівно критикує сюжет 1+1 про бронетанковий завод, куди потім влучила ракета. У контексті декомунізації розповідає про важливість радянського періоду в історії України і вшанування пам'яті про нього: «Никто не мог представить еще каких-то 10 лет назад, что возлагать цветы к памятникам в Украине, которая отдала ради Победы миллионы жизней, будет запрещено». Зрештою, Шарій вважає недоцільним воювати за повернення окупованих територій, краще зберегти життя тисяч солдатів, а не пускати їх у «м'ясорубку».

А.ШАРІЙ ЗОСЕРЕДЖУЄТЬСЯ НА КУЛЬТИВУВАННІ ЛІНІЙ РОЗКОЛУ ВСЕРЕДИНИ УКРАЇНИ, ПРОПАГУЮЧИ НЕДОВІРУ ДО МЕДІА ТА ВЛАДИ, А ТАКОЖ ТРАНСЛЮЮЧИ ЗАКЛИКИ ДО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ПОСТУПКОВ. БЛОГЕР НЕ ДОБИРАЄ ФОРМУЛЮВАНЬ ЩОДО ВЛАДИ, ЯКУ ЗВИНУВАЧУЄ В ПОДВІЙНИХ СТАНДАРТАХ, ВІДСУТНОСТІ ПІКЛУВАННЯ ПРО ГРОМАДЯН І АТАКАХ НА РАДЯНСЬКУ/РОСІЙСЬКУ СПАДЩИНУ. ЩЕ ОДИН ТРЕК КРИТИКИ – УКРАЇНСЬКІ МЕДІА, ЩО БРЕШУТЬ ПРО ВІЙНУ. ПРИДІЛЯЄ УВАГУ А.ШАРІЙ І ПИТАННЯМ ЗАХИСТУ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ТА УПЦ МП, ТРАНСЛЮЮЧИ ОДНОЧАСНО НЕНАВИСТЬ ДО УКРАЇНІЗАЦІЇ ТА ПЦУ

(Кількість суджень)

бінарна опозиція	Суспільство - влада	6
	Україномовні українці - російськомовні українці	5
	Українська церква - російська церква	4
	Українці - росіяни	2
	Фронт - тил	2
	Росія - Україна	2
	Українська культура - російська культура	2
нормативний порядок	Недовіра до медіа	3
	Недовіра до влади	3
	Повага до радянської спадщини	3
	Здача територій	1
	Підтримка Московського патріархату	1

Медіа аналітика (2015-2023 роки)

ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО НАРАТИВУ НА ОСНОВІ ПУБЛІЧНОГО ДИСКУРСУ. ЧАСТИНА 2 – ПУБЛІЧНІ ПОДІЇ

КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПАХ. КРУГЛІ СТОЛИ

Бінарна опозиція. У предметних інституалізованих розмовах експерти чітко проводили розділення по зовнішнім лініям на рівнях нації та держав. До внутрішнього розділення українців не вдавалися. На круглому столі МКІП «Мова» у 2019 році наголосили на небезпечній тенденції, яка відрізняє Росію від України: *«Російська Федерація вкладає великі ресурси у просування своєї мови у світі, Україна ж не має стільки можливостей для популяризації державної мови.»* А в 2023 році «Роковини вторгнення: причини, наслідки, прогнози» в АрміяInform історики В.Павлов та В.Мараєв розділяли українців та росіян через національні та історичні особливості націй: *«Українське суспільство намагається використати свій історичний досвід для того, щоб зробити крок у майбутнє. Росія ж просто чіпляється за минуле, намагаючись не втратити його, і не має від того жодної користі»;* *«Росіяни розглядають Україну винятково в імперській системі координат, вважаючи її невід'ємною частиною російського історичного простору».* А В.Павлов навіть констатує: *«базована на власному баченні історії українська національна ідентичність стала одночасно як найбільшою небезпечкою в очах російської влади, так і основою, що визначила стійкість України і забезпечила нашу перемогу.»*

Міфічна частина. Пройшло кілька круглих столів на тему геноциду українців, де підняли питання як сучасного геноциду, який чинять росіяни, так і зробили екскурс в історію. Зокрема, в Києво-Печерській Лаврі відбулась дискусія ««Геноцид, голодомор, депортації як системна складова російської політики в Україні: 1932/33 та 2022/23 роки в долі народів Північного Приазов'я».

Нормативний порядок. Під час круглих столів, ініційованих державою (МКІП, МОН) або громадянами на різні теми, експерти підкреслювали важливість вичення історії і розвитку історичної пам'яті для формування національної ідентичності та розвитку України. Наприклад, під час круглого столу МКІП історики наголошували на важливості створення українського пантеону героїв і обговорювали, як правильно його сформувати. Особлива увага в круглих столах відводилась трагічним подіям нації – *«національним трагедіям, які стоять у центрі національної пам'яті».* Історик І.Щупяк зауважив, що *«коли описуємо трагедії, то зосереджуємося на знищенні, вбивствах, на трагедіях. Але ж обов'язково говорити і про опір та порятунок».* Також експертами вже ставиться завдання формувати об'єктивну пам'ять про нинішні події, щоб не повторилося нав'язування росіянами іншої. В.Бородянський під час дискусії «Мистецтво і війна» заявив: *«По-перше, нам треба дати визначення нашій війні, її треба назвати. Далі потрібно назвати на науковому та інших рівнях причину цієї війни: першу, другу, третю.»*

Важливе місце відводиться українській культурі у формуванні націдентичності. У презентації проекту «Формування комплексного бачення та рекомендацій органам державної влади України щодо подолання наслідків окупації та викликів у процесі реінтеграції ТОТ АР Крим та м. Севастополя» наголосили, що *«культурна спадщина – це те підґрунтя людської цивілізації, яке залишає нам можливість зрозуміти і перевірити як формувався наш досвід на протязі сотень і багатьох тисяч поколінь, разом із історичною пам'яттю формує національну ідентичність.»*

КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПАХ. ЛЕКЦІЇ

Бінарна опозиція. Як і в межах інших інституалізованих заходів, інтелектуали у своїх виступах не вдаються до внутрішнього поділу українців. Натомість на тлі вторгнення у рамках просвітницької діяльності стосовно української ідентичності вони вдавались до роз'яснень через порівняння українців та росіян. Наприклад, В.Єрмоленко окреслив такі ключові риси, що притаманні українцям і відрізняють нас від росіян: *«Коли кажуть, що чому росіяни не виходять на протести? Тому що немає відчуття, що є глибина народу, який насправді має оцей інстинкт до свободи. В нас цей інстинкт є»; «В Україні завжди держава є функцією суспільства, продовженням суспільства. Суспільство завжди скептично ставиться до держави, ставить її під сумнів. В Росії суспільство є породженням держави. Якщо немає держави, царя, то немає і суспільства.»* Прослідковується також символічне порівняння вільних людей/цивілізованих проти поневолених, українці ставляться вище за росіян: *«Україна воює шляхтою, тобто кращими синами. Москаль воює бойовим холопом. (І.Семесюк); «Армія громадян воює краще, ніж армія підданих» (Я.Грицак); «На території України збирають рицарів, щоб боротися з монголами. На півночі навпаки разом з монголами б'ють рицарів» (О.Алфьоров).* Останній, як і в своїй блогерській діяльності, вдається до протиставлення по лінії держав у рамках розвінчування російського міфу про Русь.

Міфічна частина. Не тільки історики вважають необхідним у форматі лекцій робити оповіді історичних подій нашої минувшини. Ці розповіді є важливим підґрунтям у наративах інтелектуалів щодо націдентичності, а також зачасту виступають підґрунтям до самих лекцій про ідентичність. Розбираючи історичні події, вони розповідають, як сформувалась сучасна нація і держава Україна (маркери ідентичності свобода, єдність тощо): *«Козацтво – це десидентство. Для нас взагалі було характерно, що всі хто так чи інакше був переслідуваний в Московії або в Європі, вони бігли сюди в Україну. Історично ці процеси зафіксовані. Це були масові процеси.» (Є.Мурза).*

Нормативний порядок. Після повномасштабного вторгнення гостро постало питання усвідомлення та збереження національної ідентичності. Це яскраво прослідковується в активній діяльності істориків, філософів та культурних діячів з проведення лекцій на тему ідентичності і дотичних у 2022-2023 роках. Експерти почали проводити просвітницьку діяльність щодо термінів ідентичність, національна ідея, пам'ять і т.д, хоча І.Козловський робив це ще в 2020 році: *«Ідентичність - це вибір, це особистий вибір»; Ідентичність – це відповідність, тотожність.* Від різних експертів лунали думки, що РФ веде війну на винищення, завдання українців – зберегти ідентичність. Крім того, експерти почали давати настанови, як правильно формувати національну ідентичність, знову ж таки І.Козловський робив це ще в 2020 році: *«Формувати екзистенційний інтелект – це завдання. Тоді на ньому дуже просто буде виростати і національна ідентичність.»* Свобода визначається як національна ідея *«Національною ідеєю для мене, та й для більшості українців є свобода» (В.В'ятрович, 2023); «Якщо більшість українців, а не лише лічені волонтери назве свободу визначальною цінністю, то наше суспільство стане зовсім іншим.» (Є.Головаха, 2016); Україна в тому числі, як естетична категорія, котра побудована навколо ідеалу свободи, свободу заради свободи. Не дивлячись на те, що в нас є колективні ідентичності, а головна із них – це те що ми всі українці. Для більшості українців важливіша свобода, ніж Україна, хоча війна іде за країну тому числі.» (І.Семесюк, 2023).* Робиться також акцент на іншому маркері ідентичності – єдності: *«нація чи громадянське суспільство вже консолідувалися до вражаючого ступеня. «Путін цим вторгненням об'єднав Україну», і це правда, є багато солідарності, чого б не було без війни.» (Т.Снайдер); «Насправді ж Україна - це південь і північ, а не схід і захід. Нема ніяких східняків українців» (І.Семесюк).* Але у 2020 році І.Козловський зауважує: *«Зараз говорять, як зшити Україну, бо ми дійсно різні. А починається все з освіти, з просвіти, з таких речей, які були притаманні будь-якій нації. Всі нації через це проходили.»* Як і під час круглих столів, у лекціях експерти звертають увагу на національну пам'ять, а саме трагічність історії українців, та закликають працювати із цим: *«Дуже важливо зрозуміти: Україна народилася в вогні і насильстві революції і воїн дуже кривавих і тому Україна має родові травми цього насильства, які ми дуже часто не спостерігаємо.» (Я.Грицак); «Тільки тоді, коли ми виправимо оптику, розуміючи, що голодомор це не тільки про поминання мертвих, не тільки про демографічні втрати, а це про нас. У нас в усіх травми третього і четвертого покоління і ось це є тема, котру ми повинні усвідомити.»*

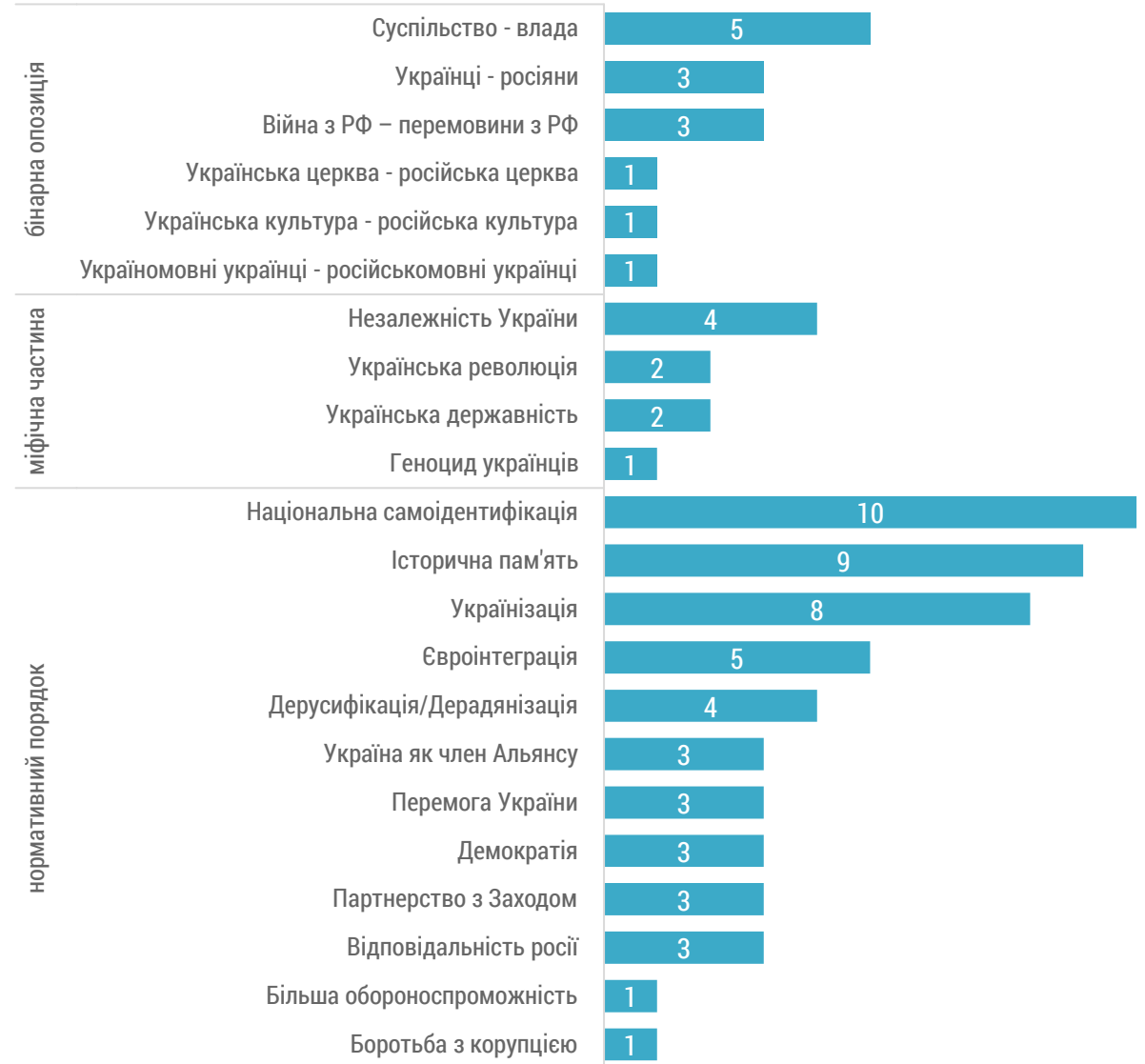
бінарна опозиція	Українці - росіяни	8
	Росія - Україна	2
міфічна частина	19 століття	4
	Україна як частина СРСР	4
	Українська державність	4
	Українська революція	3
	Традиції державотворення	2
	Геноцид українців	2
	Доба Незалежності	2
	Козацька доба	2
	18 століття	1
	Київська Русь	1
Національний спротив 20 ст.	1	
нормативний порядок	Національна самоідентифікація	25
	Зміни в Україні	5
	Євроінтеграція	4
	Дерусифікація/Дерадянізація	3
	Українізація	2
	Протидія російській агресії	2
	Перемога України	2
	Історична пам'ять	2
	Україна як член Альянсу	1
	Партнерство з Заходом	1
Законодавчі реформи	1	
Демократія	1	
Більша обороноспроможність	1	

КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПАХ. СОЦДОСЛІДЖЕННЯ КМІС І ДЕМІНІЦІАТИВИ ЗА 2022-2023

Бінарна опозиція. Соцопитування КМІС «Динаміка поширеності серед населення наративів «розколу» фокусовано вивчало рівень розділення по лінії суспільство – влада. Воно показало, що більшість населення довіряє владі і впевнене, що керівництво не піде на неприйнятні для України компроміси (80% опитаних). Однак, дослідження має одним із висновків, що *«непрозора, непідзвітна і неефективна діяльність окремих політиків чи чиновників завдає величезної шкоди, але і «безкомпромісна священна боротьба» окремих активістів підриває єдність суспільства і посилює зневіру серед населення»*. Демініціативи рядом соцопитувань вивчало внутрішні розділення по кільком лініям (церква, мова, культура) на фоні процесів дерусифікації і декомунізації. В інших опитування КМІС досліджував динаміку зміни по зовнішній лінії українці – росіяни, де зафіксовано кардинальну зміну ставлення до росіян як наслідок агресії Росії: *«дані всіх опитувань до 2014 року переконливо свідчили, що в різні роки більше 90% українців добре ставилися до росіян, тому нинішні показники, які свідчать про відверте негативне ставлення до росії і простих росіян та бажання міцно «відгородитися», є саме наслідком агресії росії (а не навпаки).»* І КМІС, і Демініціативи вивчали думки громадян щодо війни та ідентичності і нацпам'яті на її тлі, зокрема, через ставлення до переговорів з РФ. Результати показали, що переважна більшість не допускають жодних компромісів з РФ і виступають проти переговорів.

Міфічна частина. У соцопитуваннях соціологи для вивчення думок українців щодо націдентичності апелювали до сучасної історії України – вивчали ставлення щодо історичних подій Незалежної України (1991, Євромайдан, війна). КМІС у дослідженні про нацпам'ять про війну з Росією приходять до висновку стосовно сучасного геноциду українців: *«Ці події, що спричинили колективну травму, також потребуватимуть адекватного опрацювання у майбутній політиці національної пам'яті.»*

Нормативний порядок. У пов'язаних з національною ідентичністю соцопитуваннях (мова, ідентичність, історична пам'ять, нацпам'ять про війну, День Незалежності, декомунізація, Євроінтеграція) соціологи вивчали не тільки ставлення українців до історії України, мови, культури тощо, але й до державної політики у сфері націдентичності. Зокрема, зафіксували: *«85% жителів України вважають державну політику у сфері історичної пам'яті потрібною, а переважна більшість респондентів з усіх категорій населення воліють, аби держава ще й проводила політику, спрямовану на зміцнення позицій української мови.»* Загалом, соцопитування за 2 роки показали тренд на українізацію, повагу до українського та відхід від російського, а також запит і підтримку громадян проведення відповідних процесів на державному рівні.

КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПАХ. ІНТЕРВ'Ю ТА ІНШІ ПУБЛІЧНІ ВИСТУПИ

Бінарна опозиція. Засаднича відмінність між росіянами та українцями, яку артикулює більшість спікерів, полягає в різниці за ступенем свободи. Ієрархічність російської нації І.Козловський протиставляє українській горизонтальній комунікації та ініціативності (волонтери, фронт, черги у військкоматах). За словами І.Семесюка, «якщо десь буде хоч якийсь натяк на рабство – одразу повстання», а ось росіяни бояться протестувати, навіть опозиціонери (Т.Лютій). Деколи в цей контекст вплітається тема належності до різних цивілізацій – європейської чи азійської (В.В'ятрович, Я.Грицак). Що стосується війни, то різним є ставлення до людських життів: якщо для українців кожна смерть – це трагедія, то росіяни не рахуються з втратами (Є.Головаха). Загалом, підсумовує Я.Грицак, «в Україні неможливий Путін, а в Москві неможливий Майдан». В.Пекар здебільшого аналізує державний устрій України та Росії: тут – націоналізм і демократія, там – імперія і самодержав'я. Між російською та українською культурами також вибір однозначно на боці другої, що також прив'язане до теми різного ступеня пасіонарності суспільства.

Також В.Пекар – основний спікер, що займається просуванням меседжів про розкол між владою та суспільством. Фігурував меседж про скарги бізнесу на тиск з боку держави, надмірність багатьох обмежень і заборон під час воєнного стану (відрядження нардепів, недопуск журналістів до парламенту, робота телемарафону). Водночас Й.Зісельс покладає відповідальність і на саме суспільство за несвідомий вибір («маємо таку владу, яку громадяни країни самі собі обирають»).

Міфічна частина. Боротьба українців за державність сама по собі є провідним історичним міфом. Р.Мокрик згадує внесок шістдесятників, С.Плохій порівнює випробування України з тестуванням імунітету людського організму, історики Файзулін та Кучерук розмірковують про постатей часів революції 1917-1921 років (у контексті намагань встановити модерну українську владу), Г.Єфіменко – про недооцінений спротив українців під час Голодомору, завдяки якому фізично збереглася нація (водночас Єфіменко говорить про мету передусім «упокорити» українців, аби ті не могли думати про відокремлення від СРСР, а не фізично всіх знищити). Я.Грицак порівнює метаморфози метелика з різними етапами державності (Русь, де не було ще нації, і Україна).

Нормативний порядок. Передусім потрібна ідентичність – «для консолідації нації» (Є.Головаха). Вона полягає в самотності (а не пошуку відмінностей від інших), незначущості етнічного походження (має значення належність до політичної нації), усвідомленні своєї історії та належності до певної уявленої спільноти. Україна – маніфест свободи для людства та спільнота людей, які борються за неї – хоч і не позбавлені недоліків (І.Семесюк). С.Плохій додатково розмірковує про переосмислення ролі армії, ставлення до себе та сусідів, до власної держави, про сам процес опору, що надає сенс існуванню українців. У міркуваннях щодо перемоги найбільш конкретним є В.Пекар: остаточна перемога – це коли Росія більше ніколи не загрожуватиме Україні й настане мир, кращий за попередній. Його думку поділяють М.Осадчук, Я.Грицак та В.Кебуладзе. Інші побіжно розмірковують про тривалість війни (Є.Головаха), необхідність збереження демократичних принципів та міжнародного права (С.Плохій). О.Панич відзначає опір значно слабшої України сильнішій Росії, сама умова існування України – це продовження спротиву (Є.Головаха) і забезпечення захисту Європи від просування імперії на захід, що зумовлює необхідність Україні Європі й Заходу в цілому (В.Пекар, В.Кебуладзе), до яких органічно належить Україна. Щодо українізації міркування зводяться не лише до переходу на українську мову (В.Єрмоленко, І.Семесюк), а й до тез про необхідність збагачувати культуру новими творами, промотувати її (О.Пахльовська, зокрема, говорить про потребу в українських студіях у світових університетах), а також про необхідність очищення імперських маркерів з публічного простору у вигляді пам'ятників, назв вулиць тощо (УІНП, В.Кебуладзе). Щодо змін в Україні, то Є.Головаха покладає активно сподівання на повоєнне відновлення – економічне, інфраструктурне тощо.

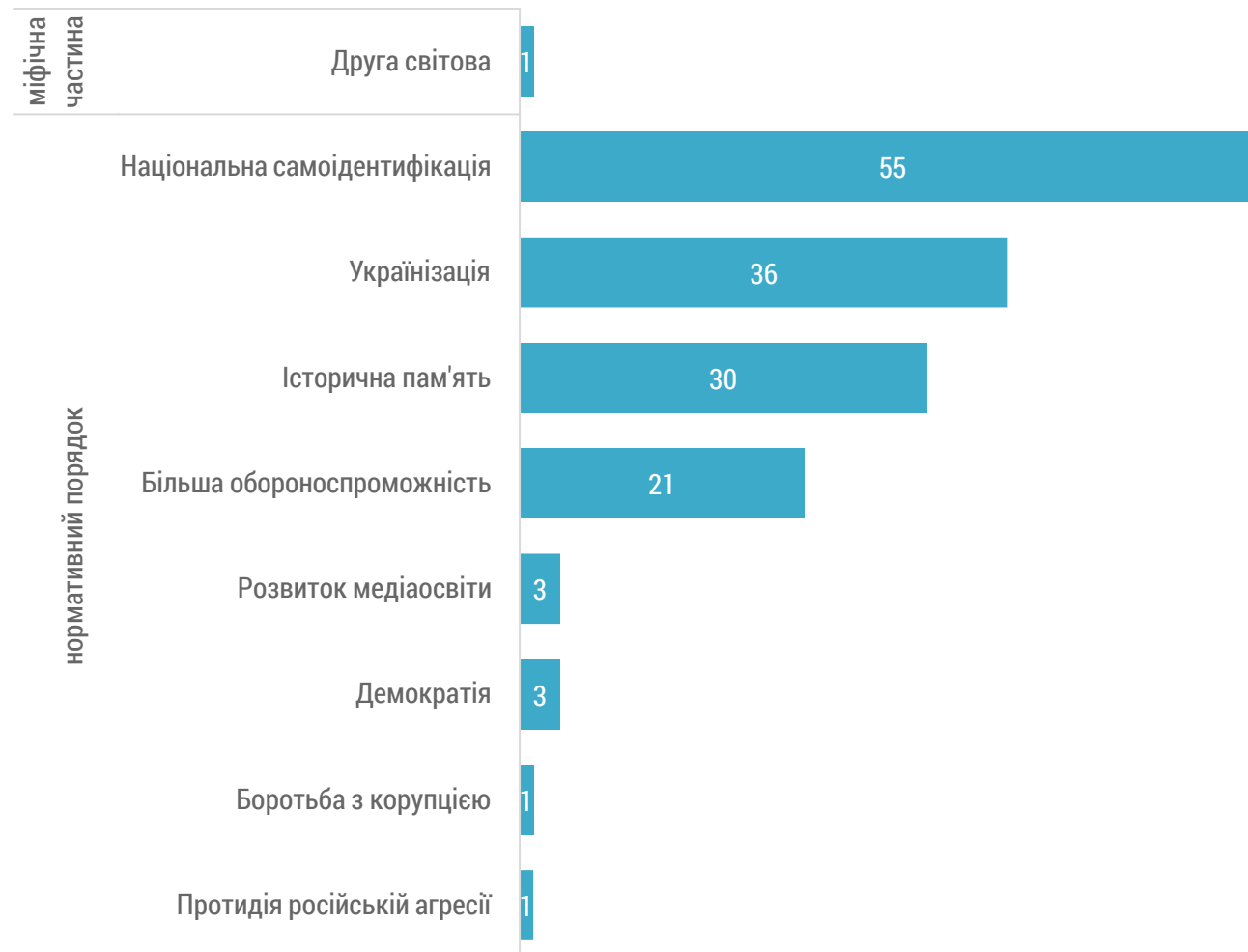

Медіа аналітика (2018-2023 роки)

ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО НАРАТИВУ НА ОСНОВІ ПУБЛІЧНОГО ДИСКУРСУ. ЧАСТИНА 3 – ДОКУМЕНТИ

Загальний розподіл за категоріями

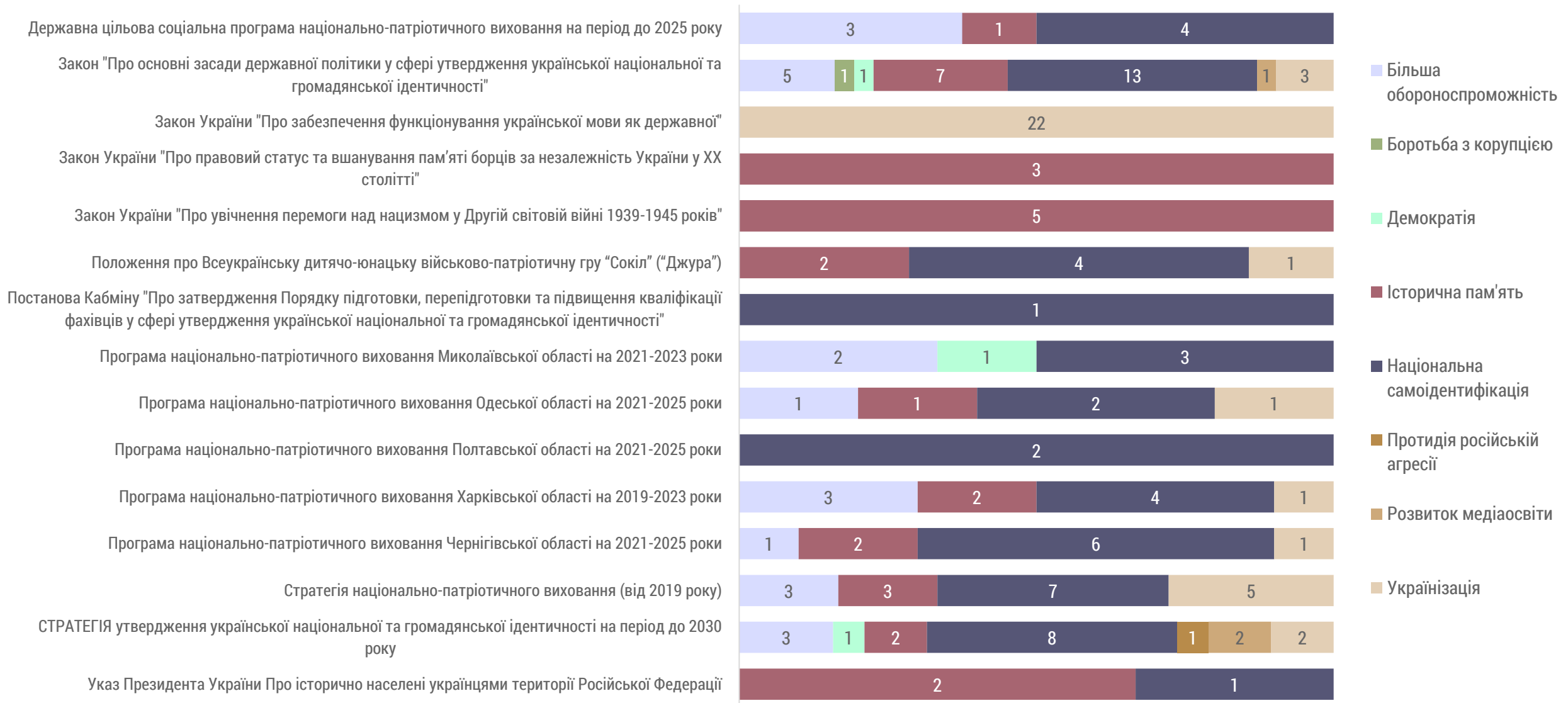
(Кількість суджень)

КЛЮЧОВІ СУДЖЕННЯ В ДОКУМЕНТАХ

Розподіл суджень нормативного порядку за документами

(Кількість суджень)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУДЖЕНЬ У ДОКУМЕНТАХ

Міфічна частина. Фокусовано в одному з документів згадується Друга світова війна, а саме – в Законі України "Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років". Преамбула документу містить наголос на осмисленні цієї події як результату домовленостей між СРСР і нацистською Німеччиною (між ними ставиться знак рівності), через що було вчинено численні злочини (серед яких – злочини геноциду), зокрема щодо українського народу.

Нормативний порядок. Загальнодержавні та регіональні програми національно-патріотичного виховання передусім транслюють загальні міркування про самоідентифікацію. В них мова йде про ціннісний аспект та самоусвідомлення, пропагується взяття на себе відповідальності «за доручені державні та громадські справи». Цінності поділяються на дві категорії: *суспільно-державні (самобутність, воля, гідність, соборність)* та *духовно-моральні*.

У межах формування *національно-культурної громадянської ідентичності* йдеться про успадкування духовних і культурних надбань, культивування патріотизму, почуттів вірності, любові й гордості щодо Батьківщини.

Деякі документи містять акцент на сповідуванні не лише національних, а й європейських цінностей, у контексті обраного зовнішньополітичного й цивілізаційного вектора розвитку (програми національно-патріотичного виховання Миколаївської області на 2021-2023 роки, Чернігівської області на 2021-2025 роки, стратегія національно-патріотичного виховання від 2019 року).

Як приклади для формування ціннісних орієнтирів наводяться героїзм у боротьбі українського народу за самовизначення під час княжої доби, козацтва, за часів Січових Стрільців, армій УНР та ЗУНР, антибільшовицьких селянських повстань, загонів Карпатської Січі, УПА, повстанців у концтаборах, дисидентів. З новітньої історії наводяться приклади революцій 2004 та 2013-2014 років, АТО/ООС на Донбасі.

Йдеться й про історичну пам'ять у контексті вшанування жертв тоталітарних режимів (основний акцент – саме на злочинах СРСР під час Голодомору, депортації кримських татар та політичних репресій). У межах такої цілі йдеться про кількісне масштабування заходів із залученням дітей: «*збільшення кількості проведених зустрічей дітей і молоді з борцями за незалежність України*», «*збільшення відвідуваності закладів, що популяризують культурні та національно-мистецькі традиції*». Зміст історичної пам'яті – вшанування українських героїв, шанобливе ставлення до жертв тоталітаризму, підвищення рівня знань про видатних українців.

Окремі закони ("Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років", "Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті") наголошують на підтримці ветеранів війн, запобіганні фальсифікації історії, примноженні та збереженні пам'яті про

історичні події, створенні меморіалів, пошуку та перепохованні останків полеглих, проведенні урочистостей (Вічний вогонь, могила Невідомого солдата). Тема борців за незалежність України також охоплює питання належного вивчення історії, вдосконалення навчальних програм, акценту на ролі цих осіб у відновленні української державності.

Окремим рядком у різних стратегіях йде просування меседжів про більшу обороноспроможність, а саме – особисту готовність до захисту держави. Інший бік забезпечення обороноспроможності – це підвищення престижу військової служби, «*культивування ставлення до солдата як захисника Вітчизни*». Транслюються міркування про «*сприяння зацікавленості молоді у службі в Збройних Силах України*» (в мирний час), але також «*готовності до захисту України*», «*виконання громадянського і конституційного обов'язку*» (у воєнний час). Йдеться й про збільшення самої кількості молодих людей, готових до виконання обов'язку, формування «*оборонної свідомості*».

Розрізнені документи щодо ідентичності (закон "Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності", Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року) містять наголоси на підвищенні частки громадян, що не толерують корупційні практики, дотримуються демократичних принципів під час вирішення проблемних питань та активно беруть участь у життєдіяльності громадянського суспільства. Є два паралельні наголоси на збільшенні участі громадян України в процесі делегування влади окремим своїм представникам (під час виборів) і в процесі ухвалення рішень (опосередковано під час референдумів або – безпосередньо – в межах роботи органів влади). Подекуди йде мова про збільшення частки участі у виборах саме серед молоді. Також у зазначених документах є судження про необхідність підвищувати рівень медіаграмотності й критичного мислення серед населення, зокрема в контексті протидії пропаганді та дезінформації держави-агресора.

Судження про українізацію здебільшого припадають на Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної". У тексті цього документа прописано обов'язок громадян володіти державною мовою, якою є українська. Її обов'язковість поширюється на всі сфери суспільного життя: освіта, наука, обслуговування споживачів, медіа, реклама, охорона здоров'я, документообіг, судочинство, державна і військова служба, спортивні та культурні заходи. Вказується, що мова – це засіб міжнетнічного спілкування, єднання українського суспільства, зміцнення національної безпеки й національної ідентичності, збереження української культури. Програми національно-патріотичного виховання й стратегії утвердження громадянської та національної ідентичності містять дещо інший акцент – на зростанні частки громадян, що володіють українською мовою та спілкуються нею в повсякденному житті, формуванні національного мовно-культурного простору, розширення сфер застосування української.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- ПУБЛІЧНІ ІНТЕЛЕКТУАЛИ НА ІНСТИТУЦІОНАЛІЗОВАНИХ ЗАХОДАХ АПЕЛЮЮТЬ ДО ЗОВНІШНІХ ЛІНІЙ ПОДІЛУ (УКРАЇНА – РОСІЯ) ЗАМІСТЬ ВНУТРІШНІХ (СУСПІЛЬСТВО – ВЛАДА). ВОДНОЧАС У НЕФОРМАЛЬНИХ ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПАХ КРИТИКА ВЛАДИ ДОСИТЬ ПОМІТНА.
 - ДОКУМЕНТИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ, БАЗУЮТЬСЯ ПЕРЕДУСІМ НА МЕСЕДЖАХ ПРО ХАРАКТЕРИСТИКИ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНЦІВ, ІСТОРИЧНУ ПАМ'ЯТЬ І ГОТОВНІСТЬ ЇХ ЗАХИЩАТИ ЗІ ЗБРОЄЮ. МЕНШЕ УВАГИ ДО ЦИВІЛЬНИХ СКЛАДОВИХ (ПОБУДОВА ДЕМОКРАТІЇ, УЧАСТЬ У ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ, МЕДІАОСВІТА, БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ).
 - ЗАКОН ПРО МОВУ МІСТИТЬ СУДЖЕННЯ, ЯКІ ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ РОЛЬ ТА СФЕРИ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ВЖИТКУ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ. СУДЖЕННЯ ПРО УКРАЇНІЗАЦІЮ
- В ПРОГРАМАХ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТОСУЮТЬСЯ ЗАОХОЧЕННЯ ДО СПІЛКУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЮ, БЕЗ ПРИМУСУ.
- ЗМІСТ НОРМАТИВНОГО ПОРЯДКУ ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ ТА ДОКУМЕНТІВ МІСТИТЬ БІЛЬШЕ АКЦЕНТУ НА СТРАТЕГІЧНИХ ВНУТРІШНІХ ЦІЛЯХ УКРАЇНЦІВ: Є НЕЙТРАЛЬНИМ, НЕ «АНТИРОСІЙСЬКИМ» (ПРОТЕ В НЕФОРМАЛЬНИХ ЗЛОБОДЕННИХ ВИСТУПАХ ТА ДОПИСАХ ЛІДЕРІВ ДУМОК БІЛЬШЕ АКЦЕНТУ НА ПОТОЧНІЙ МЕТІ ПРОТИСТОЯТИ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ).
 - СУДЖЕННЯ ПРОРОСІЙСЬКИХ ЛІДЕРІВ ДУМОК НЕ ЗАВЖДИ Є ПРОРОСІЙСЬКИМИ В ЧИСТОМУ ВИГЛЯДІ: ХТОСЬ ВИСТУПАЄ ЗА ЄДИНУ ДЕРЖАВНУ МОВУ, ХОЧ І З НЮАНСАМИ (Д.ГОРДОН, М.БУЖАНСЬКИЙ); ХТОСЬ СУПЕРЕЧИТЬ САМ СОБІ (М.ЧАПЛИГА
- ЗАКЛИКАЄ ЛЮБИТИ УКРАЇНУ І ПРИ ЦЬОМУ ПРОСУВАЄ ЛАТЕНТНІ ПРОРОСІЙСЬКІ МЕСЕДЖІ).
- РЕФЛЕКСІЇ ПРО ІСТОРИЧНІ ПОДІЇ, ЯК І АПЕЛЮВАННЯ ДО КОНКРЕТНИХ РОЛЬОВИХ МОДЕЛЕЙ В ІСТОРИЇ УКРАЇНИ (КИЇВСЬКА РУСЬ, КОЗАЦТВО, УНР, УПА, СРСР), Є ЗДЕБІЛЬШОГО ПАРАФІЄЮ ІСТОРИКІВ, ДЛЯ РЕШТИ ЛІДЕРІВ ДУМОК БАЗОВИМИ Є СУДЖЕННЯ ПРО СУЧАСНІСТЬ.
 - ЛІДЕРИ ДУМОК ТРАНСЛЮЮТЬ ЦІЛІ, ЩО ЧАСТІШЕ СТОСУЮТЬСЯ ПОТОЧНОГО ПОРЯДКУ ДЕННОГО (ВІЙНИ), В НИХ ОКРЕСЛЮЄТЬСЯ ПРАГНЕННЯ ПЕРЕМОГИ, ПРОТИДІЯ РОСІЇ ТА РОЗМЕЖУВАННЯ ВІД НЕЇ ЗА МОВНО-КУЛЬТУРНОЮ ОЗНАКОЮ. МЕНШЕ ЙДЕ МОВА ПРО ЦІЛІ «ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ» (ЕКОНОМІКА, АНТИКОРУПЦІЯ ТОЩО).

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- ПРОВІДНОЮ ЛІНІЄЮ ПОДІЛУ ВОЄННОГО ЧАСУ ДЛЯ ЛІДЕРІВ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ ЗАЛИШАЄТЬСЯ «СУСПІЛЬСТВО – ВЛАДА». ВТІМ, СУКУПНО ВИПЕРЕДЖАЮТЬ ЇЇ РІЗНІ ЛІНІЇ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ВІДМІННОСТЕЙ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РОСІЄЮ (НА РІВНІ НАРОДІВ, ДЕРЖАВ, КУЛЬТУР, КОНФЕСІЙ).
- У МІРКУВАННЯХ ПРО КОНФЛІКТ ВЛАДИ ТА СУСПІЛЬСТВА ПЕРЕКОНАНО ЛІДІРУЮТЬ СУДЖЕННЯ ПРО ПОГАНУ, КОРУМПОВАНУ, ЗАБЮРОКРАТИЗОВАНУ ВЛАДУ ЧИ ОКРЕМІ ІНСТИТУЦІЇ – АЛЕ НАБАГАТО МЕНШЕ ЗВУЧАТЬ ДУМКИ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ САМОГО СУСПІЛЬСТВА ЗА ГОЛОСУВАННЯ НА ВИБОРАХ (О.ЗІНЧЕНКО, І.ФАРІОН).
- ПРОТЕ САМІ ЗАКИДИ ДО ВЛАДИ Є ЗДЕБІЛЬШОГО ФАХОВИМИ, КОРЕЛЮЮТЬ ІЗ СФЕРОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕВНОГО КРИТИКА (КУЛЬТУРА, ВОЛОНТЕРСТВО, МЕДІА, БІЗНЕС), А НЕ Є ПРОСТО ОГУЛЬНОЮ КРИТИКОЮ «ДИВАННИХ ЕКСПЕРТІВ».
- ТАКОЖ ДУМКА ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ ГУБИТЬСЯ В СТРАТЕГІЯХ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ. Є ЧАСТІ МІРКУВАННЯ ПРО «ОБОРОННУ СВІДОМІСТЬ», АЛЕ ВОДНОЧАС НЕ ПРО «ПОЛІТИЧНУ».
- З ПЛИНОМ ЧАСУ В МІРКУВАННЯХ ЛІДЕРІВ ДУМОК ЗРОСТАЄ УВАГА ДО ПРОБЛЕМИ ВІДМІННОСТЕЙ МІЖ ФРОНТОМ І ТИЛОМ. ВЛАДА ЗАЗНАЄ ДЕДАЛІ МЕНШЕ КРИТИКИ, НАТОМІСТЬ ДЕДАЛІ БІЛЬШЕ ЗВИНУВАЧЕННЯ СТОСУЮТЬСЯ ПАСИВНОГО СУСПІЛЬСТВА, ЯКЕ НЕ ХОЧЕ ПРИЄДНУВАТИСЯ ДО ОПОРУ (В.КІПІАНИ, П.КАЗАРІН, Є.ДИКИЙ). ПРОТЕ Є ГРУПА ПУБЛІЧНИХ ВІЙСЬКОВИХ (А.ДРОБОВИЧ, О.АЛФЬОРОВ), ЩО УНИКАЄ ПОДІЛУ СУСПІЛЬСТВА ЗА ТАКОЮ ОЗНАКОЮ.
- ПРОТЕ НЕ Є ПОПУЛЯРНИМИ МІРКУВАННЯ ПРО ПАСИВНІСТЬ ЧАСТИНИ СУСПІЛЬСТВА В ПОЗАВОЄННОМУ КОНТЕКСТІ, КОЛИ МОВА ЙДЕ ПРО ЦИВІЛЬНУ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ.
- ІДЕЯ ЗМІНИТИ ВЛАДУ ПІД ЧАС ВІЙНИ ПРОГОВОРЮЄТЬСЯ ЛИШЕ ПОДЕКУДИ Й НЕ ЗУСТРІЧАЄ МАСОВОЇ ПІДТРИМКИ. ЧАСТИНА ПРОРОСІЙСЬКИХ ЛІДЕРІВ ДУМОК (А.ШАРІЙ) ТАК ЧИ ІНАКШЕ ВСІЯКО НАМАГАЄТЬСЯ ТОРПЕДУВАТИ СТАВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ ДО ВЛАДИ, ЗАКЛИКАЮЧИ ДО ОПОРУ ЇЇ.
- ЛИШЕ ЧАСТИНА ЛІДЕРІВ ДУМОК (В.ПОРТНИКОВ) ПРІОРИТЕТНО ПРОСУВАЄ ІДЕЇ ІНТЕГРАЦІЇ В ЗАХІДНИЙ СВІТ ЯК ЗАПОРУКИ БЕЗПЕКИ І РЕЦЕПТ УСПІХУ ДЛЯ УКРАЇНИ, НАБАГАТО БІЛЬШЕ УКРАЇНЦІ СХИЛЬНІ СПИРАТИСЯ НА САМИХ СЕБЕ.